

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK SİYASAL HAYATINDA
YENİDEN MİLLİ MÜCADELE HAREKETİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EYÜP ENSAR DEMİR

ANABİLİM DALI : SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
PROGRAMI : SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER

DANIŞMAN: PROF. DR. YILMAZ BİNGÖL

KOCAELİ – 2011

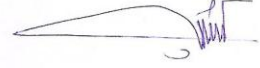
KABUL VE ONAY SAYFASI

Eyüp Ensar DEMİR tarafından hazırlanan "Türk Siyasal Hayatında Yeniden Milli Mücadele Hareketi" adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyelerinin Ünvanı, Adı-Soyadı ve Kurumu:

İmzası

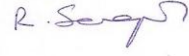
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Yılmaz BİNGÖL – Kocaeli Üniversitesi

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Güven BAKIREZER – Kocaeli Üniversitesi

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ramazan ŞENGÜL – Kocaeli Üniversitesi

Sınav Tarihi : 21.11.2011

Enstitü Yönetim Kurulu'nun Onay Tarihi ve Karar No : 22.11.2011 - 28

ÖNSÖZ

‘Akademiklik’ kavramının ne olduğunu bize öğreten Prof. Dr. Yılmaz BİNGÖL, Doç. Dr. Yücel DEMİRER, Doç. Dr. Güven BAKIREZER, Prof. Dr. H. Emre BAĞCE, Doç. Dr. Ramazan ŞENGÜL hocalarıma, tez konusunu seçmemde ilk fitili ateşleyen Doç. Dr. Yücel DEMİRER hocama, eleştirileriyle daha nitelikli bir anlatımın oluşmasını sağlayan Doç. Dr. Güven BAKIREZER hocama, tezin oluşumunda emeği olan ve yönlendirmeleriyle makul sürede yazılmasını sağlayan danışman hocam Prof. Dr. Yılmaz BİNGÖL’e, akademik açıdan marjinal bir hareketi yazmamın niceliksel altyapısını ömrü boyunca araştırarak ve arşivleyerek oluşturan ve tez yazımında fikir ve tecrübelerini esirgemeyen Sayın Babam Mevlüt DEMİR’e, tezin oluşum sürecinde ilmi açıdan büyük desteği olan akademisyen arkadaşım Osman KOCAAĞA ve sevgili eşine, tezin yazım sürecinde fikri-teknik desteklerini esirgemeyen diğer arkadaşlarıma, nihayet bu çalışmanın başından sonuna kadar bütün süreçlerinde bana destek olan eşime ve daha çok uyuyarak rahat bir ortamda çalışmamı sağlayan oğluma teşekkür ederim.

Kocaeli, Aralık 2011

Eyüp Ensar DEMİR

İÇİNDEKİLER	Sayfa
ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
ÖZET	IV
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYASAL ARKA PLAN

1.1. Erken Cumhuriyet Dönemi ve Kemalist Modernleşme Süreci.....	7
1.1.1. Kemalist Modernleşmede Dinin Dışlanması.....	10
1.1.2. Kültürel Muhafazakarlığın Reddi.....	12
1.2. Çok Partili Hayata Geçiş Süreci.....	16
1.2.1. Soğuk Savaş Dönemi ve Türkiye'ye Etkileri.....	20
1.2.2. Yeniden Milli Mücadele Hareketi'nin Doğduğu Dönemde Türk Sağı.....	24
1.2.3. Türk Siyasal Hayatında Yeni Akım ve Eğilimlerin Ortaya Çıkışı.....	28
1.2.3.1. Komünizm ve Anti-Komünizm.....	30
1.2.3.2. Milliyetçilik.....	33
1.2.3.3. Muhafazakarlık.....	36
1.3. Yeniden Milli Mücadele Hareketi'nin Geliştiği Dönemdeki Siyasi Ortam.....	38

İKİNCİ BÖLÜM

BİR TOPLUMSAL HAREKET OLARAK YENİDEN MİLLİ MÜCADELE HAREKETİ

2.1. Yeniden Milli Mücadele Hareketi'nin Kuruluşu ve Tarihçesi.....	40
2.2. Hareketin Kimliği.....	54
2.3. Hareketin Teşkilat Yapısı ve Kadrolar.....	60
2.4. Hareketin Diğer Toplumsal Hareketlerle İlişkisi.....	67

2.5.	1980'den Sonra Yeniden Milli Mücadele Hareketi ve Partileşme Süreci...	71
2.5.1.	Hareket'in 1980 Öncesinde Partileşememe Sebepleri.....	71
2.5.2.	1980 Sonrası Dönemde Islahatçı Demokrasi Partisi ve Millet Partisi Deneyimleri.....	73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YENİDEN MİLLİ MÜCADELE HAREKETİ ve İDEOLOJİK YAPI

3.1.	Yeniden Milli Mücadele Hareketi'nin İdeolojisi.....	78
3.1.1.	YMMH'nin Dayandığı İlkeler.....	87
3.1.2.	YMMH'nin Yayınları.....	93
3.1.3.	Etkilendikleri İsimler.....	101
3.2.	Yeniden Milli Mücadele Hareketi'nin Toplumsal Meselelere İlişkin Görüşleri.....	103
3.2.1.	İslam ve Milliyetçilik Hakkındaki Görüşü.....	103
3.2.2.	Devlet ve Demokrasi Hakkındaki Görüşü.....	106
3.2.3.	Ordu ve Darbeler Hakkındaki Görüşü.....	108
3.2.4.	Dış Politika Hakkındaki Görüşü.....	110
3.2.5.	Ekonomi Hakkındaki Görüşü.....	111
3.2.6.	Diğer Çeşitli Toplumsal Meseleler Hakkındaki Görüşü.....	112
SONUÇ	.....	114
KAYNAKÇA	.....	119
EKLER	.....	130
EK-1	Yeniden Milli Mücadele Hareketi'nin Amblemi	130
EK-2	Islahatçı Demokrasi Partisi'nin Amblemi	131
EK-3	Millet Partisi'nin Erken Dönem Amblemi - 1	132
EK-4	Millet Partisi'nin Erken Dönem Amblemi - 2	133
EK-5	Millet Partisi'nin Güncel Amblemi	134
EK-6	Yeniden Milli Mücadele Mecmuası - 7. Sayı	135
EK-7	Yeniden Milli Mücadele Mecmuası - 24. Sayı	136
EK-8	Yeniden Milli Mücadele Mecmuası - 22. Sayı	137

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

TÜRK SİYASAL HAYATINDA
YENİDEN MİLLİ MÜCADELE HAREKETİ

ÖZET

Tek partili dönemin uygulamaları, parti ve devlet bütünleşmesi ile birlikte düşünüldüğünde dönemin otoriter bir hal almasını beraberinde getirmiş ve ülkede geçmişten keskin bir kopuşu içeren faaliyetlerin olduğu bir süreç ön plana çıkmıştır. Bu sürecin devamında ise çok partili hayata geçişi içeren bir dizi uygulamalar siyasi arenada yer bulmuştur. Soğuk Savaş dönemiyle birlikte yüzünü Batı'ya dönen Türkiye, demokratik olarak nitelendirilebilecek çok sayıda uygulamayı hayata geçirmiştir. Nihayetinde bütün bu uygulamalarla birlikte aşağıdan yukarıya doğru siyasal güçler, o zamana dek görülmeyen ölçüde gelişmeye başlamıştır. Yeniden Milli Mücadele Hareketi de, tek parti döneminin jakoben bir anlayışla toplumu dizayn etmesine sivil bir tepki olarak bu süreç içerisinde kendisine yer bulmuştur.

Ne var ki, Yeniden Milli Mücadele Hareketi kuruluş dönemindeki 'İslam temelli' felsefesi ile paradoks oluşturacak bir şekilde, giderek müesses nizama eklemlenmiştir. 1971 Muhtırası'ndan sonra Hareket kuruluş amaçlarından sapmış ve devletin milli güvenlik konseptinin önemli bir parçası haline gelerek yoğun anti-komünizm propagandası yapan bir teşkilat haline gelmiştir. Bu dönemde tabandan gelen uyarı ve önermelerin dikkate alınmaması Hareket'in kısa sürede dağılmasına ve 1980 darbesi sonrası dönemde güçlü bir şekilde partileşememesine neden olmuştur.

Erken cumhuriyet dönemi modernleşmesinde devlet Müslüman temel kimliğinin yerine modern ulusçuluğu geçirmek istemiş, bu kapsamda kültürel

muhafazakarlığı dışlamıştır. Çok partili hayata geçilirken kültürel muhafazakar elitlerin ve ‘Sünni’ halkın ise dindarlık ile milliyetçiliği uzlaştırma yolunda olduğu ortaya çıkmıştır. Soğuk Savaş’ın etkileri de bu çevrelere ideolojik meşruiyet sağlamıştır. Bu ortamda doğan YMMH, radikal sol siyasetin yükselişine reaktif bir hareket olarak gelişmiş görünmekte ve bununla birlikte devlet içinden de manipüle edildiği izlenimi vermektedir.

Anahtar Kelimeler : Toplumsal Hareket, Yeniden Milli Mücadele Hareketi, ideoloji, millet-milliyetçilik, din.

Tezi Hazırlayan : Eyüp Ensar DEMİR
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Yılmaz BİNGÖL
Tez Kabul Tarih ve No: 22.11.2011 / 28
Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Yılmaz BİNGÖL
Doç. Dr. Güven BAKIREZER
Doç. Dr. Ramazan ŞENGÜL

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

NATIONAL STRUGGLE MOVEMENT AGAIN
IN TURKISH POLITICAL LIFE

ABSTRACT

The policies of the single-party era, together with incorporation of the Party and the State in Turkey, paved way to an authoritarian rule and a set of activities causing a sharp disengagement with the past. This period was followed by some important political applications including transition to a multi-party system in the late 1940s. Turning its face to the West, Turkey actualized many democratic implementations during the Cold War era. As a result of all these applications, numerous political movements from the bottom appeared in the political arena of the Republic. Among these civil movements was *Yeniden Milli Mücadele Hareketi* (National Struggle Movement Again), which developed as a reaction to the authoritarian rule endeavoring to design the society in a Jacobean manner.

Although *Yeniden Milli Mücadele Hareketi* had been a pro-Islamic reactive movement in its foundation, it would paradoxically be in line with the establishment in the latter era. After the Military Memorandum in 1971, the Movement diverged from its founding premises, and became a part of the establishment's national security concept and its' anti-communist propaganda. Ignoring warnings and suggestions of its' followers, the Movement lost public support soon and was unable to turn into a resilient political party after the Coup d'état in 1980.

During the modernization process of the early Republican era, the state endeavored to establish a modern nation state instead of a basic Islamic identity,

and thus excluded cultural conservatism. It also revealed that the cultural conservative elites and ‘Sunni’ community were on the road of blending Islam with Turkism. The Cold War rationales provide these groups with ideological legitimacy. It may be concluded that *Yeniden Milli Mücadele Hareketi* developed as a reactive movement against growing of the radical left in Turkey and that it was manipulated by the state.

Keywords: Social movement, National Struggle Movement Again, ideology, nation-nationalism, religion.

Tezi Hazırlayan : Eyüp Ensar DEMİR
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Yılmaz BİNGÖL
Tez Kabul Tarih ve No: 22.11.2011 / 28
Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Yılmaz BİNGÖL
Doç. Dr. Güven BAKIREZER
Doç. Dr. Ramazan ŞENGÜL

KISALTMALAR

a.g.e.	:	adı geçen eser
a.g.m.	:	adı geçen makale
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AP	:	Adalet Partisi
CENTO	:	Central Treaty Organization
CHP	:	Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP	:	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
DGM	:	Devlet Güvenlik Mahkemesi
DP	:	Demokrat Parti
IDP	:	Islahatçı Demokrasi Partisi
MHP	:	Milliyetçi Hareket Partisi
MNP	:	Milli Nizam Partisi
MP	:	Millet Partisi
MSP	:	Milli Selamet Partisi
MTTB	:	Milli Türk Talebe Birliği
NATO	:	North Atlantic Treaty Organization
SSCB	:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TRT	:	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
YMMH	:	Yeniden Milli Mücadele Hareketi
YMMM	:	Yeniden Milli Mücadele Mecmuası

GİRİŞ

Toplumsal hareketler, belirli tarihsel koşulların ürünleri olan örgütlenmelerdir. Genel olarak konjonktürün etkisiyle ortaya çıkan bu hareketlerin doğuşunda dönemin siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel koşullarının da etkisi bulunmaktadır. Gerekli koşulların oluşması ile varlık bulan bu hareketler toplumsal hayatta etkileri değişik düzeylerde olan çok sayıda gelişmeyi beraberinde getirmektedir. Dünyada tarihsel anlamda köklü değişikliklerin olduğu dönemlerden biri olan Soğuk Savaş döneminin ideolojik atmosferi de birçok ülkede çeşitli fraksiyonların ortaya çıkmasına, gelişmesine veya sonlanmasına neden olmuştur.

İki kutuplu dünyada Soğuk Savaş döneminin yaşandığı, İslam dünyasında ise seleflerinden farklı olarak kurucu bir misyonla ortaya çıkan ikinci nesil İslamcıların¹ kutuplar arası arayış içinde olduğu, genelde İslam dünyasında, özelde Türkiye’de var olan ve gelişen milliyetçi-İslamcı akımlardan biri olan YMMH’nin (Yeniden Milli Mücadele Hareketi) Türk siyasi hayatındaki yeri ve Hareket’in tahlili bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Konuyla ilgili yok denilebilecek kadar az sayıda akademik çalışma olması, Hareket’in Türk siyasi hayatındaki yerinin önem arz etmesi ve günümüze de ışık tutabilecek tahliller yapmaya elverişli olması konunun seçilme nedenleri arasındadır.

Bilindiği gibi 1960’lı ve 1970’li yıllar, dünyada ve Türkiye’de siyasi-fikri-ideolojik akımların en yoğun yaşandığı ve tartışıldığı dönemlerdir. 1968 kuşağı, Soğuk Savaş döneminin gençliğidir² ve bu dönemdeki etki ifrat-tefrit derecesinde yaşayan ve/veya düşünen gençlerin ve gençlik hareketlerinin doğmasına ve gelişmesine neden olmuştur. Bu gençlik hareketlerinin bir kısmı merkezde –nispeten statükocu– bir hal almaya doğru giderken, bir kısmı marjinal kalmıştır. Domino etkisiyle yerkürenin çoğu bölgesinde ve Türkiye’de sağ–sol hareketleri doğmuş, gelişmiş ve bir kısmı sonlanmıştır. ABD (Amerika Birleşik Devletleri) ve SSCB

---

¹ Kurucu misyon ve ikinci nesil İslamcılar tabirleri Ali Bulaç’ın makalesinden alınmıştır ve ikinci nesil tarihsellik ifade eden bir kavram olup 1950 - 2000 yılları arasını kapsamaktadır.

Bkz. Ali Bulaç, “İslam’ın Üç Siyaset Tarzı veya İslamcıların Üç Nesli”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce - İslamcılık*, Cilt VI, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 4.

² Hüseyin Gülerce, “Mücadele Birliği; Yaşandı ve Geçti...”, *Zaman*, 13.05.2005, <http://www.zaman.com.tr/yazar.do?yazino=172691>, (Erişim Tarihi: 11.09.2011).

(Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) eksenli iki kutuplu dünyada ideolojiler adeta sağda veya solda olmak durumunda kalmış ve bu nedenle bazı düşünce akımları da kendini net bir forma sokamamıştır. İslami temayülü olan akımların birçoğu da benzer şekilde net bir oluş, duruş veya bakış geliştirememişlerdir.

Çalışmanın konusunu teşkil eden YMMH, bir dönemin sağ-sol ikileminde sağcı kutupta yer alan, kendine özgü bir noktada faaliyette bulunmuş, salt milliyetçilikle saf İslamcılık arasında, duyguları/temayülleri itibariyle İslami, kültürel söylemi itibariyle milliyetçi bir harekettir.³ Hareket'in diğer ismi Mücadele Birliği'dir. Hareket'in mensupları kendilerini 'Mücadeleci' diye tanımlamaktadır. YMMH ismi biraz da Yeniden Milli Mücadele dergisine izafeten kullanılmıştır. Teşkilatta her iki tabir de kullanılmış, fakat 'Mücadele Birliği' isminin kurucu kadro ve teşkilatın genelinde daha çok tercih edildiği yapılan okumalardan anlaşılmıştır.

YMMH, 1964 yılında fikri düzeyde ilk temelleri atılan, 1967'ye kadar şekillenen ve 1968 - 1971 yılları arasında en verimli çağını yaşayan kitlesel bir oluşumdur. 1971 - 1975 dönemleri arasında nicelik olarak daha da gelişmiş, fakat nitelik itibariyle fetret dönemine girmiştir. 12 Mart döneminde ilk kopuşlar başlamış ve 1975 yılından itibaren bu kopuşlar artan bir ivmeyle devam etmiştir. 1975 yılı Hareket'in partileşme çalışmalarının başladığı yıldır. Bu süreç iyi ynetilememiş, daha sonra da Hareket g kaybetmeye başlamıştır. 1977 yılında neşriyat açısından zirveye ulaşan Hareket, 1978 yılına kadar yine de omurgasını dik tutabilmiş, fakat daha sonra 1978 - 1980 arası dağılma dönemini yaşamıştır.

Yapılan okumalarda bazı eski Mücadeleci yazarların YMMH'nin etkin olduğu dönemden bahsederken; 1967-1980, 1968-1971, 1970-1980, 1968-1978 gibi tarih aralıkları verdikleri grlmştir. Yukarıdaki kronoloji, bütün bu okumaların tahlili sonucu ulaşılan bir sonuçtur. Bu sonuca ayrıca 1980 sonrasından günümüze kadar olan süreç de dahil edilmiştir.

---

³ Mustafa Aydın, "Bir Milli İslamcılık Serüveni: Mücadelecilik", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce - İslamcılık*, Cilt VI, İletifim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 452.

1980 sonrası küllerinden tekrar doğan hareket liderinin dışında birçok şeyi değiştirmiş ve bambaşka bir hal almıştır. Artık Mücadelecilik yerini İslahatçılığa bırakmış, çekirdek kadronun neredeyse tamamı, tabanında tamamına yakın bir kısmı davalarından vazgeçmişlerdir. Bu vazgeçişin ve dağılışın nedenleri çalışmanın konusu dahilindedir.

1980 sonrası partileşen Hareket, 1984 yılında IDP (İslahatçı Demokrasi Partisi) ve 1992 yılında hala siyasi arenada yeri olan MP (Millet Partisi) adlarında iki parti kurmuştur. Bu iki parti yanında, yine 1992 yılında çok kısa ömürlü olan Birlik ve Barış Partisi kurulmuş, aynı yıl bu parti yapılan kongrede⁴ MP ve Bayrak Partisi ile birleşerek IDP'ye katılmış ve nihayet yeni partinin adı MP olmuştur. Bu iki partinin de lideri YMMH'nin lideri olan Aykut Edibali'dir.

Çalışmanın Sorunsalı ve Amacı

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere çalışmamızda Türk siyasal hayatında ortaya çıkmış toplumsal hareketler ve erken cumhuriyet dönemi uygulamalarından yola çıkarak YMMH'nin analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda çeşitli sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır. İslam dünyasında gelişen fikir akımları Türkiye'de nasıl yankı bulmuştur? Türkiye'de toplumsal hareketlerin ortaya çıkmasında siyasal arka planın etkisi nedir? Kemalist dönemin hangi uygulamaları genelde toplumsal hareketler, özelde ise YMMH'nin reaktif bir biçimde ortaya çıkmasına neden olmuştur? YMMH hangi toplumsal koşulların bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır? Hareket'in özgün yanları nelerdir? Hangi durumlara tepki olarak Hareket ortaya çıkmıştır? Hareket'in fikri beslenme kaynakları ve ideolojik alt yapısı nedir? Hareket, siyasi arenada hangi yöntemleri kullanmıştır? Çeşitli toplumsal meselelere ilişkin Hareket'in görüşleri nelerdir? Hareket'in yayınları nelerdir? Hareket'in etkilendiği isimler kimlerdir? Hareket'in tarihsel süreç içerisinde geçirmiş olduğu dönüşümler nelerdir? Hareket'in partileşmesi süreci nasıl gerçekleşmiştir? Hareket'in bir dönem bünyesinde faaliyette bulunan kişiler kimlerdir? Günümüzde Hareket'ten geriye kalanlar nelerdir? Tüm bu sorulara verilecek cevaplarla YMMH'nin analiz edilmesi hedeflenmiştir.

---

⁴ İslahatçı Demokrasi Partisi'nin İkinci Olağan Büyük Kongresi, 23 Kasım 1992.

Yöntem

YMMH'nin incelendiği bu çalışmada Hareket'in neşriyatı kapsamında yer alan kitap, dergi ve makalelerden birincil kaynak olarak yararlanılmıştır. Bu kaynakların büyük çoğunluğunun elimizde mevcut olması dolayısıyla böyle bir yöntem tercih edilmiştir. Bu yöntem dahilinde, Hareket'in kitap, dergi vb yayınları içerik analizine tabi tutulmuştur. Yapılan analizler dahilinde Hareket'in bir bütün olarak ortaya konması amaçlanmıştır. Yine böyle bir yöntemin tercih edilmesi bir zorunluluk olarak da karşımıza çıkmaktadır. Hareket'e dair bugüne kadar yapılan ulusal ya da uluslar arası araştırmaların nicelik itibariyle çok az sayıda olması bu zorunluluğun sebebidir.

Mevcut Literatür

Türk siyasal hayatında ortaya çıkan toplumsal hareketlerle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında daha çok dönemin siyasi, sosyal, kültürel boyutlarıyla incelendiğini görmek mümkündür. Hareket'in ortaya çıktığı döneme yönelik yapılan çalışmalar büyük çoğunlukla makro düzeydeki konuları ele almaktadır. Bu alanda spesifik olarak belli başlı toplumsal hareketlere yönelik araştırmalar olmakla birlikte YMMH'yi tek başına ele alan çalışmaların sayısı çok kısıtlıdır. Hareket ile ilgili temel kaynaklar Mustafa Aydın'ın "Bir Milli İslamcılık Serüveni: Mücadelecilik" adlı makalesi, İrfan Küçükköy'ün hatırat ağırlıklı çalışması olan "*Bir Uyanışın Anatomisi: Mücadele Birliği*" adlı kitabından ibarettir. Çok sınırlı olmakla birlikte gazete ve dergilerde YMMH'yi anlatan yazılar çıkmıştır. Bu yazılar genelde hareketin müntesiplerine aittir. Yine konuyla ilgili olarak Fatma Betül Araba tarafından "YMMH ve Din" başlığı altında bir yüksek lisans tezi yazılmıştır. Yukarıda değinilenler dışında, gazeteci Metin Toker'in Milliyet gazetesinde politik tefrika şeklinde 1971 yılında yayımlanan ve sonra kitap haline getirilen "*Solda ve Sağda Vuruşanlar*" isimli bir çalışması vardır.

Kendisi de bir dönem hareketin içinde yer alan Aydın, makalesinde partileşme sürecini -1980 sonrası- anlatmamış, derinlemesine tahlillerden kaçınarak teorik bir çerçeve çizme gayretinde olmuştur. Bu hareket ile ilgili yapılan en nitelikli çalışmanın bu makale olduğu söylenebilir.

Küçükköy'ün kitabı ise akademik bir çalışmadan ziyade -hatırat ağırlıklı olması nedeniyle- öznele değerlendirmeleri bünyesinde barındıran niteliğe sahiptir. Hareket'in tarihsel gelişimiyle ilgili kitap seviyesinde başka bir yazılı metnin olmaması ve bazı bilgilere sadece bu kitaptan ulaşılabilir olması, kitabın bu çalışma açısından ne denli önemli olduğunu ortaya koyarken bu çalışmanın teşekkülünde ne tür zorluklarla karşı karşıya kalındığını da anlaşılır kılmaktadır. Bununla birlikte çalışmanın akademik dünya için gerekliliğine de salt bu bilgiyle ulaşmak mümkündür.

YMMH'den bahseden ilk tez olan Araba'nın çalışmasında Hareket tahlil edilirken meseleye salt din sosyolojisi zaviyesinden bakılmış ve hareketin tarihsel gelişimi yüzeysel bir şekilde ele alınmıştır. Bu kapsamda İrfan Küçükköy'ün hatırat ağırlıklı çalışması merkeze alınarak kişisel görüşmelerle tarihi gelişim şekillendirilmiştir. Tezin ana teması olmamakla birlikte, yine de tarihsel gelişim anlatılırken daha fazla kaynağa ulaşılabilir, müspet tarafı yoğun olan bu anlatımda menfi yönler de neden-sonuç ilişkisi içinde değerlendirilerek sosyolojik açıdan etkin tahlillere ulaşılabilirdi.

Toker'in kitabında ise YMMH'ye sol tandanslı bir pencereden bakılmış, İslami-millî literatür konusundaki eksiklik çalışmada hissedilmiştir. Toker'in sol ideolojiye olan derin vukufiyeti sağda kendini gösteremese de, yine de bu kitap Mücadele Birliği ile ilgili dışarıdan bir bakış açısı olması bakımından ilk ve hatta tektir.

Hareketle ilgili olarak yapılan çalışmaların nicelik itibarıyla yetersiz oluşu ortadadır. Çalışmada bu durum göz önüne alınarak Hareket'in kendi metinleri ağırlıklı dayanak noktasını oluşturmuş ve elde edilen yorumlar bu minvalde geliştirilmiştir. Araştırmalar konusundaki kısıtlılık bu şekilde aşılına çalışılmıştır.

YMMH'nin analizini hedefleyen bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölüm erken cumhuriyet döneminin Kemalist modernleşme süreci ve bu dönemin çeşitli uygulamaları anlatılarak başlamaktadır. Sonrasında çok partili

hayata geçiş süreci ele alınmış ve Türk siyasal hayatında ortaya çıkan akımlara/eğilimlere değinilmiştir. Bu bağlamda konuya ilk olarak tek partili hayat ve Kemalist modernleşme sürecinin karakteristik özellikleriyle başlanmış ve dönemin temel politikaları çerçevesindeki uygulamalara değinilmiştir. Sonrasında çok partili hayata geçiş süreci ve dönemin ne çıkan hadiseleri ele alınmıştır. Hareket'in Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkması nedeniyle bu dönemin ortamına da değinilmiştir. Son olarak, Türk siyasal hayatında siyasi akımların ortaya çıkışı ve YMMH'nin geliştiği dönemdeki siyasi ortam ele alınmıştır. Bu bölümde amaçlanan, Hareket'in oluşumu ve gelişim sürecindeki siyasal arka planı ortaya koymaktır. Bahsedilen bütün gelişmeler de bu arka planın hazırlayıcısı olmuştur.

İkinci bölümde ise YMMH bir toplumsal hareket olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda Hareket'in kuruluşu ve tarihçesi, kimliği, teşkilat yapısı ve kadroları, diğer toplumsal hareketler ve siyasi partilerle ilişkisi ve son olarak da partileşme süreci ortaya konmaya çalışılmıştır. Tüm bunlar Hareket'in genel karakteristiklerine dair özelliklerle ilişkilidir. Bu bölümde de genel karakteristik yapının ortaya konmasına çalışılmıştır.

nc bölümde ise Hareket'in ideolojik yapısı ele alınmıştır. Bu bölüm dahilinde Hareket'in dayandığı ilkeler, yayınları, etkilenilen isimler ve bazı toplumsal meselelere ilişkin görüşlerin ortaya konmasına çalışılmıştır. Bu bağlamda İşlam, milliyetçilik, devlet, demokrasi, ordu, darbeler, ekonomi, dış politika, Batılılaşma, milli kültür ve bazı etnik-kültürel yapılar hakkındaki görüşleri ele alınmıştır. Bu bölümle birlikte Hareket'in daha detaylı bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır. Böylelikle bütün bölümler arasında eşgüdüm sağlanarak YMMH'nin bir bütün halinde ortaya konmasına çalışılmıştır.

Hareket'e dair bugüne kadar yeterli düzeyde araştırmanın yapılmamış olması ve günümüze dair etkileri göz önünde bulundurulduğunda araştırılması bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alışma da Hareket'in kendi yayınları olan kitap, dergi, makalelerden yola çıkarak Yeniden Milli Mücadele Hareket'ine dair bazı sorulara cevap aramaya çalışmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYASAL ARKA PLAN

1.1. Erken Cumhuriyet Dönemi ve Kemalist Modernleşme Süreci

Milli Mücadele Hareketi'ni bütün güçlülere rağmen başarıyla tamamlayan Türkiye, 24 Temmuz 1923'te önce Lozan Antlaşması'nı imzaladı ve ardından ülkede 29 Ekim 1923 tarihinde cumhuriyet ilan edildi. Mustafa Kemal Atatürk'ün ilk cumhurbaşkanı, İsmet İnönü'nün ise başbakan olmasıyla birlikte tek partili hayat süreci başladı. 1946 yılına kadar geçen sürede tek partili hayat varlığını çeşitli uygulamalarla hissettirdi. Tek partili hayatın ülkemiz tarihinde ne şekilde yer aldığına geçmeden önce, bir ülkede rejimin tek partili bir özelliğe sahip olmasında ne tarz faktörlerin ön plana çıktığına değinmek yerinde olacaktır.

Tek partili hayatın etkin olduğu ülkelerde rejimin sahip olması gereken unsurların ne olduğuna dair tartışmalar sayıca fazladır. Bir ülkede ilgili dönemin tek partili olarak geçmesinin nedeni, ülkede tek bir partinin bulunmasını değil ancak mevcut partiler arasında sadece tek bir partinin etkin olmasını ifade eder. Siyasi partiler konusunda önde gelen düşünürlerden olan Maurice Duverger'e göre tek partili bir rejimin sahip olması gereken unsurlar, partinin devlette resmi bir rol oynaması, güçlerin bir merkezde toplanması, gerçek iktidarın bütün biçimleriyle parti yöneticilerinin elinde olması, bakanlar, milletvekilleri, yöneticilerin ancak parti sayesinde var olması ve partinin direktiflerine göre hareket etmesi şeklinde kendini göstermektedir.⁵

Türkiye'deki sistemin tek parti sistemi olduğuna yönelik tespitler arasında vurgunun daha çok otoriter-pragmatik tek parti sistemine kaydığı göze çarpmaktadır. Bu konuda Münici Kapani, ülkede var olan parti sistemini, katı ve kapsayıcı bir ideoloji taşımaması, parti kontrolünün toplumun bütün faaliyet alanlarına yayılmaması, daha çok milli bütünleşmeyi sağlama, ekonomik kalkınma ve siyasal modernleşmeyi gerçekleştirme gibi hedeflerinin bulunması bağlamında otoriter-

---

⁵ Maurice Duverger, *Siyasal Rejimler*, (çev. Teoman Tunçdoğan), Sosyal Yayınlar, İstanbul, 1986, s. 41.

pragmatik tek parti sistemi içerisinde değerlendirmektedir. Yine Kapani'nin tanımlamasına göre totaliter tek parti sistemlerinde kapsayıcı bir ideoloji, evreni bütünüyle açıklamaya çalışan sistemli bir dünya görüşü, partinin bu görüşe veya ideolojiye uygun olarak yeni bir toplum yaratma gayesi ve toplum hayatını tümüyle kontrol altında tutma durumu vardır. Totaliter tek parti toplum hayatını tümüyle kontrol altında bulundurur ve her türlü ekonomik, sosyal ve siyasal faaliyetlere müdahale eder. Komünist ve faşist tek parti rejimlerinin bu sistemin tipik örnekleridir.⁶

Kapani'nin bu görüşüne karşın, erken cumhuriyet dönemindeki tek parti sistemini totaliter tek parti sistemi ile otoriter-pragmatik tek parti sisteminin bir çeşit ara formu olarak düşünmek mümkündür. Zira yüzünü Batı'ya dönen Türkiye, diğer unsurlara olumsuz bakmış ve bu kapsamda eski geleneğe dair yapının ortadan kaldırılması hedeflenmiştir. Bununla birlikte siyasi katılımın çoğulcu bir yapıda olmaması da bu görüşü destekler niteliktedir. Feroz Ahmad, erken cumhuriyet dönemi ile ilgili Batı'nın materyalizminin, teknolojisinin, modern silahlarının, fikirleriyle beraber benimsenmeye çalışıldığını, böylelikle toplumu en geniş anlamıyla toplumsal, ekonomik ve siyasal bağlamda dönüştürmek gayesinde olduğunu savunmaktadır.⁷ Ahmad'ın 'en geniş anlamıyla' ifadesi bu dönemin aynı zamanda totaliter bir yapı arz ettiğini de ortaya koymaktadır.

Tek partili hayat konusunda Duverger'nin bahsettiği unsurların CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) ve devlet ilişkileri ekseninde hayat bulduğu söylenebilir. Nitekim 1935 yılında yapılan partinin temel ilkelerinin yeni Türk devletinin ilkeleri olacağını ilan edilmesiyle parti-devlet bütünleşmesinin resmileştirilmesi amaçlanmıştır. O döneme kadar neredeyse bütün devlet memurlarının CHP üyesi olması da bu durumu destekler niteliktedir.⁸

Cumhuriyetin kurulmasının akabinde parti ve devlet bütünleşmesiyle birlikte devleti yönetme adına girilen faaliyetler de birçok alanda rejimin tek partili olma

---

⁶ Münci Kapani, *Politika Bilimine Giriş*, 15.b., Bilgi Yayınevi, Ankara, Eylül 2003, s. 178.

⁷ Feroz Ahmad, *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, (çev. Sedat Cem Karadeli), 3.b., İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 108.

⁸ Feroz Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye:1945-1980*, (çev. Ahmet Fethi), 3.b., Hil Yayınları, İstanbul, 2007, ss. 15-21.

özelliğini hissettirmektedir. Tek partili hayat süresince varlığını gösteren uygulamalar beraberinde Osmanlı Devleti'ni reddeden bir yapıyı getirmiştir. Nitekim Kemalist ideoloji Türkiye Cumhuriyeti'nin Osmanlı Devleti'nin halefi olduğu konusunu kesin bir dille reddetmiş ve buna dayanak olarak Milli Kurtuluş Savaşı'nı ve devrimleri göstermiştir. Kemalistlere göre Türkler, bu devrimlerle Osmanlı Devleti'nin enkazını temizlemişler ve yeni bir devlet kurmuşlardır.⁹ İşte tam da bu noktada Türkiye'de tek partili hayat Kemalist ideoloji çatısı altında devrimlerin gerçekleştirildiği döneme rastlar. Bağımsızlığını ilan eden Türkiye Cumhuriyeti laikleşmeye, batılılaşmaya ve modernleşmeye yönelik önemli adımlar atmaya başlamıştır. 1923 sonrası kadroların gerçekleştirdiği reformların geçmişe kıyasla tarihsel bir kopuş içermesini Hasan Bülent Kahraman'ın aşağıdaki sözleri ortaya koymaktadır:

Oysa 1923 sonrası, kesin ve keskin bir kopuşu öngörecektir ve dayatacaktır. Buna *süreklilik* içinde *kopuş* demek yanlış olmayacaktır. Buradaki değişimin şiddetini öncelikle belirleyen şey, siyasal rejimin bütünüyle değiştirilmesidir. Söz konusu siyasal rejim değişikliği sadece sultanlık ve hilafete karşı cumhuriyeti ihdas etmekle kalmamış, 'milli egemenlik' gibi bütünüyle farklı bir siyasal rejim anlayışını da ortaya çıkarmıştır.¹⁰

Osmanlı-Türk modernleşmesinde tarihsel bir kopuşun oluşmasına neden olan ve dayatmacı bir anlayışı da bünyesinde barındıran Kemalist modernleşme sürecinde devlet, Müslüman temel kimliğinin yerine modern ulusçuluğu geçirmek istemiş ve bu kapsamda kültürel muhafazakarlığı da dışlamıştır. Kültürel muhafazakarlığın veya spesifik olarak dinin dışlanması, Türk siyasal hayatının 1960 sonrası döneminde çeşitli toplumsal hareketlerin Kemalist ideolojinin bu uygulamalarına reaktif bir şekilde ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çalışmanın konusunu oluşturan YMMH de, Kemalist ideolojinin otoriter-pragmatik veya totaliter tek parti anlayışına kültürel-dini-siyasi boyutları olan sivil bir tepki hareketi olarak ortaya çıkmıştır.

---

⁹ Taner Timur, "Osmanlı Mirası", Irvin C. Schick, E. Ahmet Tonak (der), *Geçiş Sürecinde Türkiye*, Belge Yayınları, İstanbul, 2006, s. 14.

¹⁰ Hasan Bülent Kahraman, *Türk Siyasetinin Yapısal Analizi -I: Kavramlar, Kuramlar, Kurumlar*, Agora Kitaplığı, İstanbul, 2008, ss. 97-98.

1.1.1. Kemalist Modernleşmede Dinin Dışlanması

Milli Mücadele döneminde İslami kimlik ağırlıklı bir rol oynamış ve Kuvayı Milliye örgütlenmesi ‘İslam milletini gavura karşı seferber etme’ misyonu ile harekete geçmiştir. Bununla birlikte Misak-ı Milli ve Lozan Barış Antlaşması’nda da İslam, bir kimlik ifadesi olarak yer almıştır.¹¹ Bütün dünyada İslam’ın ve Müslümanlığın bekası adına savunulan Milli Mücadele, zaferin kazanılmasından sonra daha farklı bir tutum alınmasını beraberinde getirmiş ve Kemalist modernleşme sürecinde din dışlanarak, modern ulusçu bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu yapı oluşturulurken, ülkede Müslüman temel kimliği de ön planda olduğundan, tedrici bir yöntem izlenmiştir. Böyle bir yol izlenmesini, toplumdan gelebilecek olası tepkilerin şiddetinden çekinilmesine bağlamak mümkündür. Nitekim ilgili dönemde muhtevası ‘din’ olan çeşitli muhalefet hareketleri vuku bulmuş ve bu tedrici yöntem dahi toplumda kabul görmemiştir.

Şerif Mardin, Kemalist modernleşmenin dini dışlamasının kabul görülmemesini yine Kemalizm’in zaafına bağlamaktadır. Mardin’e göre Kemalizm, kültürün kişilik yaratıcı katında yeni bir anlam yaratmamış ve yeni bir fonksiyon görmediği için bir rakip ideoloji rolünü oynayamamıştır. Bir diğer zaafı dine rakip olabilecek ideolojilerin ortaya çıkmasına müsaade etmemiş olması olan Kemalizm’in, Türkiye’deki ailelerin çocuklarına intikal ettirdikleri değerleri değiştirmekteki etkisi ancak sathi olmuştur. Bu sathilik ise, İslami geçmişin zorunlu bir sonucudur. Zira Kemalizm, İslam kadar kapsayıcı bir nitelik taşıma özelliğinden uzaktır. Bununla birlikte, vatanperverlik, beraber olma ve başkalarına karşı koyma gibi ümmet hissini devam ettirici unsurlar da erken dönemde ümmet strüktürünün yok olmamasına neden olmuş ve dinin tamamen toplumdan uzaklaştırılmasının önündeki engellerden olmuştur.¹²

Çalışmaya Kemalist dönemde dinin dışlanması ile ilgili tedrici yöntemin tarihsel olarak nasıl uygulandığıyla devam etmek yerinde olacaktır. Bu bakımdan dönemin yasal ve anayasal gelişmeleri konumuz açısından önemlidir. 1924

¹¹ Fırat Mollaer, *Muhafazakarlığın İki Yüzü*, Dergah Yayınları, İstanbul, 2009, s. 184.

¹² Şerif Mardin, *Din ve İdeoloji*, 19.b., İletişim Yayınları, İstanbul, 2010, ss. 147-148.

Anayasası'nda devletin dininin İslam olduğu belirtilmiş ise de, bu madde 1928 yılında kaldırılmıştır. Laikliğin anayasaya girişi ise ancak 1937 yılında gerçekleştirilebilmiştir. Bu dönemin din ile ilgili olan kırılma noktalarından biri kuşkusuz halifeliğin kaldırılmasıdır. Cumhuriyetin ihdası için lağvedilmesi bir zorunluluk olarak düşünülen hilafetin kaldırılması cumhuriyetin ilanından sonraya bırakılmıştır. Hilafet makamının, tüm İslam dünyası tarafından saygı duyulan bir makam olması ve etkisinin geniş bir coğrafyaya yayılması gibi sebeplerle bir tür 'İslam Papalığı' olarak kalması söz konusu¹³ iken, la-dini bir yapı oluşturma gayretinde olan Kemalist ideoloji bu makamı kaldırmış ve potansiyel faydalarını da reddettiğini böylece ilan etmiştir.¹⁴ Hilafetin kaldırılması ile artık İslamcılık önemini kaybetmiş ve ülke için laik bir gelecek tanımlanmıştır. Bunun sonucu olarak din yaşamın özel alanına havale edilmiş¹⁵ ve toplumdaki cemaat olgusu kırılmıştır.

Ali Bulaç, Atatürk'ün¹⁶ halifeliği kaldırmasında, bu makamın dünya üzerinde yaşayan bütün Müslüman kavimlerin askeri, siyasi ve ekonomik taleplerine cevap veremeyecek durumda olmasının etkisi olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte, hilafete sahip çıkmakla, İngiltere, Fransa ve SSCB gibi ülkelerin husumetlerini celbedeceğinden, olası tehditleri ortadan kaldırmak gibi bir düşüncesi olabileceğini de söylemektedir.¹⁷

Halifeliğin kaldırılmasından sonraki süreçte başsız kalan İslam dünyasında halifesizleşme sonrası öz diyar algısı¹⁸ daha da kuvvetlenerek gelişmiştir. XIX. yüzyıldan itibaren gelişen İslamcılık akımları, hilafet kurumunun kaldırılmasından sonra Müslüman ülkelerde çeşitli toplumsal hareketlerin bünyesinde gelişerek kurumsallaşmış ve bu da İslam dünyasında tefrikalara neden olmuştur. Bu hareketlerin birçoğu İslam Peygamberi'nin yaşadığı yıllara dönülmesi gerektiği

---

¹³ Ahmad, *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, ss. 105-106.

¹⁴ Halifeliğin erken cumhuriyet döneminden hemen önceki durumu ve potansiyel güç anlatısıyla ilgili Bkz. İlber Ortaylı, *Osmanlı İmparatorluğunda Alman Nüfuzu*, 11.b., Timaş Yayınları, İstanbul, 2010, ss. 75-83.

¹⁵ Caroline Finkel, *Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı*, (çev. Zülal Kılıç), Timaş Yayınları, İstanbul, 2007, s. 485.

¹⁶ Atatürk'ün din algısı ve Kemalist dönemdeki dine bakış ile ilgili bkz. Abdurrahman Dilipak, *Bir Başka Açıdan Kemalizm*, 3.b., Beyan Yayınları, İstanbul, 1988.

¹⁷ Ali Bulaç, *Modern Ulus Devlet*, 2.b., İz Yayıncılık, İstanbul, 1998, s. 188.

¹⁸ Yasin Aktay, "Halife Sonrası Şartlarda, İslamcılığın Öz Diyar Algısı", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce - İslamcılık*, Cilt VI, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 68.

üzerinde durmuş, kaynaklara yeniden dönüş yaparak bugünkü sorulara cevap verebilecek yeni İslami yorumlar geliştirme amacı gütmüştür. Kuşkusuz bu akımlar Türkiye’de de makes bulmuştur. Her ne kadar ülkede yerleşik Sünni gelenekten büyük bir kopuş söz konusu olmasa da, yine de görece bütüncül yapının bozulmasında etkili olmuş ve çeşitli hizipler doğup gelişmiştir. Bu tezin konusunu oluşturan YMMH’nin İslam algısında da bu hareketlerin fikirlerinden izler bulmak mümkündür.

1.1.2. Kültürel Muhafazakarlığın Reddi

Kültürel muhafazakarlığı diğer muhafazakarlık türlerinden ayıran en önemli özellik, düşüncelerin siyasal değil, kültürel düzlemde ifade edilmesidir. Erken cumhuriyet döneminde Peyami Safa, Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar v.b. diğer kişilerin öncüsü olduğu bu düşünce akımı, daha çok toplumsal değişimin kendiliğinden olacağı, ananecilik, milli terbiye, doğu-batı sentezi gibi olgu ve kavramlar üzerine inşa edilmiştir.¹⁹

Kemalist modernleşme sürecinde spesifik olarak din dışlandığı gibi, kültürel muhafazakarlık da reddedilmiştir. Bu retçi bakış açısını, yüzünü batıya dönen ülkenin aynı zamanda sırtını doğuya dönmesi ve redd-i miras anlayışıyla açıklamak mümkündür. Geri kalmışlığın gerekçesi olarak İslam’ı gören Kemalist elitler, Osmanlı Devleti’ni ve onun kurumlarını reddetmiş ve tamamen Batı felsefesi üzerine bir ülke inşa etme çabasına girişmişlerdir. Bu kapsamda ilerlemenin önünde bir set olarak görülen muhafazakarlık ve onun çeşitli alt türevleri de reddedilmiştir. Fakat bu reddin ne kertede uygulandığı veya geçerli olduğu tartışma konusudur. CHP’nin de nihayetinde bürokratik muhafazakar bir yapı oluşturduğu ve kendi içinde de muhafazakarlığın kültürel tarafını tamamen reddedemediği düşünülmektedir. Kemalizm’in reddi daha çok muhafazakarlığın dini, geleneksel, ahlaki v.b. kültürel kodlarına ilişkin olsa da, bunun hangi seviyede gerçekleştiği tartışma konusudur. Değişimi kültürel kopuşla sağlama tercihindan hareket eden Kemalist modernleşme,

---

¹⁹ İsmail Safi, *Türkiye’de Muhafazakar Siyaset ve Yeni Arayışlar*, 2.b., Lotus Yayınevi, Ankara, 2007, ss. 135-153.

carî gelenekleri yok sayan bir başlangıç politikası izlese de, resmi modernleşme zihniyetinin hemen yanında ‘yenileşmeyi veya kendini yeniden üretmeyi’ geleneğin tabî işlevlerinden biri olarak gören ve ‘gelenek olmadan modernleşme olmaz’ tezini de bünyesine alan bir süreç olarak gelişmiştir.²⁰ Alt kısımda kültürel muhafazakarlığın reddinde hangi uygulamaların/devrimlerin hayata geçirildiğine değinilecektir.

Kültürel muhafazakarlığın reddi kapsamında değerlendirilebilecek bazı devrimlere bakılacak olursa, ilk etapta, daha önce de değinilen halifelüğün kaldırılması ve bununla birlikte Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile başlamak mümkündür. Akabinde 25 Kasım 1925 tarihli kıyafet devrimi gerçekleştirilmiş ve böylece şapka kullanımı artık zorunlu hale getirilerek, her türlü dini giysi ve kadınların peçe takması yasaklanmıştır. Bu değişiklikle Avrupa tarzı giysilerin topluma kullandırılması amaçlanmıştır. 26 Aralık 1925 tarihinde ise Hicri takvimin yerine Gregoryen takvim kullanılmaya başlanmış ve yaklaşık iki ay sonra da 17 Şubat 1926’da İslam Hukuku yerine İsviçre Medeni Kanunu kabul edilmiştir. Artık Türkiye’de medeni nikah zorunlu hale getirilmiş ve çok eşlilik de yasaklanmıştır. İslami açıdan tarihsel önemi de olan takvimin değiştirilmesi ve kadının toplumdaki etkinliğini arttırma çabaları, toplumun kültürel kodlarını değiştirme noktasında önemli nirengi noktalarından olmuştur.

Hızla gerçekleştirilen devrimlere iki yıl ara verildikten sonra 1 Eylül 1928’de Arapça ve Farsça eğitimi okullardan kaldırılmış ve iki ay sonra da, 1 Kasım 1928’de Arap alfabesinin yerine Latin alfabesi kabul edilmiştir. Bu değişiklikle matbaanın ucuz ve seri kullanımı, Türkçe imlanın bir düzene konması ve İstanbul temelli umumi bir Türkçe hedeflenmiştir.²¹ Devrimle beraber, öğrenilmesi daha kolay olan muasır Batı’nın kullandığı alfabeğe geçilmiş, fakat bir gecede de toplumun büyük bir kesimi cahil kalmıştır. Selefî Osmanlı Devleti’yle büyük bir ayrılığa yol açan harf devrimi sayesinde kentlerde okur-yazarlık oranı artmış ve yeni bir nesil yeni ideolojiyle büyümüştür.²²

---

²⁰ Mollaer, a.g.e., s. 163.

²¹ İlber Ortaylı, *Türkiye’nin Yakın Tarihi*, 8.b.,Timaş Yayınları, İstanbul, 2011, s. 77.

²² Ahmad, *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, ss. 107-108.

Harf Devrimi aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin mirası olan ve geneli geleneksel-Sünni muhtevalı eserlerin de artık toplumda okunamaması anlamına gelmiştir. Kuşkusuz bu durumun ülkedeki İslam Maarifi'ne de etkisi olmuştur. Zaten dinin kontrol altında tutulduğu yahut dışlandığı bu dönemde, bir neslin İslam okuması yapamayacak hale getirilmesi, hem dışa bağımlı bir yapının oluşmasına hem de neslin kendi öz kaynaklarından uzak kalmasına neden olmuştur. Kültürel muhafazakarlığın bu minvalde reddi, Türk siyasal hayatının 1960 sonrası ortamında ortaya çıkan ve İslami kaygısı olan bazı toplumsal hareketlerin dış kaynaklardan beslenmiş bir dini-düşünsel altyapı oluşturmasına neden olmuştur. Çalışmanın konusunu oluşturan YMMH'nin dini altyapısının oluşumunda da bu durum etkisini hissettirmiş ve Ortadoğu'da gelişen İslami akımların dine bakışı Hareket'in çıkış noktalarından biri olmuştur.

Kültürel muhafazakarlığı reddeden Kemalist dönemde toplumsal yaşamda bir kısmına yukarıda değinilen köklü değişiklikler devam ederken, siyasi arenada da çeşitli isimler altında partiler varlık göstermeye çalışmıştır. Sürecin kontrollü bir şekilde geliştirilmesi, olası muhalefet hareketlerinin ortaya çıkmasından duyulan endişeyi ve muhalefetin kendisine etkin bir manevra alanı bulamamasını anlatmaktadır. Fakat yine de Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın muhafazakar bir kimlikle ortaya çıkması engellenememiş, sonrasında bu parti kısa süre içerisinde çeşitli durumlar bahane gösterilerek kapatılmıştır.²³

İsmet İnönü'nün başa geçmesiyle birlikte tek partili rejim konusunda sarsıntılar giderek artmaya başlamış ve böylece çeşitli adımlar atılmaya başlanmıştır. İnönü, göreve gelir gelmez, amacının rejimi adım adım liberalize etmek olduğunu açıklamıştır.²⁴ Ülkeyi savaşa sokmamak dışındaki en etkin icraatları ise; Varlık Vergisi ve dönemin diğer vergilerini çıkartmak, Halk Evleri'ni geliştirmek ve Köy Enstitüleri'ni eğitim-öğretimde daha aktif hale getirmek olmuştur. Köy Enstitüleri ve Halk Odaları kültürel muhafazakarlığın reddinde ve Kemalist ideolojinin toplumda taban bulmasında/meşrulaştırılmasında etkinlikleri olan kurumlar olagelmıştır.

---

²³ 7 ay süren bu parti deneyimi ve Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ile ilgili Bkz. Mollaer, a.g.e., ss. 165-173.

²⁴ Metin Heper, *İsmet İnönü - Yeni Bir Yorum Denemesi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1999, s. 17.

Sonrasında bu kurumlarda yetişen ve gelişen toplumsal sınıflar Türk siyasal hayatında genelde sol akımların fikri altyapısını ve tabanını oluşturmuştur. Sağ kesimin İslamcı tabanının Kemalizm'e karşı bir refleks geliştirmesi ve radikal İslami hareketlerin bunun bir tezahürü olarak sağ kesimin kutsalı olan devletin karşısında olmasında Kemalist ideolojinin yukarıda değinilen tüm faaliyetlerinin az veya çok etkisi bulunmaktadır. YMMH de yukarıda zikredilen bütün gelişmelere sivil bir tepki olarak ortaya çıkmış bir harekettir. Kültürel muhafazakarlığın bütün öğeleri Hareket bünyesinde kabul görmese de, yine de kültürel bir muhafazakarlıktan bahsetmek mümkündür. İleriki bölümlerde bu konu tartışılacaktır.

Bir özetleme yapmak gerekirse, Kemalist modernleşme sürecinde cumhuriyeti kuran kadro kültürel muhafazakarlığı ve dini dışlamış, jakoben bir şekilde ve 'halka rağmen, halk için' anlayışıyla devrimleri gerçekleştirmiştir. Bu kadroya göre, erken cumhuriyet dönemi devrimleri, kitleleri ilgilendirmeyen ve elit kadro tarafından gerçekleştirilebilecek eylemler olmuştur. Bu anlayışa paralel olarak devrimler her türlü siyasal, dinsel ve etnik muhalefete karşı otoriter bir anlayışla gerçekleştirilmiştir.²⁵ Otoriter bakış açısının etkisiyle devrimlerin sığ ve köksüz tabiatlı olması, halkın onayından mahrumluğu ve taşrada da ideolojik bir bilinç geliştirilememesinden dolayı sürecin devam etmesi önünde ciddi engeller oluşturmuş²⁶ ve nihayetinde toplum tepkisini aynı zihniyeti bir daha iktidara getirmemek şeklinde göstermiştir.

Tek partili hayat ile ilgili olarak yine Feroz Ahmad'ın Atatürk ile ilgili olarak aşağıda yer alan sözleri dönemi ve sonrasındaki gelişmelere bakış açısını açık bir şekilde ortaya koymaktadır.²⁷

Her ne kadar yaşamı boyunca bunların hepsini tam olarak kullanmadıysa da Atatürk, siyasi partiler, sendikalar, hür bir basın, ifade özgürlüğü gibi liberal kurumların mantığını

---

²⁵ Mevlüt Bozdemir, "Le Rôle Politique de l'armée en Turquie", (Basılmamış Doktora Tezi, Université De Paris I), 1978, s. 59'dan Aktaran Levent Ünsaldı, *Türkiye'de Asker ve Siyaset*, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2008, s. 43.

²⁶ Ahmad, *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, s. 108.

²⁷ Ahmad, *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, s. 113.

kabul etti. Rejimin varsayımı ise bu kurumların Türk toplumu gerekli gelişim aşamasına geldiğinde kullanıma sunulacağı şeklindeydi.

Yukarıda rejimin varsayımı olarak kabul edilen ‘bu kurumların Türk toplumu gerekli gelişim aşamasına geldiğinde kullanıma sunulacağı’ düşüncesi tek partili hayat süresince yapılan faaliyetlerin özünü net bir şekilde ortaya koymaktadır. Çoğulcu olmayan, farklı siyasi akımların güçlü olamadığı bir yapıda toplumsal istekleri dile getirecek parti, dernek, sendika vs. şeklindeki örgütlenmelerin kendilerine yer bulamayacağı ortadadır. Yine benzer bir durum toplumsal hareketler için de söz konusudur. Çok köklü bir devrim sürecini yaşayan ve demokrasi geleneği bulunmayan toplumun, henüz buna hazır olmaması da dikkati çeken bir başka noktadır.²⁸ Cumhuriyetin zaman itibariyle düzenlemelere/devrimlere hazırlıksız oluşu, tüm bu tarihsel gelişmelerin bu şekilde tezahürünün bir başka nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nihayetinde Türk halkı çok partili hayat sürecini yaşamak için İkinci Dünya Savaşı sonrasını beklemek durumunda kalmıştır. Bu dönemden sonra da toplumsal hayatta farklı siyasi fikirler, değişik örgütlenmeler altında kendilerine yavaş yavaş yer bulmaya başlamıştır. YMMH de, yine bu dönemde kendisine yer bulan ve temelinde Kemalist ideolojinin yukarıda zikredilen uygulamalarına reaktif bir şekilde gelişen hareket olarak tarih sahnesindeki yerini almıştır.

1.2. Çok Partili Hayata Geçiş Süreci

Tek partili hayat sürecinde Türkiye’de meydana gelen gelişmelere yukarıda değinilmiştir. Cumhuriyetin kurulmasından itibaren zaman içerisinde meydana gelen bu gelişmeler parti sisteminde eskiye nazaran önemli değişiklikleri beraberinde getirmiş ve çok partili hayata doğru geçişin temelleri yavaş yavaş atılmaya başlanmıştır. Aşağıda çok partili hayata geçiş süreci ve dönemin belli başlı

---

²⁸ Ahmet Taner Kışlalı, *Siyaset Bilimi*, 10.b., İmge Kitabevi, Ankara, 2003, s. 273.

özellikleri, öncelikle çok parti sisteminin ne olduğuna değinildikten sonra açıklanmaya çalışılacaktır.

Çok-parti sistemi, ikiden fazla partinin siyasal yarışmada birbirlerini az çok yakından izledikleri ve iktidar dengesini etkileme gücüne sahip buldukları sistem olarak tanımlanabilir. İtalyan siyaset bilimci Giovanni Sartori çok parti sistemlerini, ılımlı çok parti sistemleri ve aşırı çok parti sistemleri olmak üzere iki şekilde isimlendirmiştir. Sartori'ye göre ılımlı çok parti sisteminin olduğu ülkede iki kutuplu, aşırı çok parti sisteminin olduğu ülkede ise çok kutuplu bir yapı vardır. İki kutuplu ılımlı çok parti sistemindeki 'kutup' ifadesinden kutuplaşma anlaşılmalıdır. Zira bu sistemdeki iki parti arasındaki ideolojik mesafe çok büyük değildir ve rejimin temeli üzerinde bir anlaşmazlık yoktur.²⁹ Bu kapsamda Türkiye'deki çok partili hayata geçişin özellikle 1960 darbesine kadar olan kısmı 'ılımlı çok parti sistemi' şeklinde tanımlandırılabilir.

Geçmişinde gerek Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası denemesi, gerekse Serbest Cumhuriyet Fırkası denemesi modernleşme sürecinde ilerlemeyi hedef almış bir ülke için çok partili hayatın gerekliliğini açık bir şekilde ortaya koymuştur. Buna rağmen bu süreç çeşitli nedenlerle gecikmeye uğramış ve ancak 1945 yılında hayat bulmuştur.³⁰ Türkiye'nin bu sürece geçmesi hem içsel, hem de dışsal faktörlerin bir neticesidir. Çeşitli toplum kademelerinden gelen uzun süreli tepkiler, CHP'de vuku bulan muhalif hareketler ve nihayet dünyada gelişen olaylar³¹ ülkeyi bu sürece adeta zorlamıştır. CHP ve İnönü'nün salt demokrasi talebiyle bu süreci başlattığını düşünmek tüm bu faktörlerin etkinliğini görmemek olur. Sarıbay, çok partili hayata geçişi güvenlik ve toplumsal baskıya bağlamaktadır:

7 Mayıs 1945'te Almanya'nın yenilgisiyle savaş bitmişti. Fakat hemen ardından SSCB, Türkiye'yle arasındaki saldırmazlık Paketi'nin yenilenmesi bağlamında bazı taleplerde

---

²⁹ Giovanni Sartori, 'The Typology of Party Systems - Proposals for Improvement' in Rokkan S. and Allardt E. (Eds.) *Mass Politics: Studies in Political Sociology*, New York Free Press, 1970 , pp. 334-343.'den aktaran Kapani, a.g.e., ss. 184-185.

³⁰ Ali Yaşar Sarıbay, *99 Soruda Siyasal Partiler*, (y.y.) s. 42.

³¹ İkinci Dünya Savaşı'nda totaliter rejimler mağlubiyete uğramış, demokrasi giderek yaygınlaşmış ve yeni siyasi akımlar ortaya çıkmıştır.

bulunmuştu (Kars, Ardahan, Artvin ve Boğazlara ilişkin bazı istekler). Bu talepler, Türkiye'nin güvenliğiyle ilgili endişeler doğurunca, Batı dünyasına yaklaşmak kaçınılmaz görülmüştür. Şüphesiz, Batı'ya yaklaşmak, o dünyanın siyasal rejim kurallarını benimsemek anlamına geldiği için, CHP, bu faktörü toplumdan gelen baskılarla birlikte mütalaa edip çok partili hayata geçiş kararını kesinleştirmiştir.³²

Çok partili hayata geçiş süreci çeşitli partilerin siyasal arenada etkin bir konum bulabilme arayışlarıyla devam etmiştir. Her ne kadar başlarda egemen olan düşünce, kurulacak partinin 'tek parti döneminde olduğu gibi' CHP içinden çıkması görüşü olsa da, bu girişim CHP'li bir muhaliften değil, Nuri Demirağ isimli İstanbullu bir sanayiciden gelmiştir. Demirağ, 7 Temmuz 1945 tarihinde Milli Kalkınma Partisi'ni kurmak için hükümete başvurmuş ve ağustos ayında bu 'izin' verilmiştir. Amacı İslam Birliği ve Doğu Federasyonu fikrini iktidar yapmak olan bu parti³³ siyasal arenada etkili olamamıştır.

Demirağ'ın Milli Kalkınma Partisi girişiminin iyi analiz edilmesi bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira partinin amaçları arasında yer alan 'İslam Birliği', Kemalist modernleşme sürecindeki dinin dışlanması ve/veya kültürel muhafazakarlığın reddinin önemli bir kırılma noktası olan halifelik kaldırılmasına bir tepki olarak düşünülebilir. Bununla birlikte 'Doğu Federasyonu' fikri de, yine tek parti dönemindeki Şeyh Sait İsyanı, Dersim Olayları v.b. Kürt kökenli yapının giderek 'Türkleştirilmesine' veya değiştirilmeye çalışılmasına bir tepki olarak okunulabilir. Görüldüğü üzere, Türkiye'de sonradan ortaya çıkan birçok hadise veya olgunun temelinde Kemalist ideolojinin topluma rağmen gerçekleştirdiği eylemlerin etkisi bulunmaktadır. YMMH'de de benzer bir durum izlenmektedir.

Çok partili hayata geçiş sürecinin asıl aktörü olan DP (Demokrat Parti) ise 7 Ocak 1946 yılında kurulmuştur. Emre Kongar, Kemalizmin etkisiyle birlikte üç ögenin DP'nin oluşumunda etkili olduğunu belirtmektedir: bu öğelerden ilki Batı'nın Türkiye'yi kendi içine kabul etmek için, düzenini demokratikleşmeye zorlaması; ikincisi, halkın tek parti düzenine karşı geliştirdiği olumsuz tepki; üçüncüsü ise gerek

---

³² Sarıbay, a.g.e., s. 43.

³³ Hulusi Turgut, *12 Eylül Partileri*, Temel Yayınları, İstanbul, 1986, s. 470.

o zamana kadar izlenmiş devletçi politikaların, gerekse de savaş ekonomisinin sonucu olarak, bir kapitalist sınıfın belirginleşmesidir.³⁴

Dönemin siyasi koşullarının bir ürünü olan ve Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan tarafından kurulan partinin genel başkanlığına Celal Bayar getirilmiştir. Aynı gün partinin programı ve tüzüğü açıklanmıştır.³⁵ Partinin programı temel hak ve özgürlüklere geniş yer veren ve bununla birlikte dernek kurma özgürlüğünü de savunan bir içeriğe sahip olacak şekilde hazırlanmıştır. Bunun dışında tek dereceli seçim sistemi talep edilmiş ve seçim güvenliği üzerinde durulmuştur. Liberal bir anlayışla hazırlanan program din özgürlüğünü de savunmaktadır. Adnan Menderes'in ifadesiyle DP, Türk siyasal hayatında tek parti yönetimine son vermek isteyen herkesin partisi olmuştur.

Dönemin siyasi aktörlerinden Adnan Menderes 1931 seçimlerinde CHP'den Aydın milletvekili olarak siyasete girmiştir.³⁶ Toprak Kanunu görüşmeleri sırasında CHP'ye ilk ciddi muhalefeti yapmış ve daha sonra bu muhalefeti sertleştirerek üç arkadaşı ile beraber tarihe 'Dörtlü Takrir'³⁷ olarak geçen önergesini gruba sunmuştur. Haziran 1945 tarihinde sunulan bu takrirden özetle CHP'nin daha liberal bir çizgiye çekilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Anayasanın demokratikleşmesi, serbest seçimlerin yapılması, CHP'nin tüzüğündeki demokratik olmayan maddelerin kaldırılması da takrirden yer almıştır. Bu girişim CHP nezdinde sert tepkilere yol açmıştır.³⁸ Adnan Menderes'in CHP'ye muhalefeti DP bünyesinde kurumsallaşmıştır. Türkiye bu iki partinin mücadelesine 1960 darbesine kadar şahit olacaktır.

---

³⁴ Emre Kongar, *21. Yüzyılda Türkiye: 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, 27.b., Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000, ss. 144-145.

³⁵ 80 maddelik parti tüzüğünün ilk maddesi şöyledir: DP, Türkiye Cumhuriyeti'nde demokrasinin geniş ve ileri bir anlayışla gerçekleşmesine ve genel siyasetin demokratik bir görüş ve zihniyetle yürütülmesine hizmet maksadıyla kurulmuştur.

³⁶ 1930 yılında Adnan Menderes Serbest Fırka'nın Aydın İl Başkanlığı'nı yapmıştır. İlk siyaset deneyiminin bu tarihte olduğu da söylenebilir.

³⁷ Dörtlü Takrir'in son kısmında şu maddeler yazılıdır: Milli hakimiyetin en tabii neticesi ve aynı zamanda dayanağı olan Meclis murakabesini, Anayasamızın yalnız şekline değil, ruhuna da tamamıyla uygun olarak tecellisini sağlayacak tedbirlerin aranması. Yurttaşların siyasi hak ve hürriyetlerinin daha ilk Teşkilatı Esasiye Kanun'unumuzun gerektirdiği kullanılabilme imkanlarının sağlanması.

³⁸ Erdal Şen, *Bir Yiğit Vardı*, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul, 2010, s. 75.

Cem Eroğul, çok partili hayata geçişten sonraki 25 yıllık süre zarfında dört ana süreç olduğuna vurgu yapmaktadır: demokratikleşme, liberalleşme, köktencilikleşme ve askerleşme.³⁹ Bu sürecin altında yatan dinamikler konumuz ile yakından ilgilidir. şöyle ki; YMMH'nin ortaya çıkış döneminin baskın özellikleri Hareket'in toplumsal arenada kendisi için ihtiyaç duyduğu ortamı bulmasını sağlamıştır.

1961 Anayasası devleti dizginlemek ve sivil toplumun serpilmesine imkan sağlamak yolunda, o güne dek Türkiye'de uzaktan bile benzerinin görölmediği, üstelik çağdaş dünyada bile eşine ender rastlanan bir demokratik hukuk çerçevesi yaratmıştır.⁴⁰ YMMH'nin temellerinin atılmasında 1961 Anayasası'nın getirmiş olduğu özgürlükçü ortamın etkisi çok büyük olmakla birlikte Hareket'in kuruluşunu salt anayasal ortamın getirdiklerine bağlamak indirgeme hatasına sebep olacaktır. Bu bakımdan Hareket'in oluşmasında çok partili hayata geçiş ve Anayasa ile birlikte başka faktörler de etkilidir. Soğuk Savaş döneminin Türkiye'ye etkileri, milliyetçilik, komünizm, muhafazakarlık gibi akımların yeniden yeşerecek ortamlar bulması bu faktörlerden bazılarıdır. Çalışmanın bundan sonraki kısmında bu faktörlerin Hareket'in oluşmasındaki ortama dair neleri beraberinde getirdiğine değinilecektir.

1.2.1. Soğuk Savaş Dönemi ve Türkiye'ye Etkileri

Sođuk Savař, Amerikalı maliyeci Bernard Baruch'un ilk defa temas ettiği, yazar Walter Lippman'ın ise kullanıp yaydığı bir deyimdir. Düşman ülkeler arasında, silahlı harp ilan edilmeksizin, iktisadi, politik ve propaganda alanında sürdürdükleri kesif mücadele ve husumet anlamına gelmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Sovyet Rusya liderliğindeki komünist ülkelerle, ABD liderliğindeki komünist olmayan ülkeler arasında büyük siyasi gerginliklere yol ačan ideolojik kutuplaşma

---

³⁹ Cem Eroğul, "Çok Partili Düzenin Kuruluşu: 1945-71", *Geçiş Sürecinde Türkiye*, Irvin C. Schick, Ahmet Tonak (der), 5.b., Belge Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 112.

⁴⁰ Eroğul, a.g.m., s. 146.

sürecidir.⁴¹ 1947 yılında başlayan bu süreç, 1991 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla sona ermiştir.⁴²

Savaş dönemi İngiltere'sinin siyasi aktörlerinden olan Winston Churchill'in 5 Mart 1946 tarihinde Amerika'da bir kolejde yaptığı konuşmada, ufukta beliren Soğuk Savaş dönemine çokça atıflar yapılmıştır. 'Demir Perde' tabirinin ilk kez kullanıldığı konuşma, geneli itibariyle ABD ve SSCB'nin bundan sonra savaşmak istemediği ve artık iki ülkenin ideolojilerini yaymak için enerji harcayacakları iddiası üzerine kurulmuştur. Churchill'e göre dünya savaşından sonraki dönem, savaşın meyvelerinin toplanacağı ve ideolojilerin savaşımına sahne olacak olan bir dönem olacaktır.⁴³

Churchill'in iddiası gerçekleşmiştir ve dünya genelinde Sovyet Rusya'nın başını çektiği sol tandanslı komünist ve türevi hareketlerle, Amerika'nın başını çektiği sağ tandanslı kapitalist hareketler başlamış ve/veya gelişmiştir. Dünya'daki bütün ülkeler o veya bu şekilde Soğuk Savaş'ın etkisini bünyelerinde hissetmişlerdir. Kuşkusuz jeo-politik olarak çok önemli bir noktada olan Türkiye'de de Soğuk Savaş'ın etkisi fazlasıyla hissedilmiştir. ABD'nin ileri bir karakolu durumuna gelen Türkiye'nin coğrafi ve kültürel olarak SSCB'ye de yakın olması⁴⁴ Sovyet doktrinlerinin de etkisini hissederek bir dönem sağ-sol kavgalarının yaşandığı bir ülke haline gelmesine neden olmuştur.

Soğuk Savaş süresince Moskova ile Washington arasındaki Yunanistan, Türkiye ve İran üzerindeki Soğuk Savaş krizi Türkiye'yi önemli bir bölgesel kuvvet haline getirmiştir. Soğuk Savaş iklimi Türkiye - Washington ilişkilerini hızlandırmıştır. Bu dönemde Türkiye ekonomik sorunlar yaşamaktadır ve ülkede yabancı sermaye yatırımı için Batı'ya ödünler vermek bir zorunluluk haline gelmiştir. Bunun sonucunda Türkiye Ortadoğu'da Batı çıkarlarına hizmet etmek durumunda kalmış ve böylece Batı'ya daha da yaklaşmıştır. ABD başkanı Truman'ın

---

⁴¹ İhsan Sezal, *Sosyal Bilimlerde Temel Kavramlar*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1991, s. 114.

⁴² Soğuk Savaş'ın 1945 tarihli Yalta Konferansı ile başladığını ve 1989 tarihli Varşova Paktı'nın sona ermesi ile bittiğini savunan görüşler de mevcuttur.

⁴³ Ali Çimen, *Tarihi Değiştiren Konuşmalar*, 3.b., Timaş Yayınları, 2007, ss. 143-144.

⁴⁴ Rusya ile olan kültürel yakınlıktan Türki Cumhuriyetler, modernleşme biçimleri, Kırım/Ahıska Türkleri gibi etnik topluluklar kastedilmiştir.

12 Mart 1947 tarihli doktrini ve ardından gelen Avrupa ekonomisini düzeltmeye yönelik Marshall Planı içinde Türkiye de yer almıştır.

Yapılan ilk yardım askeri nitelikte olmuştur ve Türk ekonomisi için ferahlatıcı bir etki yapmamıştır. Üstelik gelen araç gerecin yedek parça vs. gibi eksikliklerinin tamamlanması ekonomik açıdan daha fazla yük anlamına gelmiştir. Türk hükümeti yetkilileri Temmuz 1947'de Paris'te yapılan iktisadi işbirliği konferansına katılarak yardıma olan ihtiyaçlarını anlatmışlardır. Amerikalı uzmanlar ilk etapta Türkiye'ye iktisadi nitelikte yardım yapmak istememişler, fakat sonra Temmuz 1948 tarihinde imzalanan Ankara Antlaşması ile yardım başlamıştır. 1948-1951 yılları arasında hibeler, ödünç, dolaylı yardım ve teknik yardım olmak üzere dört başlıkta bu yardım gerçekleşmiştir.⁴⁵

Türkiye yardım ve üyelik sürecinde 1949 yılı Mart ayında Tel-Aviv'i tanımak durumunda kalmıştır. 1950 yılında İsrail ile ticaret antlaşması yapılmış ve 1952'de de elçilik düzeyinde diplomatik ilişkiler kurulmuştur. NATO'ya (North Atlantic Treaty Organization) katılma adına verilen bu ödünler Türk-Arap soğukluğunun temel taşlarını oluşturmuştur.⁴⁶ Bununla birlikte Türkiye Kore Savaşı'na katılmak durumunda da kalmıştır.

Bu dönemde SSCB boğazlarda ortak savunma ve çeşitli sınır değişiklikleri talep etmektedir. Bu durum Türk-Rus ilişkilerinin gerilmesine neden olmuştur. Kore Savaşı'na katılan Türkiye'ye SSCB Bulgaristan kozunu kullanmış ve Sofya üç ay içerisinde iki yüz elli bin Türk'ü sınır dışı edeceğini bildirmiştir. Bu kapsamda yüz elli bin civarı Türk mallarını terk edip Türkiye'ye göçmüştür.

Stalin'in Türkiye'yi siyasi olarak zorlayan taktikleri, Washington'la yakınlaşmayı, özellikle komşu Yunanistan'da iç savaş çıkması sonrasında kolaylaştırmıştır. Türkiye her şeye rağmen yine de Sovyet tehdidine karşılık Batı'dan garanti talep ederken bağlantısızlar içinde kalabileceği kozunu kullanmıştır. Bundan da istediği neticeyi alamayan Türkiye, savaş durumunda tarafsız kalacağını ima

⁴⁵ Mehmet Can, *Ortadoğu'da Amerikan Politikası*, Bayrak Yayınları, İstanbul, 1993, ss. 174-175.

⁴⁶ Cemal Anadol, *Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti*, Yeni Kuvayı Milliye Yayınları, İstanbul, 2004, s. 86.

etmiştir. Tarafsızlık iması istenen etkiyi yapmış, İngiltere'nin itirazına rağmen hem Türkiye hem de Yunanistan Şubat 1952'de NATO'ya tam üye olmuşlardır. Türkiye üye olduktan sonra tüm dış politika seçeneklerinden vazgeçmiştir. Böylece Atatürk'ün bir daha SSCB ile asla düşman olunmaması ve Ortadoğu'dan uzaklaşma düşüncesi terk edilmiştir. Bu kapsamda 1955 yılında imzalanan Bağdat Paketi ile Türkiye Batı ile Ortadoğu arasında bir köprü olmuştur. Bu aynı zamanda Sovyetler'in yayılmasına ve Mısır lideri Nasır'ın Arap milliyetçiliği'ne karşı bir harekettir.⁴⁷

Türkiye, Soğuk Savaş döneminin ilk yıllarında yüzünü Batı'ya özellikle ABD'ye çevirmiştir. Uluslararası ilişkilerde sürekli dostluk veya düşmanlıktan ziyade, sürekli 'çıkar' olduğu gerçeğini bu süreç anlatmaktadır. Türkiye çeşitli kazanımlar elde etmiş, fakat bununla beraber çeşitli ödünlere de vermiştir. Bu ödünlere bir kısmı hala günümüze de etki etmektedir. Türkiye Kemalist tek parti ideolojisinden 1960 darbesine kadar Batı'ya yaklaşma adına Osmanlı Devleti'nin mirasını iyi değerlendirememiş ve Şark'a sırtını dönmüştür. Bu dönüş, Sultan II. Abdülhamit'in dış politika kazanımlarını da sekteye uğratmış ve Türkiye'nin İslam dünyasındaki yeri korunamamıştır.

Kemalist modernleşme sürecinde dinin ve kültürel muhafazakarlığın dışlanması, dini hassasiyeti olan bir kısım Türk gençliğinin çareyi Ortadoğu'da gelişen yeni İslami fraksiyonlarda aramasına neden olmuştur. Bu durum Türkiye'de yaygın olan Ortodoks İslam'ın yeniden tartışılmasını beraberinde getirmiştir. Bu tezin konusunu oluşturan YMMH de İslam dünyasında gelişen bu akımlardan etkilenerek yeni bir İslami çerçeve oluşturma gayretinde olmuştur. 1960'lı ve 70'li yılların kaotik ortamında Hareket'in bu söylemi İslamcı gençliğin kendi içinde de bölünmesine neden olmuş ve Soğuk Savaş Türkiye'de bu yönüyle de amacına ulaşmıştır.

---

⁴⁷ Ahmad, *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, ss. 129-131.

1.2.2. Yeniden Milli Mücadele Hareketi'nin Doğduğu Dönemde Türk Sağı

Bazı yazarlar 1960 darbesinden sonra Türkiye'de ikinci cumhuriyet döneminin başladığı görüşündedirler. Bu görüş temelsiz bir görüş değildir, zira 1961 Anayasası ve beraberinde gelişen olaylar 1960 öncesinden izler taşımakla birlikte önemli bir sosyal, siyasal ve iktisadi dönüşümü de beraberinde getirmiştir. Kuşkusuz bu dönüşüm süreci dış dünyadan bağımsız bir şekilde ortaya çıkmamıştır. Soğuk Savaş sonrası dünyada yaşanan siyasal ve iktisadi gelişmeler Türkiye'de de önemli etkiler yapmıştır. Örneğin 1968 Kuşağı olarak kavramsallaştırılan dönemin sol eksenli gençlik hareketleri Türkiye'de birçok sol fraksiyonun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Benzer şekilde milliyetçi veya ulusalcı görüşler de radikal veya ılımlı bir şekilde hayat bulmuştur. Türkiye'nin özelliğinden dolayı İslami denilebilecek hareketler de İslam dünyasındaki diğer hareketler kadar etkili olmasa da, siyasal arenada yer almıştır.

1960 darbesinden sonra hazırlanan 1961 Anayasası, Türkiye'nin dış politikada eksen olarak Batı'ya kayması ve Soğuk Savaş dönemi ideolojik ortamı nedeniyle liberal bir hüviyet kazanmıştır. Batı'nın demokratik rejimlerinden izler taşıyan Anayasa aynı zamanda derneklere, sendikal faaliyetlere veya grevlere de izin vererek sol görüşlere de faaliyet alanı açmıştır. Bu açılardan 1961 Anayasası için dönemin ideolojik bir izdüşümü niteliğindedir demek mümkündür.

Fakat anayasanın yapısal bir temel olmadan liberal siyasete geçiş yapılmasına ortam hazırlaması, Türkiye'yi 1971 Muhtırası'na götüren etmenlerin oluşmasına veya gelişmesine neden olmuştur. Örneğin on yıllardır ilk kez yönetici sınıfların çıkarlarıyla doğrudan çatışan çıkarları açıkça temsil eden TİP'e (Türkiye İşçi Partisi) çeşitli yerlerden büyük baskılar gelse de faaliyet izni verilmiştir. Yine anayasanın garanti ettiği özgürlükler sayesinde radikal ve solcu eğilimleri olan fikir kulüpleri üniversitelerde örgütlenmiştir. Siyasal literatürün özellikle çeviriler kanalıyla yayımlanması işçi sınıfının politikleşmesini beslemiş ve hızlandırmıştır.⁴⁸

---

⁴⁸ Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye 1945 - 1980*, ss. 236-237.

Darbe sonrası ilk dönemde İsmet İnönü'nün başbakan olduğu koalisyon hükümeti süreci yaşanmıştır. Darbe öncesinde ve darbe sürecindeki etkisi maruf olan İnönü'nün bu süreçten sonra başa gelmesi doğal bir sonuç olsa gerektir. Fakat parlamenter sisteme geçilmesi askeri müdahalenin gölgelerini dağıtmaya yetmemiştir. Orduda meydana gelen yeni darbe girişimleri ve yaşanan çeşitli olaylar Türkiye'de demokrasinin yerleşmesinin anayasaya rağmen ne denli zor olduğunu ortaya koymuştur.

Darbe girişiminde bulunan komutanların idam dahil çeşitli şekillerde cezalandırılmasından sonra Türkiye 1965 seçimlerini yaşamıştır. Bu seçimlerde DP'nin mirasçısı iddiasında olan AP (Adalet Partisi) % 53 oy alarak 240 milletvekili ile tek başına iktidara gelmiştir. Türkiye'nin 1961-1965 dönemi ayrıntılı olarak incelendiğinde anti-Amerikancı bir havanın giderek yaygınlaştığı izlenmektedir. Otuz bin gibi bir tiraja ulaşabilen Yön dergisi, küçük fakat görece etkin olan TİP'in köylerde ve fabrikalarda kendine yandaş bulabilmesi ve Sosyalist Kültür Derneği'nin faaliyetleri Türk-Amerikan ilişkilerinin ve NATO'nun tartışma platformuna getirilmesine neden olmuştur.⁴⁹

AP iktidarını hem halkın 1960 darbesine olan tepkisi hem de ekseni Doğu Bloğu'na kaymaya başlayan Türkiye'de bir balans ayarı olarak görmek mümkündür. Zira partinin lideri Süleyman Demirel hem sağcı hem de kapitalist çizgisiyle tanınmaktadır. Halkın 1961 seçimlerinde bu kertede tepki gösterememesini darbenin sindirme veya pasifizasyon politikası ile orduda meydana gelen askeri ayaklanmalara bağlamak mümkündür.

1965 seçimlerinde AP ile birlikte diğer küçük sağ partiler de seçim sistemi sayesinde sandalye kazanmıştır. Milli bakiye sistemi adı verilen bu sistem bir seçim çevresinde değerlendirilmeyen artık oyların ülke düzeyinde birleştirilerek kalan sandalyelerin partiler arasında dağıtılmasını esas almaktadır. Bu seçimde solda CHP'nin oyları %29'un altına düşerken milli bakiye sisteminin bir sonucu olarak TİP %2,9 oyla 15 sandalye kazanmıştır. Sağ partilerin temsil kazanmasını çoğunlukla

---

⁴⁹ Hikmet Özdemir, "Siyasal Tarih: 1960-1980", *Türkiye Tarihi, Çağdaş Türkiye: 1908-1980*, Sina Akşin (yay. yön.), 4.Cilt, 6.b., Cem Yayınevi, İstanbul, 2000, s. 245.

Türkiye’de sağın geniş tabanlı olmasıyla, tek parti döneminin halkın dimağında canlı olan politik yansımalarıyla ve halkın hem bu döneme hem de darbeye karşı tepkili olmasıyla açıklamak mümkündür.

AP’nin tek başına iktidara gelmesi ve Muhtıraya kadar olan süreçte iktidarda kalması Süleyman Demirel’in izlediği politikalarla açıklanabilir. AP ordunun antipatisini körükleyip sonunun DP gibi olmasından çekinerek, başlangıçta ordu nezdinde kendini meşrulaştırmak amacıyla bir yumuşama politikası benimsemiştir. Bu bağlamda 1961 Anayasası’nın getirdiği düzene hiç karşı çıkmayan parti, 1960 darbesiyle mahkum edilen sivil veya asker DP yanlıları adına herhangi bir faaliyete de girişmemiştir. Gazeteci Cüneyt Arcayürek’in “ölçülü ve çekingen muhalefet” olarak adlandırdığı bu yumuşama politikası uzun vadede başarılı olmuştur ve parti ordunun getirdiği rejime düşman parti izlenimini ortadan kaldırmıştır.⁵⁰

Hemen seçimin ertesinde meclisteki program konuşmasında silahlı kuvvetlerimizin her türlü politik tesir ve cereyandan uzak kendi emir ve komuta düzeni içinde yurt güvenliği ve demokrasinin korunması hususundaki asil görevlerini huzurla yapabilmesine destek ve müzaheretini milli vazifelerin en kutsalı olarak telakki ettiğini belirten Süleyman Demirel, silahlı kuvvet personelinin zor şartlar içinde çalıştığından dem vurarak meslek ve görevin şeref ve haysiyetine yakışır bir hayat seviyesi idame ettirebilmeleri için her türlü tedbiri alacağını beyan etmiştir.⁵¹

Adnan Menderes’ten farklı olarak askerlerle ilgili ılımlı politika izleyen Süleyman Demirel, muhtıranın gelmesine engel olamamıştır ve ordu “kanunların kendisine verdiği yetkiye dayanarak” bir muhtıra ile yönetime yeniden el koymuştur. Muhtıra’nın nedenleri arasında memlekette vuku bulan kardeş kavgaları, anarşi ortamı, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar gösterilmiştir. Süleyman Demirel süreci serinkanlılıkla karşılamış ve Türk siyasetindeki yürüyüşüne daha sonra kaldığı yerden devam etmiştir.

---

⁵⁰ Ünsaldı, a.g.e., ss. 80-81.

⁵¹ Süleyman Demirel’in Meclis’teki Program Konuşması, 3 Kasım 1965.

Türk Sağı ilgili dönemde Süleyman Demirel ve AP ekseninde bir yapı arz etse de, yine de bir çeşitlilikten söz etmek mümkündür. Millet Partisi⁵², CKMP (Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi) ve devamı olan MHP (Milliyetçi Hareket Partisi) gibi partilerde sağ ideolojinin partileri arasında kendilerine yer bulmuşlardır. Necmeddin Erbakan ve MNP (Milli Nizam Partisi) ancak dönemin sonlarında kurulmuş ve Muhtıra'dan sonra da kapatılmıştır. Türk siyasal hayatında DP ve AP'nin sağda geniş bir kesime hitap etmesi sağın oy olarak eşit oranlı bölünmesine engel olmuştur. Sağdaki ideolojik farklılaşmalar, genelde İslam'a bakış ve İslami yaşayış noktasında söz konusu olmuş, bu da siyasete aynı oranlı yansımamıştır. Bu yansımamanın sebebi olarak farklı İslami cemaatlerin aynı parti bünyesinde buluşabilmeleri gösterilebilir. Bununla birlikte sosyal gereksinimlerini cemaat veya tarikat bünyesinde karşılayan sağ görüşlü tabanın oy kullanma haricinde siyasette aktif görev almayı tercih etmemesi de nedenler arasındadır.

MHP'yi bu kapsam dışında tutmak mümkündür. İslam'a saygılı bir parti konumunda olan MHP, daha çok faşist eğilimleri de olan aşırı milliyetçi bir partidir ve diğer sağ partilere nispeten İslam'a uzaktır. Aslında AP'nin de İslam'a çok yakın olduğunu söylemek mümkün olmamakla birlikte yine de Süleyman Demirel'in cemaat mensubu kişilerden oy alabilmesi ve İslami jargonu daha iyi kullanması partisinin İslamcı bir parti olarak tanınmasını sağlamıştır. İslami kesimi daha çok sahiplenen ve pratikte uygulama alanları arayışı içinde olan parti ise MNP'dir. Birkaç kez kapatılıp isim değiştiren ve Necmeddin Erbakan'ın şahsıyla bütünleşen parti, 28 Şubat sürecine kadar Türk Sağı'nın pratikte İslam'ı yaşayan kesimini daha çok sahiplenen partisi olmuştur.

Sağ görüşlü tabanın ılımlılığı ve muhafazakar anlayışı her şeye rağmen DP veya AP'nin kabulünü de beraberinde getirmiştir. Bu dönemde sağcılar daha çok derneklerle veya dergilerle aktif olmuşlar ve belli önemli kişiler üzerinden ideolojik arayış içinde olmuşlardır. 1962 yılında kurulan Komünizmle Mücadele Derneği ve Milliyetçiler Derneği bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Solcuların elinden alınan MTTB (Milli Türk Talebe Birliği) ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu da yine o

---

⁵² Bahsi geçen Millet Partisi, Aykut Edibali ve ekibinin 1980'den sonra kurduğu Millet Partisi'nden farklıdır.

dönemde etkin öğrenci toplulukları olmuştur. Bu çalışmanın konusunu oluşturan Mücadele Birliği dernekleri de aynı kapsamda değerlendirilebilir.

Daha önce değinildiği gibi sağ ideolojide kişiler çok önemli yer tutmaktadır. Bu dönemde yayımlanan dergiler geneli itibariyle kişilerle beraber anılan dergiler olagelmıştır. Bunlardan Osman Zeki Yüksel'in 'Serdengeçti' isimli dergisi, Necip Fazıl Kısakürek'in 'Büyük Doğu' dergisi gibi dergiler daha siyasi nitelikte olup, 'Oku', 'Hakses', 'Hilal', 'İslam' gibi dergiler de yayımlanmıştır. YMMH'nin dergisi olan 'Yeniden Milli Mücadele' ise bir kişi veya cemaat dergisinden ziyade, bir zümrenin ya da kadronun dergisi olmuş ve siyasi arenada daha etkin roller üstlenmiştir.

Kişiler, cemaatler ve partiler bünyesinde toplanan sağ kesimin Türkiye'de ekseriyeti oluşturduğu muhakkaktır. Belli kişilerin ve cemaatlerin varlığı, siyasi olarak bölünmeler olsa da sağın paramparça bir hale gelmesine engel olmuştur. Feroz Ahmad, 1960'larda sağdaki gençlerin daha aktif olduğunu ve solculardan farklı olarak daha iyi örgütlenebildiklerini söylemektedir.⁵³ Kuşkusuz bu örgütlenmenin temelinde İslam ve Müslümanlık vardır.

1.2.3. Türk Siyasal Hayatında Yeni Akım ve Eğilimlerin Ortaya Çıkışı

Türk siyasal hayatında yeni akımların ortaya çıkışı dünyayla paralel bir şekilde gerçekleşmiştir. Bu, geneli itibariyle Soğuk Savaş döneminin dünyaya sunduğu bir durumdur. Fakat yine de her ülkenin kendine has sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel şartları vardır ve Türkiye'deki durumda kendi dinamikleriyle değerlendirilmelidir.

Türkiye, 14 Mayıs 1950 tarihinde yeni bir döneme girmiştir. Darbeyle kesintiye uğradığı 1960 yılına kadar devam eden ve kitlelerin görece refaha kavuştuğu bu dönemde, Kahraman'ın deyimiyle ilk kırılma gerçekleşmiş ve çevre

---

⁵³ Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye 1945 - 1980*, s. 253.

egemenliği⁵⁴ hüküm sürmüştür. Kırılmayı gerçekleştiren önemli hamlelerden biri kuşkusuz Ezan'ın Arapça orijinaline çevrilmesi ve bununla beraber radyolarda dini yayın yasağının kaldırılmasıdır. Tek parti döneminin köktenci/retçi ideolojisinin Türkçe Ezan uygulamasına son verilmesi Türk siyasal hayatının psikolojik dönüm noktalarından biri olmuştur. Salt bu nedenin bile Adnan Menderes'e çok oy kazandırdığı bilinen bir gerçektir. Çevre egemenliğinin oluşmaya başladığı bu ilk kırılma hamlesi daha sonra çok da mütedeyyin sayılmayan⁵⁵ Adnan Menderes'in mürteci yaftası yemesine neden olan önemli etmenlerden biri olmuştur.

DP, İslamcı kimlikli bir parti olmasa da, din ve vicdan hürriyetine dayanan çeşitli uygulamalar toplumda rağbet görmüştür. Yine bu dönemde iktidarda en azından İslam'a saygılı bir partinin olması, İslami gençlik hareketlerinin o dönemde gelişmemesine neden olmuştur denilebilir. Türkiye DP iktidarını yaşamasaydı, muhtemelen İslami gençlik hareketleri hem sol hareketlerle aynı dönemde gelişecek ve güçlenecek hem de daha da radikalleşecekti. İslamcı kesimin güçlenmesi ve radikal hareketlerin oluşumu ancak 1960 darbesinden sonra gerçekleşmiştir. Bu durum Türkiye'de İslamcı iktidarın başta olmaması yanında dönemin konjonktürüyle de açıklanabilir.⁵⁶

1960 darbesi, Türkiye Cumhuriyeti darbeler tarihinin ilki olması, hiyerarşik bir şekilde yapılmaması ve sonuçları bakımından Türk siyasal hayatında önemli bir yere sahiptir. 27 Mayıs 1960 sabahı, sonradan milliyetçi-neo-faşist bir toplumsal hareketin lideri olacak olan Albay Alparslan Türkeş, radyodan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kardeş kavgasına meydan vermemek adına idareyi eline aldığını bildiren bir konuşma yapmıştır. Her ne kadar bu teşebbüsün herhangi bir kişi ya da zümreye karşı yapılmadığı bildirilse de sonuçları itibariyle bunun böyle olmadığı ortadadır. Ortaylı bu konuyla ilgili "Bütün husumetin iktidar partisine yöneldiği belliydi."⁵⁷ demiştir. Ayrıca başlangıç metninde: "Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak

---

⁵⁴ Kahraman, a.g.e., s. 182.

⁵⁵ Menderes'in din algısı ile ilgili Bkz. Şen, a.g.e., ss. 179-180.

⁵⁶ Süleyman Demirel uygulamaları itibariyle İslamcı bir lider kabul edilmemektedir.

⁵⁷ Ortaylı, *Türkiye'nin Yakın Tarihi*, s. 118.

27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk Milleti”⁵⁸ ifadesine yer verilerek darbenin hem DP’ye karşı olduğu ifade edilmiş hem de millete mal edilmiştir. 1960 darbesi, statükonun sarsıldığı zaman tekrar orduyu göreve çağırma refleksi geliştirmesine neden olması bakımından Türk demokrasi tarihinde gedik açan ve bugüne de yansımaları olan bir harekettir.

1961 Anayasası ilk kez grev hakkı, sendika kurma hakkı gibi özgürlükler getirmiştir. Bunun yanında düşünce açıklama özgürlüğü, basın özgürlüğü, sosyal güvenlik hakkı, üniversite özerkliği gibi hürriyetler de bu anayasada yer almıştır. Daha önce de vurgulandığı gibi Anayasa’nın getirdiği özgürlük ortamı Türkiye’de komünist, milliyetçi ve muhafazakar toplumsal hareketlerin doğmasına ve/veya gelişmesine neden olmuştur. Çalışmanın devamında bu akımlar eşliğinde ortaya çıkan gelişmelere değinilecektir.

1.2.3.1. Komünizm ve Anti-Komünizm

Marks’ın şahsında yayılan ve gelişen Alman sosyalizminin ideal unsuru olmayan materyalist felsefesi her türlü içtimai hadisenin ekonomik bir temeli olduğu görüşüne dayanır. Marks’a göre bütün tarih boyunca insanlar siyasi ve dini tekamülü meydana getirirlerken bir ideal uğrunda iş gördüklerini zannederek yanılmışlar, farkında olmayarak ekonomik bir zaruretin tesiriyle harekete geçmişlerdir. Tarihi maddecilik denilen bu sistem komünizmin temelini oluşturmuştur.⁵⁹

Komünizm, mülkiyetin toplumaştırıldığı, her insanın milli gelirden kabiliyetine ve ihtiyacına göre pay aldığı, devletsiz ideal bir toplum düzenine verilen isimdir. Çağdaş komünizm, Marksizm-Leninizm ilkelerine dayanır ve sosyalizmin en yüksek aşaması ise sınıfsız bir toplum yapısıdır. Komünizm tabiatı itibariyle ihtilaleci bir harekettir.⁶⁰

---

⁵⁸ 9 Temmuz 1961 Pazar Günü Halkoyuna Sunulacak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Seka Matbaası, 1961, s. 3.

⁵⁹ Nurettin Topçu, *Ahlak Nizamı*, 5.b., Dergah Yayınları, İstanbul, 2008, ss. 231-235.

⁶⁰ Aclan Sayılğan, *Ansiklopedik Marksist Sözlük*, 3.b., Otağ Yayınları, İstanbul, 1976, s. 107.

Lenin'den sonra dünya genelinde özellikle Soğuk Savaş döneminde komünizmin, sosyalizmin ve türevlerinin yer aldığı bir yapıdan söz etmek mümkündür. Bu yapı, Soğuk Savaş'ın ideolojik kutuplaşmasında kapitalizmin karşı bloğunu oluşturmuştur. Bu dönemde Türkiye devlet olarak kapitalist kutupta yer alsa da, halkın içinde solun birçok kliği vuku bulmuştur.

Komünizmin Türkiye'de ortaya çıkışı çok da geç sayılamayacak bir dönemde, 1920'li yıllarda gerçekleşmiştir. Fakat ne var ki Murat Belge'nin deyişiyle Türkiye'de komünizm ölü doğmuş ve Atatürk'ün bağımsızlık hareketinin başarısı nedeniyle boğulmuştur.⁶¹ Hatta Belge idealist bir sosyalizm anlayışıyla bir düzeyde sosyalizmin hiçbir zaman var olmadığını da ileri sürmektedir.⁶² Bununla birlikte, bir işçi sınıfının varlığını gerektiren komünizmin, erken cumhuriyet döneminde böyle bir oluşumun söz konusu olmadığı Türkiye'de nasıl ortaya çıkacağı da tartışma konusudur. Aynı zamanda komünizmin evrensel değerler üzerine inşa edilmesi ve devleti reddeden bir yapıda olması da bu ölü doğumun nedenleri arasındadır. Zaten Mustafa Kemal Bolşeviklik için “Türkiye için Bolşeviklik, bilakaydüşart Rus tabiiyeti demektir.” ifadesini kullanmıştır⁶³ ve Kemalist modernleşmenin komünizmi reddi, bu ideolojinin ancak 1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlük ortamında gelişmesine neden olmuştur. O döneme kadar çeşitli denemeler olduysa da, milliyetçi ve devletçi yapı bu ideolojinin ülkede gelişmesine izin vermemiştir.

1961 Anayasası'nın görece hürriyet ortamında gelişen sol akımlar nicelik itibariyle Türkiye'de dar bir kesimin ilgisinde olsa da kendi içinde çok fazla kliklere bölünmüştür. Bu bölünme dünyadaki gelişmelerle de ilişkilendirilebilir. Zira Rusya'da, Çin'de, Küba'da v.b. diğer sosyalist ülkelerde farklı fraksiyonlar ortaya çıkmıştır. Dünyanın bir yansıması ve kendi iç dinamiklerinin bir özelliği olarak Türk solu 7 parçaya bölünmüştür. TİP, Sosyalist Aydınlik Çevresi, Proleter Devrimci Aydınlik Grubu, Dev-Genç, Sosyalist Çevresi, Ant Grubu ve Devrim Çevresi solun bu 7 parçasını oluşturur ve her birinin ayrı ayrı gazete veya dergileri yayınlanmıştır.

⁶¹ Murat Belge, “Sol”, İrvin C. Schick, E. Ahmet Tonak (der.), *Geçiş Sürecinde Türkiye*, 5.b., Belge Yayınları, İstanbul, 2006, s. 161.

⁶² Murat Belge, “Türkiye'de Sosyalizm Tarihinin Ana Çizgileri”, *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce - Sol*, Cilt 8, 2.b., İletişim Yayınları, İstanbul, 2008, s. 47.

⁶³ Metin Toker, *Solda ve Sağda Vuruşanlar*, Akis Yayınları, Ankara, 1971, s. 74.

Bir kısmının sendikal desteği de olan bu parçalar kendi içlerinde de bölünmüştür. Örneğin Dev-Genç örgütü, Mahir Çayan Grubu, Mihri Belli Grubu, Gerillacılar ve Doğu Perinçek grubu olmak üzere 4 kısımdır. Bu kliklerin yurt içinde ve yurt dışında çeşitli destek örgütleri de mevcuttur ve aynı zaman da bölünmelerde yaşanmıştır. Örneğin Dev- Genç örgütünün bir kısım üyeleri Hikmet Kıvılcımlı'nın Sosyalist Çevresi'nde, bir kısmı da Sosyalist Aydınlik Çevresi'nde faaliyette bulunmuşlardır.⁶⁴

Bu dönemde birçok klikle varlığını sürdüren solda genel olarak iki fikir hakim olmuştur. Bunlardan birincisi devrimlerin klasik metodu olan işçi sınıfıyla gerçekleştirilmesi, diğeri de tepeden inme bir şekilde olmasıdır. Tepeden inmecilerin aklında asker olmuştur. Zira Türkiye koşullarında tepeden sadece asker inebilirdi. Fakat Türk askerinin geneli itibariyle Kemalist oluşu, ya da marksist-leninist olmayışı bunun olmasını engelleyen faktör olmuştur.⁶⁵ Zaten Kemalizm'in salt bir ideoloji olarak varlığı bile, hiçbir ideolojinin bu ülkede tam anlamıyla yerleşmemesine neden olmuştur.

Çalışmanın konusunu oluşturan YMMH'nin ortaya çıkmasında sol hareketlere dair yukarıda bahsedilen gelişmelerin yakından ilgisi vardır. Solun kendi gelişimi için ihtiyaç duyduğu ortam benzer şekilde YMMH için de gereklidir. Bu ortamın tamamlayıcısı konumunda olan ise o dönemdeki toplumsal hareketlerin birbirileri hakkında geliştirdikleri tutumlardır. Örneğin solun ülkede geçmişe nazaran daha fazla gelişmeye başlaması sola karşı bir tavır takınan Hareket'in de oluşumunu ve davranışlarını reaktif bir şekilde etkilemiştir. Bu bağlamda bir etki-tepki mekanizmasının gerçekleştiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Hareket, Türkiye'de gelişen sol akımların genelde orduyu hedef aldığını ve maksadın orduyu yıpratmak ve tasfiye etmek olduğunu savunmaktadır. Mücadelecilere göre Türkiye'deki sol hareketler genelde Kastrizme daha yakındır. Kastrizmin hedefi siyasi ve askeri mekanizmayı gerilla mücadelesinin verdiği avantajlarla yıpratmak, dışar etmek ve yıldırmasıdır. Türkiye'nin sosyal şartları ve ideolojik temayülünün hiçbir gerilla hareketine şans vermeyeceğini savunan Mücadeleciler, yine de düşmana karşı onun

---

⁶⁴ Soldaki klikler anlatılırken Metin Toker'in kitabındaki tablodan faydalanılmıştır. Anılan tabloya yönelik sayfa numaraları verilmemiştir.

⁶⁵ Toker, a.g.e., s. 74.

silahıyla silahlanmak ve tetikte olmak gerektiğini savunmaktadırlar.⁶⁶ Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu konuya ayrıntılı bir şekilde değinilecektir.

Anti-komünizm ise Türkiye’de üç darbe arası dönemin önemli olgularındandır. Komünizmin dar bir kesime hitabı, geneli itibariyle milliyetçi-İslamcı-devletçi bir toplum yapısının olagelmesi v.b. çeşitli nedenlerle ülkede komünist olmayanlar anti-komünist retoriğini benimsemişlerdir. Zira ilgili dönemde komünist olmamak ya da komünizmin karşısında olmak, hem devletin hem de geniş halk kitlelerinin desteğini görmek anlamına gelmektedir. Hatta 70’li yıllarda Bülent Ecevit’in lideri olduğu CHP dahi komünizmi özgürlükle önleyeceğini söylemekte⁶⁷ ve 1977 seçimlerinde önemli bir oy oranına ‘salt bu nedenle olmasa da’ ulaşmaktadır. Bu çalışmada anlatılan YMMH de benzer şekilde kendisini anti-komünist olarak tanımlandırmakta ve ‘komünizmin her türlüsüne’ karşı toplumsal bir hareket olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2.3.2. Milliyetçilik

Milliyetçiliğin anlaşılması millet mefhumunun doğru tanımlanmasına bağlıdır. Millet mefhumu ise geç Osmanlı döneminde ve Türk siyasi hayatının farklı evrelerinde çeşitli şekillerde tanımlandırılmıştır. Batıda ise bizdeki ulusun karşılığı olan ‘nation’ ve bu bağlamda milliyetçilikte ‘nasyonalisme’ kelimesiyle ifade edilmektedir. Ortaylı bu konuyla ilgili tarihi uyuşmazlıktan dolayı ortaya çıkan bir terim uyuşmazlığının olduğunu söylemektedir.⁶⁸ Kur’an’daki karşılığı ‘din’ olan millet kavramı, Kemalist dönemde bir dönem ‘ümme’ kavramı da kastedilerek kullanıldıysa da⁶⁹, daha sonra ‘ulus-ulusçuluk’ kavramları benimsenmiştir. Ulus kavramının temelinde ‘kavmiyetçilik’ de bulunmaktadır ve erken cumhuriyet döneminde Kürt kökenli yurttaşlar bu kavramın etkisiyle homojen ulus inşa politikasının bir parçası olarak fermanla Türk haline gelmişlerdir. Böylelikle tüm

---

⁶⁶ Aykut Edibali, *Komünist İhtilale Karşı Tedbirler*, 2.b., Otağ Yayınevi, İstanbul, 1972, ss. 26-29.

⁶⁷ Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye: 1945-1980*, s. 403.

⁶⁸ İlber Ortaylı, *Osmanlı Barışı*, 3.b., Timaş Yayınları, İstanbul, 2007, ss. 32-34.

⁶⁹ Mardin, *Din ve İdeoloji*, s. 148.

yurttaşlar ‘eşitlenerek’ milliyetçilik-millet kavramlarının çerçevesinin çiziminde tarihsel konumlarını almışlardır.⁷⁰

1904 yılında yazılan Yusuf Akçura’nın meşhur ‘Üç Tarz-ı Siyaset’ makalesi Türkçülüğün ya da ulusçuluğun tercih edilmesi gerektiğini savunmuştur. Osmanlıcılık ve İslamcılık fikirlerini de tartışan Akçura, hepsinin yararlı ve zararlı yanlarının olduğunu, gönlünün denenmemiş bir yol olan Türkçülükten yana olduğunu yazmıştır.⁷¹ Böylece ilk kez Türk milliyetçiliği, Osmanlıcılık ve İslamcılık’a karşı ciddi bir seçenek olarak ortaya atılmıştır.⁷²

Genelde dört dönemde incelenen milliyetçilik ideolojisinin⁷³ erken cumhuriyet döneminde ortaya çıkışı bir doktrinden ziyade, Osmanlı Devleti’nin son döneminde yaşanan faciaların ve savunmanın ortaya çıkardığı bir tutumu anlatmaktadır. Arkasında ciddi bir tarih sentezi, bir linguistik araştırma, bir tahlil ve eğitimsel bir biçimlenme yatmamaktadır.⁷⁴ Peyami Safa da benzer bir görüşle ulusçuluk-milliyetçilik fikrinin Balkan Savaşı’ndan sonra ortaya çıktığını savunmuştur.⁷⁵

Ziya Gökalp de aynı dönemde Türk toplumunun tarihi ve sosyal yapısına ilişkin görüşleriyle adeta milli bir sosyolojinin temellerini atmıştır.⁷⁶ Türklerin milliyetinin Türklük, beynelmileliyetinin İslamlık olduğunu savunan Gökalp, Turancılık davasını ümmetçilikten milliyetçiliğe geçiş olarak adlandırmıştır. Fakat Turancılık akımı ruhçu milliyetçilikten maddeci milliyetçiliğe bir geçiş niteliğinde olduğundan⁷⁷ Gökalp’in İslami duruşunu zayıflatmıştır. Yazdığı makalelerle Türkçülük düşüncesini sistemleştiren Gökalp, Avrupa’dan sadece ilim ve tekniğin alınmasını, şekil ve maişet olarak Müslüman-Türk kalınmasını savunmuştur.

⁷⁰ Finkel, a.g.e., s. 487.

⁷¹ Kerem Ünüvar, “İttihatçılıktan Kemalizme”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce - Tanzimat ve Meşrutiyet’in Birikimi*, Cilt I, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002, ss. 130-131.

⁷² Mehmet Ali Ağaoğulları, “Aşırı Milliyetçi Sağ”, İrvin C. Schick, E. Ahmet Tonak (der.), *Geçiş Sürecinde Türkiye*, 5.b., Belge Yayınları, İstanbul, 2006, s. 194.

⁷³ Umut Özkırımlı, *Milliyetçilik Kuramları: Eleştirel Bir Bakış*, 3.b., Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2009, s. 33.

⁷⁴ İlber Ortaylı, *Tarihin İzinde*, 6.b., Profil Yayıncılık, İstanbul, 2008, s. 125.

⁷⁵ Peyami Safa, *Türk İnkılabına Bakışlar*, 2.b., Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1993, s. 195.

⁷⁶ Hikmet Y. Celkan, “Sosyolojinin Tarihçesi”, *21. Yüzyılda Sosyoloji ve Eğitim*, 2.b., Hegem Yayınları, İstanbul, 2005, s. 3.

⁷⁷ Topçu, a.g.e., s. 156.

Cumhuriyetin ilanından sonra İttihat-Terakki Cemiyeti'nden miras kalan milliyetçilik anlayışı farklılaşarak sonradan adına Atatürk Milliyetçiliği denilen yeni bir forma sokulmuştur. Bu dönemin milliyetçilik anlayışı Alman ve Fransız modelleri arasında bir ara form niteliğindedir. Atatürk'ün 'Ne Mutlu Türk'üm Diyene!' sözü de bu iki model arasında bir dengeleme çabasının tezahürüdür. Fakat bu iki modeli dengeleme çabasının Cumhuriyet tarihi boyunca ne denli başarılı olduğu tartışma konusudur.⁷⁸

Erken cumhuriyet döneminde komünizmin Türkiye'de yayılmaya başladığını düşünen Türkçüler nazizm ve faşizm gibi akımların etkisiyle harekete geçmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı sırasında dört farklı gruba bölünen hareketin öncüleri Nihal Atsız, Rıza Nur, Reha Oğuz Türkkan ve Zeki Velidi Togan'dır. 1944 yılındaki Irkçılık-Turancılık davası hareketi sekteye uğratsa da, süreç daha sonra devam etmiştir. 1947 yılında Türk Gençlik Teşkilatı ve sonrasında 1962'de Komünizmle Mücadele Derneği kurulmuştur. Adnan Menderes döneminde ise Türkçüler geri planda kalmışlardır. Türk Milliyetçiler Derneği 1953 yılında kapatılmış ve derneğin kurucularından iki milletvekili partiden ihraç edilmiştir.⁷⁹

1960 darbesinin görece özgürlük ortamından milliyetçiler de faydalanmışlardır. Alparslan Türkeş ve arkadaşları 1965 yılında CKMP'ye girmişler ve 1969 yılında partinin ismini MHP olarak değiştirmişlerdir. Alparslan Türkeş kitaplarında yeni bir devlet düzeni kurmayı amaçladığını belirtmiş, yüzde yüz yerli, yüzde yüz milli bir doktrin olarak sunulan 'Dokuz Işık', Alparslan Türkeş'in aynı ad altında yayımladığı kitapta açıklanmış ve partinin ilkeleri durumuna gelmiştir. İtalyan faşizmindeki korporatif sisteme benzeterek Türk toplumunun altı sosyal dilimden meydana geldiğini söyleyen Alparslan Türkeş, bu dilimlerle ülkeyi yöneteceği üzerinde durmuş ve milliyetçilik anlayışına İslam'ı da eklemiştir. Alparslan Türkeş bütün dünyaya egemen 'Büyük Türk Devleti' kurmak arzusunda olmuştur.⁸⁰

---

⁷⁸ Temel Kavramlar I, Kim Yayınları, Ankara, ss. 73-74.[y.y]

⁷⁹ Ağaoğulları, a.g.m., s. 194.

⁸⁰ Özdemir, a.g.e., ss. 257-258.

YMMH'nin sağdaki ideolojik konumu ilk etapta milliyetçiliği bir şekilde bünyesinde barındıran diğer hareketlerden farklı olsa da, 12 Mart'tan sonra Alparslan Türkeş ekolüne yaklaşılmıştır ve MHP'ye kadro ihracı dahi yapılmıştır. Fikri olarak daha çok Türkçü temayülün sergilendiği Harekette, Alparslan Türkeş'in 'Büyük Türk Devleti' fikrine karşılık 'Büyük Türk Kültürü', 'Aziz Türk Milleti' gibi ifadeler kullanılmıştır. Milliyetçiliğin Hareket üzerinde önemli bir yapısal belirleyici olduğunu söylemek gerekmektedir. Özellikle Muhtıra sonrası dönem, Hareket içinde milliyetçiliğin başat faktör olduğu bir yapının oluşumunu beraberinde getirmiştir. Bu durumun oluşmasında kuşkusuz radikal sol siyasetin yükselişinin etkisi vardır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu konu ayrıntılı bir biçimde ele alınacaktır.

1.2.3.3. Muhafazakarlık

Dünya genelinde ve Türkiye'de farklı anlamlar yüklenerek kullanılmış olan bu kavram, genel olarak mevcut durumu koruma, yeniliğe-değişime tepki gösterme şeklinde algılanmıştır. Tutuculuk diye de anlaşılan bu kavramın Marksist terminolojideki karşılığı gericiliktir.

Siyasi bir kavram olarak muhafazakarlık insanın akıl, bilgi ve birikim bakımından sınırlı olduğuna inanan, bir toplumun sahip olduğu din, gelenek, aile gibi değer ve kurumlarını temel alan, radikal değişimleri ifade eden sağ-sol projeleri reddederek ılımlı ve tedrici değişimi savunan ve siyaseti, bu değer ve kurumları sarsmayacak bir çerçeve içinde sınırlı bir etkinlik alanı olarak gören bir düşünce stili, bir fikir geleneği ve bir ideolojidir.⁸¹ Kültür alanında eskiyi, yeniyi beraber yaşama ve köklü değer sistemini koruma şeklinde de tanımlandırılmıştır.⁸²

Mollaer ise, muhafazakarlığı modernleşmenin tarihsel gelişiminin bir vechesi olarak kavramsallaştırmıştır. Bununla birlikte muhafazakarlığın modernleşmenin kendisine değil, fakat radikal koluna karşı bir tepki olduğunu ileri sürmektedir. Bu

⁸¹Bekir Berat Özipek, www.muhamfazakar.com, (Erişim tarihi: 15.10.2011).

⁸² Sezal, a.g.e., s. 89.

tepkinin toplumu ‘tabula rasa’ olarak gören, kökten değişimci, kurucu rasyonalist ve tarihsel açıdan kopuşçu ideolojilere karşı oluştuğunu belirtmektedir.⁸³

Mollaer’in tanımlamasından hareketle, Kemalist modernleşme sürecinin köktenci anlayışı karşısında muhafazakar oluşumların geliştiğini söylemek mümkündür. Bu kapsamda karşımıza ilk olarak Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası çıkmaktadır. Bununla birlikte Türkiye’de muhafazakarlık ideolojisinin gelişiminin sağ partiler üzerinden olduğu, milliyetçi ve mukaddesatçı anlayışlarla ilişkili bir seyir izlediği söylenebilir. Bütün bu muhafazakar yapının oluşumunun arka planında, Kemalist modernleşmeye karşı bir tepki olduğunu da söylemek mümkündür. Tüm bu anlatıya CHP’nin de aynı zamanda kendi kurduğu sistemi muhafaza etmeye çalışan, ‘bürokratik muhafazakar’ bir parti duruşu sergilediğini de eklemek mümkündür.

Türkiye’de İslamcı sağ ile konvansiyonel milliyetçi sağ arasında önemli ortak ‘niş’ noktaları vardır. Her iki görüşünde manevi temayülü yüksek olup, Batı’dan sızan kültür emperyalizmine karşı toplumsal seferberlik diyebileceğimiz birtakım savunma mekanizmaları işletmektedir. Ancak konvansiyonel sağ öğretisi ve yönetim biçimlerinde milliyet-din sentezine giden bir yol izlediği halde, İslamcı sağ daha ziyade din olgusunu ön plana çıkartmakta ve milliyetçiliği-muhafazakarlığı bu şekilde algılamaktadır.⁸⁴ Bu bağlamda, milliyetçilik noktasında perspektif farklılığı olsa da, gelenek, aile v.b. diğer argümanlarla birlikte değerlendirildiğinde İslamcı partiler de, milliyetçi partiler de muhafazakardır demek mümkündür.

Aslında Türkiye’de çok partili hayata geçişle birlikte sağ ideolojinin bütün partileri az veya çok muhafazakar bir tutum sergilemişlerdir. Sağda veya merkezde olan tüm partiler bu kapsamda muhafazakar sayılabilir. Necmeddin Erbakan ekolünde İslamcı, Alparslan Türkeş ekolünde milliyetçi karakter dominant olsa da, yine de diğer özellikleri bakımından muhafazakar olduklarını söylenebilir. Tüm bu muhafazakar yapının oluşumunda da yoğun veya kısmi olarak, fakat mutlaka Kemalist döneme karşı tepkili bir yaklaşımın izlerini bulmak mümkündür.

---

⁸³ Mollaer, a.g.e., ss. 140-141.

⁸⁴ Orhan Türkdoğan, “21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Sosyolojisinin Dinamikleri”, *21. Yüzyılın Eşiğinde Sosyoloji Konuşmaları*, 3.b., Timaş Yayınları, İstanbul, 2004, s. 231.

Çalışmanın konusu olan YMMH ilk dönemlerinde İslami, sonrasında milliyetçi bir çizgide olsa da, Hareket'in her iki nokta açısından da muhafazakar bir hareket olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Kemalist modernleşmeye sivil bir tepki olması da, YMMH'nin diğer muhafazakar oluşumların içerisinde yer almasını sağlamaktadır.

1.3. Yeniden Milli Mücadele Hareketi'nin Geliştiği Dönemdeki Siyasi Ortam

1965-1968 arası yıllara bakıldığında çok partili dönemin en önemli özelliği, hem sağda hem de solda, aşağıdan yukarıya doğru siyasi güçlerin o zamana denk görülmeyen ölçüde gelişmeleridir. Buna olanak veren etmenlerden biri sivil toplumdaki yeşermelere olanak veren yeni anayasadır.⁸⁵ 1961 Anayasası'nın getirmiş olduğu özgürlükçü ortamın, dönemin karakteristik özellikleri üzerinde çok büyük etkisi vardır. Anayasanın üstünlüğü, kuvvetler ayrılığı, çoğulcu toplum yapısının güçlendirilmesi, temel hakların genişletilmesi ve güçlendirilmesi, sosyal devlet uygulamaları⁸⁶ alanında getirmiş olduğu yeni düzenlemeler toplum yapısında ciddi değişiklikler meydana getirmiştir.

Fakat statüko bu kerte de bir liberal ortam ve değişen siyasi yapıya 1971 yılında müdahale etmiş ve demokrasiye 'balans ayarı' yapmıştır. Bu müdahale sonucunda dönemin lideri Süleyman Demirel'in neden Adnan Menderes'in akıbetine uğramadığı sorusunu da konjonktürle ve Süleyman Demirel'in askere karşı müspet duruşuyla açıklamak mümkündür. Muhtıra sonrası teknokrat hükümetlerin ülkeyi yönetmesinin ardından ilk seçimler 1973 yılında yapılmış ve Ahmad'ın ifadesiyle bu seçimlerin bir kazananı olmamıştır.⁸⁷

Çeşitli koalisyon hükümetlerinin kurulduğu 'veya bir türlü kurulamadığı', Kıbrıs Harekatı'nın yaşandığı, Bülent Ecevit ile Necmeddin Erbakan'ın dahi asgari

⁸⁵ Eroğul, a.g.m., ss.145-146.

⁸⁶ Ergun Özbudun, *Türk Siyasal Hayatı*, 7.b., Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2010, ss. 49-52.

⁸⁷ Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye: 1945-1980*, s. 399.

müştereklerle birleşerek ortaklık yapabildiği bu ‘kaos’ olarak nitelendirilebilecek dönemde Türk sağı parçalı bir yapı arz etmiş ve halk diliyle ‘kardeş kavgaları’ yaşanmıştır. Türk siyasal hayatının ‘en uzun’ döneminin bu on yıllık süreç olduğunu söylemek mümkündür. Birçok partinin devlet politikasının da etkisiyle anti-komünist söylemler geliştirdiği bu dönemde siyasal istikrar bir türlü sağlanamamış ve nihayet ülke üçüncü kez ordunun müdahalesi ile karşı karşıya kalmıştır.

Süleyman Demirel’in sağ ideolojinin bütün taraftarlarını anti-komünist bir platformda birleştirme çabası ve devletin özellikle üzerinde durduğu ‘komünizm tehlikesi’ MHP’nin güçlendiği ve anarşinin yaygınlaştığı bir süreci beraberinde getirmiştir. Adı konmamış iç savaş durumu olarak nitelendirilebilecek bu dönemde sol ideolojinin MHP’nin karşısında duracak bir otoriteden mahrum olması, olayların ancak bir askeri müdahale ile çözümleneceği izlenimini toplumda oluşturmuştur.⁸⁸

YMMH de radikal bir çıkışın ardından farklılaşmaya gitmiş ve Muhtıra sonrasında ‘müesses nizam’ın tahakkümü altına girmiştir. Muhtıra sonrası dönemde devlet neyi istiyorsa onun söylendiği, neyi istiyorsa onun çalışıldığı bir hareket haline gelen YMMH, devletle inorganik bir bağ kurmuş ve aynı zamanda manipülasyona açık olduğunu da böylece ilan etmiştir. İleriki bölümlerde bu konu daha ayrıntılı bir şekilde anlatılacaktır.

---

⁸⁸ Belge, “Türkiye’de Sosyalizm Tarihinin Ana Çizgileri”, s. 41.

İKİNCİ BÖLÜM

BİR TOPLUMSAL HAREKET OLARAK YENİDEN MİLLİ MÜCADELE HAREKETİ

2.1. Yeniden Milli Mücadele Hareketi'nin Kuruluşu ve Tarihçesi

Bütün beşeri hadiseler ideolojiler kavgasından doğar.⁸⁹ Özellikle Soğuk Savaş döneminde dünyada gelişen beşeri hadiseleri iki zıt ideolojinin kavgasına bağlamak mümkündür. Bu kavga, ideolojik kutuplaşmanın özelliğinden dolayı çeşitli toplumlarda çeşitli özelliklerde ortaya çıkmıştır. Her toplumun kendine has tarihi, kültürel, sosyo-ekonomik yapısının olması, temelde iki zıt görüşü bünyesinde barındıran kutuplaşmanın çok çeşitli ideolojik fraksiyonlara bölünmesine neden olmuştur. Örneğin Türkiye'nin aynı zamanda bir İslam toplumu olması, İslami hareketlerin de gelişmesine ve çeşitlenmesine neden olmuştur.

Türkiye'de gelişen İslami hareketler incelendiği zaman genelde milliyetçi-geleneksel İslamcı bir yapının oluştuğu izlenmekle birlikte, sosyalist İslam veya radikal İslam başlıklarında toplanabilecek daha farklı kliklerin oluştuğu da görülmektedir. milliyetçi-İslamcı yapının oluşumunda devletin XX. yüzyılın başında Müslüman temel kimliği yerine modern ulusçuluğu geçirmek istemesi ve bu kapsamda gerçekleştirdiği ulus inşa sürecinin etkisi vardır. Bu süreçte yukarıdan empoze edilen milliyetçilik düşüncesi, ülkede yerleşik ılımlı İslam kültürünün varlığı ile kabul görmüştür. Bu sayede kültürel muhafazakar elitler ve Sünni halk Müslüman temel kimliğinin yanına milliyetçiliği de koymuşlardır.

YMMH'nin doğuşunda dünyada gelişen İslami hareketlerin etkisi olmuştur. Bu dönemde Pakistan, Mısır, Suriye, Ürdün gibi ülkelerde İslami hareketler doğmuş veya gelişmiştir. Mevdudi, Seyyid Kutup gibi önemli düşünürlerin kitapları Türkçeye çevrilmeye başlanmış ve şifahi yolla da olsa yeni bir İslam algısının oluşturulması hedeflenmiştir. Radikal İslamcıların Tevhid-i Uyanış dedikleri sürecin asıl teorik temelleri IX. Yüzyılda Muhammed Abduh, Cemaleddin Afgani gibi düşünürler

---

⁸⁹ Bu cümle Yeniden Milli Mücadele mecmualarının en arka sayfasında uzun süre yer alan başlıktan alıntıdır.

tarafından atılmış, XX. yüzyılda bu akım Fazlur Rahman'ın etkisiyle daha da gelişmiş ve aynı zamanda yayılmıştır.

Müslümanların İslam algısını değiştirmeye yönelik olan bu 'dinde reform' hareketlerini kelime anlamı olan 'deforme olmuş' din anlayışını yeniden reforme etmek, yani onu eski haline döndürmek anlamında düşünülmesi gerekmektedir. Modern İslamcılar, kendiliğinden işleyen, geleneksel, herhangi bir iradeye atfedilmeyen bir dindarlık ve İslam algısı yerine, Kur'an'ı referans alan bir irade, akıl ve siyaseti ikame etme çabası içinde olmuşlardır. Modernistler, İslam ya da çağdaşlaşma yerine, İslam'la çağdaşlaşma fikrini geliştirmişlerdir.⁹⁰

Türkiye'de bu akımın önemli isimleri erken cumhuriyet döneminde Mehmet Akif Ersoy ve Bediüzzaman Said Nursi'dir. Mehmet Akif, "Der ki tilmizine Efgan'lı: Muhammed dinle!, İnkılab istiyorum, başka değil, hem çabucak... İnkılab istiyorum bende, fakat Abduh gibi." v.b. dizelerle bu akımın etkisinde olduğunu ve desteklediğini ortaya koymaktadır. Mehmet Akif halkların İslam'ı doğru yaşamadığı ve anlamadığı üzerinde durmakta ve hurafelerle dolan dini tekrar kurtarmak için kaynaklara yeniden dönmek gerektiği üzerinde durmaktadır.⁹¹ Mehmet Akif'in aşağıdaki dizeleri de kendisinin bu akımın içerisinde kabul edilmesi noktasında önemlidir:

Nebiye atf ile binlerce herze uydurdun,
Yıktın da dini mübini yeni bir din kurdun.
Doğrudan Kuran'dan alarak ilhamı,
Asrın idrakine söyletmeliyiz İslam'ı.

Bediüzzaman da Mehmet Akif gibi İslam okumalarına ve anlayışına yeni bir vizyon kazandırmış ve hayata geçen/geçmeyen projeleriyle önemli olarak nitelendirilebilecek eylemler amaçlamıştır. Kur'an'ı iman ayetlerini esas alarak farklı bir şekilde tefsir eden Bediüzzaman, devrin iman kurtarma devri olduğunu ileri

---

⁹⁰ Sait Şimşek, "İslamcılık ve Kur'an", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce - İslamcılık*, Cilt VI, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 699.

⁹¹ Fatma Bostan Ünsal, "Mehmet Akif Ersoy", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce - İslamcılık*, Cilt VI, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, ss. 79-80.

sürerek İslam'ın yeniden değerlendirilmesi/yorumlanması gerektiği üzerinde durmuştur.⁹² Her iki tarihsel kişiliğin II. Abdülhamit'e bir dönem muhalif olma, İttihat-Terakki oluşumunu bir dönem destekleme, çeşitli sürgün dönemleri yaşama ve Kemalist ideoloji ile ters düşme gibi üzerinde durulması gereken ortak noktaları bulunmaktadır.

XX. yüzyılın ilk yarısında Türkiye'de ve dünyada birçok savaşın ve kaosun yaşanması İslami hareketlerin de sekteye uğramasına neden olmuş ve süreç Soğuk Savaş döneminde tekrar hareketlenmiştir. Ali Bulaç, 1950'li yıllardan sonra gelişen fikri, siyasi ve toplumsal etkinlikleri anlatan en iyi kavramın 'İslami Hareket' olduğunu söylemektedir.⁹³

YMMH de doğuşu itibariyle İslami bir nitelik veya kaygı taşıyan toplumsal bir harekettir. Geliştiği, yaygınlaştığı ve dağıldığı dönemler itibariyle kısmi farklılaşma söz konusu olsa da Hareket'in İslami oluşu katidir. Kurucu kadrodan Necmeddin Erişen bu İslami duruşu anlatırken hem ibadi, hem fikri, hem siyasi yönden İslam'ı yaşamaya azmetmiş, İslam'ı anlamak ve anlatmakla kendini görevli saymış, ezcümle İslam'a gönül vermiş kişiler tarafından Hareket'in kurulduğundan bahsetmiştir.⁹⁴

YMMH'nin İslami oluşu toplumsal tabanı ile açıklanabilir. Hareket'in tabanını geneli itibariyle Yüksek Öğretmen Okulları, Yüksek İslam Enstitüleri ve İmam-Hatip liseleri öğrenci ve mezunları oluşturmaktadır. İmam-Hatip Liselerinin rolü ve etkisi daha çok kitlesel olup, teşkilatın kemmiyetini oluşturma açısından önemlidir. Asıl kurucu ve yönetici kadro İslam Enstitüleri ve Yüksek Öğretmen Okulları'ndandır. Burada İslam Enstitüsü kökenli olanların aynı zamanda birer İmam-Hatipli olabilecekleri göz ardı edilmemelidir.

---

⁹² Şerif Mardin, *Türkiye'de Din ve Siyaset*, 15.b., İletişim Yayınları, İstanbul, 2010, ss. 169-190.

⁹³ Bulaç, a.g.m., s. 49.

⁹⁴ Hamza Türkmen, Necmeddin Erişen ile Röportaj, "Yeniden Milli Mücadele Sorgulanmalıdır! - 1", Haksöz, Sayı 39, Haziran 1994, http://www.haksozhaber.net/okul_v2/article_detail.php?id=660, (Erişim Tarihi: 12.09.2011).

Hareket'in tabanını oluşturan bu okullardan bahsetmek tam da bu noktada yerinde olacaktır. Ülkemizde din eğitiminin yasaklanmasından yaklaşık otuz yıl sonra, 1951-1952 yılında yedi ilde İmam-Hatip okulu açılmıştır. Yine bu dönemde 1949 yılında Ankara Üniversitesi'ne bağlı İlahiyat Fakültesi açılmış ve onu da açılan İslam Enstitüleri izlemiştir. Din öğretiminin uzun yıllar askıya alınması birtakım problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuş⁹⁵ ve Sünni İslam algısı farklılaşmıştır. Dış dünyadaki etkiyi de içinde barındıran bu farklılaşma çeşitli resmi veya gayr-ı resmi İslami hareketlerin peyda olmasına neden olmuştur. İşte YMMH, tam bu noktada resmi duruşuyla ortaya çıkmış bir harekettir ve dağılana kadar bu resmîlik korunmuştur. Her ne kadar bu resmi duruş daha sonra devletçi-milliyetçi-orducu bir hareket olmasına neden olsa da yine de bu düsturdan vazgeçilmemiştir. Hareket'in içinde yetişen kadroların bürokrasiye yaptıkları ihraç bu düsturun bir neticesi olarak yorumlanabilir.

DP döneminde tekrar dirilişe geçen Türkiye'deki İslami yapı Adnan Menderes yönetiminin hiçbir radikal faaliyete izin vermemesi nedeniyle⁹⁶ 1960 darbesini beklemek durumunda kalmıştır. Bu bekleyişten sonra YMMH, diğer birçok hareket gibi 1960 darbesinden sonraki liberal ortamda kurulmuştur. Kuruluşunda genelde İslam dünyasının, özelde ise Türkiye'nin konjonktürel yapısının etkisi vardır. Hatta konjonktürün bir gereği olarak Hareket'in kurdurulduğu ve manipüle edildiği iddiaları dahi mevcuttur. Fakat bu bölümde bu konulardan ziyade Hareket'in kuruluşu ve tarihçesi ele alınacak, ileriki bölümlerde iddialar tartışılacaktır.

YMMH, Konya ve Afyon'da İslami kültürlerini geliştirmeye çalışan gençlerin bir şekilde bir araya gelmesiyle kurulan bir organizasyondur. Konya grubu daha çok İslam Enstitüsü kökenli olup, Afyon cemaati Milli Türk Talebe Birliği'nden gelmektedir. İlk organizasyon şemasına bakıldığında İstanbul Hukuk Fakültesi'nde okuyan iki öğrenci ve İslam Enstitüleri'nde okuyan ve vaizlikte yapan bir grup izlenmektedir. İstanbul Hukuk Fakültesi'nin öğrencileri Afyon grubunun içinde yer almaktadır. Konya ve Afyon ekseninde başlayan hareket Adana, Ankara ve ardından İstanbul'a yayılarak gelişmiş ve ulusal bir nitelik kazanmıştır. Hareket'i

---

⁹⁵ Sait Şimşek, a.g.m., s. 702.

⁹⁶ Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye:1945-1980*, s. 478.

oluşturanların ekserisininin 1942 doğumlu olması, 1960'larda kurulan bu Hareket'in aynı zamanda bir gençlik hareketi niteliği kazanmasına da neden olmuştur.

Hareket'in lideri olan Aykut Edibali, kuruluşun 1964 yılı olduğunu beyan etmektedir. Edibali, 1964 yılında Türk sağının MTTB çatısı altında belli bir noktaya geldiğini ve o noktadan sonra yeni arayışların başladığını söylemektedir. Bu arayışlar ülke sorunlarının çözümü için fikri düşünceye ve bilime dayanan hazırlıklar yapılmasının ihtiyaç haline geldiği bir dönemi kapsamaktadır.⁹⁷

YMMH Konya ve Afyon'da münhasıran gelişen arayışların bir bileşimidir. Konya'daki birleşme öncesi durumu anlatan Erişen, Türkiye'deki insanların İslam'dan uzaklaşmaları için çeşitli gizli veya açık hücre ve loca faaliyetlerinin olduğu bir dönemde, Muhammedi bir yol izleyerek nasıl peygamber küfrün göbeğinde, daha çok azgın insan arasında cahiliyyeyi mağlup ettiyse kendilerinin de onun yolundan giderek bunu başarabileceklerini düşündüklerini söylemiştir. Bu kapsamda uzun süre Kur'an ayetlerini tasnifleme ve hareket kabiliyetlerini geliştirecek olanları ezberleme çalışması yapan gençler, hadis derlemesi de yaparak yola çıkmışlardır. 4-5 kişilik bir grubun yaptığı bu çalışma, döneme göre yoğun bir bilgi birikimine sahip olmalarına neden olmuş ve bu sayede etrafa etki edecek canlı bir bakış ve hayatın içinde olan bir imana sahip olmuşlardır. Konya'da başlayan bu çalışmalar zamanla duyulmaya başlanmış ve gelişen irtibatlar dernekleşmeyi gündemlerine almalarına neden olmuştur.⁹⁸

Dernekleşme fikrinin gündeme alınmaya başlanması, Arap ülkelerinde okuyan ve yine aynı çevreden olan gençlerin etkisiyle daha da kuvvetlenmiştir. Örneğin Mısır'da okuyan bir talebe Seyyid Kutup'tan bahsedip, bu ülkede gelişen İhvan-ı Müslimin Hareketi'nin tanıtımını yapmaktadır. Benzer şekilde Ortadoğu'nun çeşitli ülkelerinde okuyan gençler buldukları ülkelerde gelişen İslami hareket veya

---

⁹⁷ Osman İridağ, 'Sokakta Ülkücüler, Koridorda Mücadeleciler', Aksiyon, Sayı: 424, 20 Ocak 2003, <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9akhLpsbMioJ:www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-9245-26-sokakta-ulkuculer-koridorda-mucadeleciler.html+sokakta+%C3%BClk%C3%BCc%C3%BCler.+koridorda+m%C3%BCcadeleciler&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>, (Erişim Tarihi : 15.09.2011).

⁹⁸ Türkmen, Necmeddin Erişen ile Röportaj, "Yeniden Milli Mücadele Sorgulanmalıdır! - 1".

fikirleri aktarmaktadırlar.⁹⁹ Bu aktarma faaliyetlerinin YMMH'nin fikri altyapısının oluşmasında önemli etkisi olmuştur.

İslam dünyasındaki hareketlerin kurucu kadro tarafından kabulü, kendi din algılarıyla da ilişkilidir. Zira kuruculardan İrfan Küçükköy, o dönemde geleneksel İslam anlayışından farklı görüşleri olan ve bir tarikattan ziyade sosyal bir hareket olan Rufailiğe bütün görüşlerini paylaşmasalar da sıcak baktıklarını belirtmektedir. Rufailiğin ileri gelenlerinden Samiha Ayverdi'nin hemen hemen bütün romanlarını okuyan grubun üzerinde fakültedeki hocalarının da etkisi olmuştur.¹⁰⁰ Rufailiğe sıcak bakan Hareket'in mecmuasının 17. Sayısında Rufailiği bozuk bir cemiyetin iç yüzü olarak tanıtmaya bir paradoks olarak karşımıza çıkmaktadır. Hatta o dönemde Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü'ndeki Rufai bir hocanın ismi ve resmi dahi afişe edilmiştir. Afişe edilme nedeni olarak hocanın bu harekete karşı çıkan öğrencileri sınıfta bırakması belirtilmiştir.¹⁰¹ YMMH'de dönem dönem paradokslar yaşanmıştır ve bu paradoksal durumlar zaman içerisinde çeşitli sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

Küçükköy, yine başka bir hocanın, kendi tarikat mensubu olduğu halde, onların tarikata girip pasifleşmesini istemediğini söylemektedir.¹⁰² YMMH'nin geleneksel İslam'a ve dönemin diğer İslami oluşumlarına bakışı açısından bu noktalar önemlidir. Hareket, geleneksel İslam'dan ziyade gelişen modern İslami hareketlerin veya ideolojilerin etkisindedir. Etkiden kasıt, Hareket'in kurucu kadrosunun da benzer bir İslami algısı olması ve bu minvalde gelişmelerin hareket bünyesinde kabul görmesidir.

Afyon'daki gelişmeler, Konya'da aynı dönemde olanlarla paralellik arz etmiştir. Konya'daki grupla benzer hassasiyetleri olan gençler çeşitli ortamlarda bir araya gelmeye başlamışlar ve İslami duyarlılığı geliştirme, Türkiye'nin sorunlarının dindarlar tarafından nasıl çözülebileceği gibi sorunları tartışmışlardır. Bu tartışmalar, periyodik toplantıların önce başlamasına, sonra artan bir ivmeyle devam etmesine

---

⁹⁹ Türkmen, Necmeddin Erişen ile Röportaj, "Yeniden Milli Mücadele Sorgulanmalıdır! - 1".

¹⁰⁰ İrfan Küçükköy, *Bir Uyanışın Anatomisi Mücadele Birliği*, Alagöz Matbaa, Konya, Nisan 2005, s. 18.

¹⁰¹ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 17, 26 Mayıs 1970, ss. 8-9.

¹⁰² Küçükköy, a.g.e., s. 18.

vesile olmuştur. Bu toplantılarda Konya'daki gibi Kur'an-ı Kerim ve hadisler üzerine yapılan çalışmalar başat olmakla birlikte, sosyal meseleleri ihtiva eden okumalar da yapılmıştır. Ziya Uygur'un 'Yahudilik' isimli kitabı ile Erol Güngör'ün 'Türkiye'de Misyoner Faaliyetleri' adlı kitabı bu dönemde çalışılan kitaplardan olup tavsiye üzerine okunmuştur. YMMH'de daha sonra sürekli yapılan seminer ve kültür çalışmalarının ilk nüveleri bu toplantılarda oluşmuştur.¹⁰³

Periyodik olarak toplanıp çalışmalar yapan Afyon grubunun gençleri Yüksek İslam Enstitülerinde okuyan ve vaizlik yapan bir güruhu temsil etmektedir. Bu özellikleri yanında sarf, nahiv, tefsir gibi dersleri, Mısır ve Suriye'de eğitim görmüş hocaların da içinde olduğu bölgenin önemli alimlerinden alan gençler yüksek bir İslami bilgi birikimine sahiplerdir. Daha sonra ev toplantıları yapılmaya başlanmış ve Hareket'in teorik altyapısı bu dönemde tedricen oluşmaya başlamıştır. Afyon'daki ev toplantıları Hareket'in lider kadrosundan Aykut Edibali ile Yavuz Aslan Argun'un fiili olarak sürece dahil olmasına vesile olmuştur. Bu toplantılarda fikirleri çok beğenilen Edibali'nin konuşmaları kayda alınmış ve Hareket'in fikri temellerini oluşturan kitapların altyapısı böylece oluşturulmaya başlanmıştır.¹⁰⁴

YMMH'nin kuruluş dönemindeki ev toplantıları İslam'ın ilk dönemindeki Darü'l Erkam sürecine benzemektedir. Peygamber, açıktan tebliğ izni gelene kadar İslamiyeti sahabeden Erkam'ın evinde gizli olarak yaymaktaydı. YMMH'nin ilk ideolojik yayılma hareketleri Konya'daki müntesiplerden Kemal Yaman'ın evinde olmuştur.¹⁰⁵ Afyon'daki toplantılar da bu minvalde değerlendirilebilir.

Hareket'in kurulma aşamasında olduğu dönemde merkezlerden biri Afyon olmasına rağmen, sonradan Konya'ya doğru bir kayma söz konusu olmuş ve Hareket resmi olarak Konya'da kurulmuştur. Yine de Hareket'in Afyon'da güçlü bir tabanının olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Bu dönemde Afyon'da 'Gecek' adlı toplantılarla mahalle halkını bilinçlendirme faaliyetleri yapılmıştır. Bu faaliyetlerde müntesiplerden biri halka, Türkiye'de ve dünyada gelişen sosyal ve siyasi süreçleri

---

¹⁰³ Küçükköy, a.g.e., ss. 19-25.

¹⁰⁴ Küçükköy, a.g.e., s. 25.

¹⁰⁵ Küçükköy, a.g.e., ss. 43-44.

anlatmaktadır. Bu toplantılarla hem müntesiplerin kültürel olarak gelişmeleri hızlandırılmış hem de halkla ilk temaslar kurulmuştur.¹⁰⁶

Necmettin Erişen'in organizasyonu ile yapılan bu toplantılar Hareket'in merkezi olan Konya'da daha etkili olmuştur. Her hafta otuz kadar ev toplantısının yapıldığı Konya'da Afyon'daki uygulamadan farklı olarak kahve sohbetleri adı altında çalışmalar da yapılmıştır. İkişerli gruplar halinde şehrin içine gönderilen müntesipler davayı en az iki kişiye anlatıp dönme veya bir kahveye gidip halkı bilinçlendirme faaliyetlerinde bulunmuşlardır. İlk önce seminere tabi tutulan müntesipler görevini tamamladıktan sonra durum değerlendirmesi yapılarak ve gerekirse çeşitli propaganda taktikleri verilerek bir sonraki görev için hazırlanmışlardır. Kahve sohbetleri Konya'ya has bölgesel bir uygulama olarak kalmış¹⁰⁷ ve Hareket müntesiplerin çeşitli ilişkileriyle İstanbul, Ankara ve Adana'da filizlenmeye başlamıştır.

Hareket'in mensuplarının genel itibariyle öğrenci oluşu, büyükşehirlerde Hareket'in yayılmasını hızlandırmıştır. Bu yayılma dışarıda okuyup Konya veya Afyon'da mukim olan müntesipler aracılığıyla mütevazı bir şekilde başlamış, fakat sonra hız kazanmıştır. Bu hızlanmada harekete sonradan katılan kitlenin nitelikli olmasının etkisi büyüktür. İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Hareket'in sağlam temellerinin atıldığı okullar olmuştur. Bu dönemde Ahmet Taşgetiren, Ziya Belviranlı, Mustafa Sağ, Mehmet Çiçek ve Necmettin Türinay gibi okullarında etkin olan öğrenciler harekete katılmışlardır.¹⁰⁸ Yine bu dönemde harekete katılan Hüseyin Gülerce, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu, yani Çapa'nın Hareket'in kalesi olduğunu ve dönemin toplumsal hareketlerinin aynası gibi işlev gördüğünü belirtmektedir.¹⁰⁹

Hareket Adana'da ve Ankara'da İstanbul'a benzer bir şekilde yayılmaya başlamış ve ardından tüm Türkiye'de etkili olmuştur. Bu noktada Hareket'in önde gelen illerini belirtmek yerinde olacaktır. Konya Afyon, Adana, İstanbul ve Ankara

---

¹⁰⁶ Küçükköy, a.g.e., s. 38.

¹⁰⁷ Küçükköy, a.g.e., ss. 38-39.

¹⁰⁸ Küçükköy, a.g.e., s. 27.

¹⁰⁹ Gülerce, Zaman, 13.05.2005.

YMMH'nin ilk doğduğu ve yayılmaya başladığı iller olmuştur. Resmi olarak kurulduğu 18 Kasım 1967 tarihine kadar YMMH zaten teşkilatlı bir yapı arz etmeye başlamıştır. Küçükköy'ün dediği gibi bu tarih, teşkilatın adının konduğu ve resmiyet kazandığı tarihtir.¹¹⁰ YMMH'nin dernek ismi Mücadele Birliği olarak seçilmiştir. Halk arasında Mücadeleciler olarak bilinen bu Hareket'in resmi ismi Mücadele Birliği olarak seçilse de, hareket genel olarak Türk siyasi hayatında işgal ettiği yer bakımından YMMH olarak isimlendirilebilir.

YMMH'nin derneği olan Mücadele Birliği Konya'da kurulmuştur. Bu merkezin seçilmesinde oradaki İslami potansiyelle birlikte daha önce yapılan çalışmaların da etkisi olmuştur. Yukarıda anlatılan çalışmalar dışında Necmeddin Erişen'in yönettiği organizasyonlarla 85 mahallede tebliğ amaçlı kültürel faaliyetler yapılmakta, halkta İslami bir uyanış geliştirilmeye çalışılmaktadır. Hafta sonları Konya'nın köylerine doktor, vaiz ve Kur'an tilaveti iyi olan hocalarla gidilip hem halkın muayene edilmesi, hem de kültürel olarak bilinçlenmesi amaçlanmaktadır.¹¹¹ Kemalist ideolojinin köyle ilgili daha önce anlatılan projelerine karşılık, Erişen'in bu projesi karşı bir hamle olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte Erişen ve arkadaşları Ümit isminde bir dergi dahi çıkartmaktadırlar.

Konya merkezli Mücadele Birliği derneğinin ilk yönetim kurulu başkanı Mevlüt İslamoğlu olsa da, daha sonra teşkilatın güçlü ismi Necmeddin Erişen başkanlığa getirilmiştir. Erişen'in başkanlık yaptığı dönem, aynı zamanda kararların istişare ile alındığı, kolektif liderlik anlayışının geliştirildiği dönemdir. Zamanla Hareket'in içinde fikri ve fiili liderlik arası ayrışma yaşanmış ve bu durum Aykut Edibali'nin tek adamlığa doğru gitmesine neden olmuştur. Kurulda Haysiyet Divanı Başkanı olan¹¹² Edibali önce fikri sonra fiili lider konumuna gelmiştir ve hareket otokratik liderliğin hakim olduğu bir hale bürünmüştür. Bununla birlikte Yavuz Aslan Argun'a da aynı itibar gösterilmiştir. Argun, daha çok Hareket'in Necmeddin Erişen gibi aksiyoner ruhunu teşkil eden bir liderdir ve birkaç yıl hapiste yatmıştır. Mücadele Birliği'ne bağlı gençlerin hapis yatması ender rastlanan bir

¹¹⁰ Küçükköy, a.g.e., s. 65.

¹¹¹ Hamza Türkmen, Necmeddin Erişen ile Röportaj, "Yeniden Milli Mücadele Sorgulanmalıdır! - 2", Haksöz, Sayı 40, Temmuz 1994. http://www.haksözhaber.net/okul_v2/article_detail.php?id=680 (Erişim Tarihi 19.09.2011).

¹¹² Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 12, 21 Nisan 1970, s. 7.

durumdur ve bu bakımdan önemlidir. Kuruluşundan altı ay sonra İstanbul'a şubesi açılan derneğin asıl merkezi İstanbul olmuştur. Bu durum örgütsel yapılardaki organigram kuralı ile ilişkilendirilebilir.¹¹³ Bunun nedenleri arasında İstanbul'un kozmopolit yapısı, üniversitelerin etkisi ve yayın faaliyetlerinin burada sürdürülmesi gösterilebilir.

Konya merkezli Mücadele Birliği dernekleri Osmanlı Devleti'ne atfen sancak olarak isimlendirdiği şubelerle Anadolu'da yayılmışlardır. Bu dönemde İstanbul sancağının sorumlusu Yılmaz Karaoğlu'dur. Adana, Erzurum, Diyarbakır, Afyon, Çorum, Bursa, Gaziantep, İzmir, Adapazarı, Ankara, Konya, Afyon gibi illerde sancaklar etkin görev yapmışlar ve buralarda yetişen Mücadelecilerin içinden birçok önemli siyaset adamı, bürokrat, akademisyen ve diğer Türk halkınca maruf kişiler çıkmıştır.

Ne var ki, dönemin bir özelliği olarak Mücadele Birliği derneğinin ömrü kısa olmuştur. 1967 yılının sonunda kurulan dernek tüm yurda yayılmaya başlasa da 12 Mart 1971 Muhtırası'nın gölgesinde kapatılmıştır. Kapatılma süreci Hareket'in neşrettiği YMMM de (Yeniden Milli Mücadele Mecmuası) ayrıntısıyla yer almış ve 'Milletin Müdafaası Devam Ediyor' başlığıyla tefrika halinde yayımlanmıştır. Bu tefrikalarda yayınlanan bildirinin tahrif edildiği üzerinde durulmuş ve bilirkişinin hareket üzerinde kastı olduğu ima edilmiştir. Davayı açan savcı Doğan Öz'ün nasıl bir komünist olduğunu da anlatan¹¹⁴ mecmualarda paragraf paragraf analizler yapılarak bir savunma mekanizması geliştirilmiştir.

Dava, Hareket'in Türk Ceza Kanunu'nun 155 ve 312. Maddelerini ihlal ettiği gerekçesiyle açılmıştır. Dava nedeni Bursa, Konya, Taksim ve Kayseri de meydana gelen bazı şiddet olayları ve bu olaylar neticesinde Mücadelecilerin yayınladıkları bildiridir. Bildiride şiddet olaylarının milletin komünist tahrikçilere karşı haklı ve meşru bir cevabı olduğu, bilhassa Kayseri olaylarını dolan bir barajın patlaması

---

¹¹³ Aydın, a.g.m., s. 457.

¹¹⁴ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 10, 7 Nisan 1970, s. 14. Not: Küçükköy hatırat ağırlıklı kitabında kapatma davasının iki kez açıldığını, birincisinde Doğan Öz'ün başvurusunun reddedildiğini, ikincisinde Öz'ün yakın dostu başka bir savcı tarafından davanın açıldığını beyan etmektedir. Mecmuada Doğan Öz'e aşırı solcu olması hasebiyle yüklenilmiş ve bu durum siyasi bir koz olarak kullanılmış olabilir. Bkz. Küçükköy, a.g.e., ss. 91-95.

olarak görülmesi gerektiği yazılmıştır. Mücadeleciler gelişen olaylarda milli şuurun, Millet düşmanlarına karşı haklı bir protesto hareketine dönüştüğünü ve bu hıyanetler artarak devam ederse reaksiyonun daha şiddetli ve korkunç olacağını, zira cemiyet bünyesinin kanuniyetinin bu olduğunu da beyan etmişlerdir.¹¹⁵

Mahkeme devam ederken, Hareket, merkezi olan Konya’da 4 Nisan 1970 tarihinde bir miting gerçekleştirir. Yaklaşık kırk bin kişinin katıldığı, sancaklardan gelen mücadeleçilerin Hareket’in retoriğini oluşturan çeşitli pankartlar açtığı miting¹¹⁶ Milli Karar Mitingi olarak tanımlandırılmıştır ve yapılan yürüyüşte Millet’in Zafer Yürüyüşü’dür. Yine bu mitingde Millet Düşmanlarını Tanıyalım adlı bir sergi de yayınlanmıştır. Telgrafların, şiirlerin okunduğu miting’in hatipliğini Genel Başkan Necmeddin Erişen yapmıştır.¹¹⁷

Mitingde açılan pankartlara değinmek yerinde olacaktır. Zira bu pankartlar YMMH’nin ideolojisinin özeti niteliğindedir. Örnek vermek gerekirse ‘Mason Locası Ajan Yuvası’ pankartı YMMH’nin anti-Siyonist bir hareket olduğunu anlatır. ‘Komünistler Milli Ordu Düşmanıdır’-‘Rus Elçiliği Komünistlerin Para Deposudur’ - ‘Halk Savaşını Kışkırtanların Sonu Yakındır’-‘Sosyalist Uşaklar Milli Meselelerimize Dokunamazlar’ gibi pankartlar da Hareket’in anti-Komünist olduğunun göstergesidir. ‘Yaşasın Milli Ordu’-‘Yaşasın Milli Devlet’-‘Milletimizi Kanımızla Koruyacağız’ gibi pankartlar anti-emperyalist bir hareketin sözleri niteliğindedir. Bununla birlikte ‘Vietnam Değil Türkistan’-‘Kan Kan Kan Kıbrıs Kudüs Türkistan’-‘İşçi, Köylü, Patron Değil Millet Var’-‘İslam Kalmak Millet’in Tarihi Kararı, Değiştirilemez’ pankartları da Hareket’in hem milli hem de İslami oluşunu anlatır.¹¹⁸

Nihayet çeşitli illerde vuku bulan şiddet olaylarını komünist tecavüzü karşısında milli ruhun direnişi olarak tanımlayan Mücadele Birliği Toplu Basın Mahkemesince kapatılır.¹¹⁹ Mücadeleciler bu kapatılma hadisesini “Mücadelemizin mihrakı olan Mücadele Birliklerini feshetmek mümkün, fakat Mücadele Birliklerine

¹¹⁵ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 8, 24 Mart 1970, s. 11.

¹¹⁶ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 11, 14 Nisan 1970, ss. 8-9.

¹¹⁷ Küçükköy, a.g.e., ss. 95-97.

¹¹⁸ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 11, 14 Nisan 1970, ss. 8-9 ve Küçükköy, a.g.e., s. 96.

¹¹⁹ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 12, 21 Nisan 1970, s. 9.

ruh veren idealleri, imanı ve mücadeleyi fesih mümkün değildir.” ifadeleriyle yorumlarlar ve Mücadelenin Türkiye’de Komünist, Yahudi, Hristiyan hakimiyeti kalmayınca ve bütün millet düşmanlarının ajanları ile bezirganları yok oluncaya kadar devam edeceğini belirtmişlerdir.¹²⁰

Dava sürecini iyi yöneten hareket, “Tabelalar iner, Mücadele devam eder!” şeklinde bir retoriği de kullanarak süreci fazla kayıp vermeden atlattır. Yine de derneğin kapatılışı Hareket’in radikal çıkışlarındaki ivmeyi azaltmış ve kurulduğu dönemdeki bazı radikal fikirlerin yumuşamasına neden olmuştur. Fakat yine de bu kapatılma bir prosedür niteliğinde olmuş ve basın-yayın faaliyetleri artarak devam etmiştir.

YMMH, 12 Mart Muhtırası’na kadar altın dönemini yaşamıştır. Zira Muhtıraya kadar toparlanış dönemindeki Mehmet Aydın firesi hariç¹²¹ herhangi bir ayırım, bölünme veya isyan olmamıştır.¹²² 12 Mart Muhtırası ise devletçi-millici-İslamcı bir yapıda olan hareketi çok fazla etkilememiştir. Fakat yine de bazı kopuşların yaşanması açısından önemlidir. Bu dönemde Necmettin Türinay, Cemil Çiçek, Taha Akyol ve Ömer Ziya Belviranlı gibi önemli isimler hareketten kopmuştur. Cemil Çiçek bu ayrılışının nedeni olarak Hareket’in devletin ilgisi ve bilgisi dahilinde kurulması olduğunu söylemiştir.¹²³

Muhtıradan sonra kültürel faaliyetlere daha çok önem veren hareket birçok dergi, gazete ve kitap yayımlamıştır. Bazı kitaplar ortak bir çalışmanın ürünü olarak her hangi bir müntesibin adıyla yayımlanmış, bazıları ise bireysel çabalar neticesinde ortaya çıkmıştır. Bu süreçte geneli itibarıyla lider Aykut Edibali’nin başat rol oynadığını söylemek mümkündür. 1980 yılındaki dağılma adı verilebilecek döneme kadar hareket iki günlük gazete, bir haftalık siyasi dergi, bir aylık kültür ve sanat dergisi ve bir de üç aylık ilmi nitelikte dergileri dönem dönem neşretmiştir. Bunlara

---

¹²⁰ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 12, 21 Nisan 1970, s. 14.

¹²¹ Küçükköy, a.g.e., s. 29.

¹²² İridağ, “Sokakta Ülkücüler, Koridorda Mücadeleciler”, Aksiyon, Sayı: 424, 20 Ocak 2003.

¹²³ Mustafa Karaalioglu, Yeni Şafak, Renkler, 16 Haziran 2002, Cemil Çiçek’le Röportaj, <http://yenisafak.com.tr/arsiv/2002/haziran/16/roportaj.html>, (Erişim Tarihi 10.09.2011).

bir de tek bir sayısı olan 6 aylık bir dergiyi eklemek mümkündür. Hareket'in yayımları ileriki bölümlerde anlatılacaktır.

YMMH Türkiye'de anarşinin ve kaos ortamının olduğu bir dönemde sokak kavgalarından uzak kalmış ve salt bu özeliğiyle bile diğer hareketlerden farklılaşmıştır. Hareket'in lideri Edibali dönem dönem kendisiyle yapılan röportajlarda kimsenin burnunun kanamasına neden olmadığını söylemiştir. Yine liderlerden Argun, teşkilata sürekli olarak sokak kavgalarından uzak kalmaları gerektiği ve mücadelenin fikir düzeyde olacağı şeklinde kesin emirler verdiklerini beyan etmiştir. YMMH'nin her hangi bir müntesibinin öldürülmemiş ve öldürmemiş olduğu vakadır. Hüseyin Gülerce bu konuyla ilgili bir dönem okulda müdafaa amaçlı olarak sopalarla nöbet tuttuklarını, bunun dışında çatışma içerisinde asla olmadıklarını söylemektedir.¹²⁴ Bu konuyla ilgili en uç örnek Hamza Türkmen'in anlattığı Sarıyer sırtlarında yapılan silah talimleridir. Türkmen de benzer şekilde bunun dönemsel bir zorunluluk olduğunu ve çatışma şeklinde zuhur etmediğini belirtmiştir.¹²⁵

YMMH'nin tarihi anlatılırken iki bölümden bahsetmek mümkündür. Birincisi Hareket'in etkin olduğu 1980 yılına kadar olan süreç, ikincisi de partileşme aşamasına geçtiği 1980 yılından bugüne kadar gelen süreçtir. Ne var ki bu iki süreç arasında keskin bir kopuş söz konusudur ve hareket 1980 sonrasında adeta başkalaşım geçirmiştir. Bu başkalaşım, fikri düzeyde olmakla birlikte, daha çok kurucu kadroların ve önemli bir çoğunluğun çeşitli sebeplerle hareketten kopmasını ifade etmektedir. 1980 sonrası Hareket'in partileşme aşamasına geçtiği ve sisteme bir şekilde entegre olduğu dönemdir. Aslında bu entegrasyon 1971 tarihinden itibaren tedricen gerçekleşmiş ve Hareket kuruluş amaçlarından gitgide sapmıştır. Bu çalışmaya bütünselliği bozmama adına partileşme süreci de dahil edilmiş olsa da, yine de YMMH'nin 1980 yılında niteliğini kaybettiğini söylemek mümkündür. Hareket'in önemli isimlerinden Ahmet Taşgetiren 1980 sürecinden bahsederken, o günkü misyonun, o günkü insicam içinde devreden çıktığını söyleyerek, bakıye

---

¹²⁴ İridağ, "Sokakta Ülkücüler, Koridorda Mücadeleciler", Aksiyon, Sayı: 424, 20 Ocak 2003.

¹²⁵ Hamza Türkmen, "Mücadele Birliği, İslami Uyanışın Saptırılma Serüveni", <http://www.tarihbilinci.com/forum/tarih-makaleleri-arastirmalari-yazilari-70/yeniden-milli-mucadele-hareketi-16574/>, (Erişim Tarihi: 14.09.2011).

halinde devam eden bir mevcudiyetin hala söz konusu olduğunu söylese de,¹²⁶ Hareket'in içinde bir dönem yer alan önemli isimler 1980 dönemindeki dağılma konusunda ittifak halindedir.

Kronolojik bir sıralama yapmak gerekirse; YMMH 1964 yılında fikri düzeyde temelleri atılan, 1967'e kadar şekillenen ve 1968-1971 yılları arasında en verimli çağını yaşayan bir oluşumdur. 1971-1975 dönemleri arasında nicelik olarak daha da gelişen hareket, nitelik itibarıyla fetret dönemine girmiştir. 12 Mart döneminde ilk kopuşlar başlamış ve 1975 yılından itibaren bu kopuşlar artan bir ivmeyle devam etmiştir. 1975 yılı Hareket'in partileşme çalışmalarının başladığı yıldır¹²⁷ ve bu süreç iyi yönetilememiş, daha sonra da hareket güç kaybetmeye başlamıştır. 1977 yılında neşriyat açısından zirveye ulaşan hareket, 1978 yılına kadar yine de omurgasını dik tutabilmiş, fakat daha sonra 1978-1980 arasında dağılma dönemini yaşamıştır.

1980 sonrası ise bakiye halinde devam eden Hareket, liderinin dışında birçok şeyi değiştirmiş ve bambaşka bir hal almıştır. Artık Mücadelecilik yerini İslahatçılığa bırakmış, çekirdek kadronun neredeyse tamamı, tabanında tamamına yakın bir kısmı 'davalarından' vazgeçmişlerdir. Bu vazgeçişlerde Hareket'in kendi içinde yaşadığı paradokslar ve müntesiplerinin olgunluk düzeyine gelmeden teşkilatı kurmaları neden olarak gösterilebilir. Nitekim bu konuda bir özeleştirici veren Erişen, gençliğin vermiş olduğu heyecanla alınan bazı kararların veya bazı fikirlerin zamanla değiştiğini, tecrübesizliğin bu tip organizasyonlarda menfi sonuçlar doğurduğunu beyan etmiştir. Yine İslam'ı anlatma yerine komünistlerin faaliyetlerini anlatarak adam toplama ve çoğaltma yoluna gittiklerini ve bu yolla da komünistlere düşman olan bir grubu oluşturduklarını belirtmiştir. Erişen, Yahudiliğin, Masonluğun, gereksiz yere çok fazla anlatılması anti-Semitik bir teşkilat haline gelmelerine neden olduğunu ifade etmektedir.¹²⁸

1980 sonrası partileşen hareket, 1984 yılında İslahatçı Demokrasi Partisi ve 1992 yılında hala siyasi arenada yeri olan Millet Partisi adlarında iki parti kurmuştur.

¹²⁶ Ahmet Taşgetiren, Mücadele Birliği, Yeni Şafak, 01.02.2010, <http://yenisafak.com.tr/arsiv/2005/mayis/10/atasgetiren.html>, (Erişim Tarihi 17.09.2011).

¹²⁷ 1975 yılında Hareket'in lideri Aykut Edibali Millet Partisini -kendi tabirleriyle- ele geçirmiş, fakat çok rağbet görmeyen ve teşkilatta da tartışmalara neden olan bu durum partileşmeyi ertelemiştir.

¹²⁸ Türkmen, Necmeddin Erişen ile Röportaj, "Yeniden Milli Mücadele Sorgulanmalıdır! - 1".

Bu iki parti yanında yine 1992 yılında çok kısa ömürlü olan Birlik ve Barış Partisi kurulmuş, aynı yıl bu parti yapılan kongrede¹²⁹ Millet Partisi ve Bayrak Partisi ile birleşerek İslahatçı Demokrasi Partisi'ne katılmış ve nihayet yeni partinin adı Millet Partisi olmuştur. Bugün YMMH Aykut Edibali'nin şahsında, Millet Partisi ve çeşitli derneklerle bakiye halinde devam etmektedir.

2.2. Hareket'in Kimliği

YMMH'nin bir toplumsal hareket olması öncelikle toplumsal hareket kavramının açıklanması ihtiyacının hasıl olmasına neden olmuştur. Toplumsal hareket, yerleşik kurumlar alanının dışındaki toplu eylemler yoluyla, ortak bir çıkarı korumak ya da ortak bir hedefe erişmeyi sağlayabilmek için girişilen toplu çaba¹³⁰ olarak tanımlandırılabilir. Yasal veya yasadışı olabileceği gibi, nicelik itibariyle küçük bir grupla veya milyonların iştirakiyle de gerçekleşebilir. David Aberle toplumsal hareketleri, dönüştürücü hareketler, reformcu hareketler, kurtarıcı hareketler ve değiştirici hareketler olmak üzere dört başlık altında toplamıştır.¹³¹ YMMH kuruluş dönemindeki fikriyatı itibariyle toplumda geniş kapsamlı değişimler gerçekleştirmeyi arzuladığından dönüştürücü hareketlere örnek olarak gösterilebilir. Fakat Muhtıra sonrası değişen fikri yapı ve Hareket'in mevcut toplumsal düzeni sadece kimi yönleriyle değiştirmeyi amaçlaması, Hareket'in geç döneminde reformcu hareketler sınıfına girmesine neden olmuştur.

Erken döneminde dönüştürücü, sonrasında ise reformcu bir hareket olan YMMH'nin kimliği başlığı altında Hareket'in adı, amacı ve amblemi konuları üzerinde durulacaktır. Çalışmanın giriş kısmında da değinildiği gibi YMMH'nin adını hem dernek ismi olan Mücadele Birliği hem de Hareket'in ismi olan YMMH başlıklarında toplamak mümkündür. Bunun yanı sıra hareket özellikle halk arasında kısaca 'Mücadeleciler' olarak bilinmektedir. Çalışmada geneli itibariyle YMMH ismi tercih edilmiştir. Genel bir değerlendirme yaparak dernek ismi olan Mücadele

¹²⁹ İslahatçı Demokrasi Partisi'nin İkinci Olağan Büyük Kongresi, 23 Kasım 1992.

¹³⁰ Anthony Giddens, *Sosyoloji*, (çev. Işıl Bayar), Ayraç Yayınevi, Ankara, Nisan 2000, s. 540.

¹³¹ Giddens, a.g.e, ss.540-541.

Birliği'nin Hareket'in 'statik' ismi, Yeniden Milli Mücadele'nin ise Hareket'in 'dinamik ismi' olduğunu söylemek mümkündür.

Mücadele kavramı Kur'an-ı Kerim'deki bir surenin adıdır. Fakat böyle olmakla birlikte salt dini olmanın ötesinde daha seküler bir amaçla seçildiği izlenimi vermektedir. Geleneksel kültürde ise mücadele kavramı çok yönlü bir faaliyet biçimi olan cihattan farklı olarak fiili çatışmayı ifade eder. Bu fiili çatışma ise mukatele, yani vuruşma anlamı yanında karşılıklı fikri tartışmaları da kapsamaktadır. Bu fikri tartışmalara klasik mantıkta cedel adı verilmektedir. Daha önce belirtildiği gibi sokak kavgalarının yaşandığı dönemde hareket bu kavgalardan uzak durarak fikri bir cedeli temsil etmeyi amaçlamıştır. Birlik kavramı ise sosyolojide tek ilkeli, tek eksenli ve tek yönlü topluluk gibi beşeri oluşumların aksine çok etkenli birliktelik anlamına gelmektedir. Muhtemelen buradaki birlik kelimesi sosyolojideki teknik anlamından ziyade, güncel hayattaki manasıyla yani bir amaç doğrultusunda bir araya gelmiş insan topluluğunu ifade etmektedir.¹³²

Genel olarak Mücadele Birliği adı, içeriden ve dışarıdan zaafa uğratılmış, buhranlar içinde kıvranan toplumumuzun yine 'millet ideolojisine' bağlı olarak kurtulması için verilecek olan mücadelenin organize hareketini ifade eder.¹³³ Buradaki kavramsal sorun millet ideolojisinin tanımlandırılma şeklindedir. Zira Millet kavramından Mücadeleciler İslam'ı ve Ümmet kavramını da anlamaktadırlar. Hatta bir dönem Hareket'in haftalık dergisinde yer alan Milli Kültür Lügatçesi adlı tefrika İslam'ı anlatmaktadır. Daha önce değinildiği gibi Millet kavramı Kur'an-ı Kerim'de din yerine kullanılmaktadır. Hareket'in millet ideolojisi kavramını Kur'an-ı Kerim'deki karşılığı olan dine atfen İslam olarak mı yoksa Türk Milleti'ne atfen içinde İslam da olan milliyetçi ve İslamcı bir ideoloji olarak mı kullandığı belirsizdir. Sonrasında Muhtıra döneminden sonraki ideolojik farklılaşma sürecinde kavram netleşecek ve Millet ideolojisi derken Türk Milleti'nin kastedildiği ortaya çıkacaktır.

Yeniden Milli Mücadele ismi ise Kurtuluş Savaşı'na atfen verilmiştir. Bilindiği gibi Kurtuluş Savaşı bazı literatürde Milli Mücadele şeklinde geçmekte ve

---

¹³² Aydın, a.g.m., ss. 452-453.

¹³³ Aydın, a.g.m., s. 452.

yıkılan Osmanlı toprakları üzerinde işgalci güçlere karşı verilen bir savaşı ve kazanılan askeri zaferi ifade etmektedir. Ne var ki bu Hareket'in temel kabulüne göre Milli Mücadele'nin sonuçları alınmamıştır, toplum bunalımlar içindedir ve millet ideolojisi de hayat bulamamıştır. Kazanılan askeri zaferin sonuçlarını almak üzere 'yeniden' Milli Mücadele zorunluluğu vardır.¹³⁴ Bu mücadele sayesinde askeri başarı ile sınırlı kalan Milli Mücadele süreci fikri, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel bağımsızlıkla birleşerek yeniden tam bağımsızlık kazanılacaktır.¹³⁵ Tam bağımsızlık kazanıldığında ise dış baskılardan azade, sömürüden uzak ve içeride birbiriyle uyumlu bir millet hayat bulacaktır.¹³⁶

20. Asrın dünyasında sağcıların bu vazifesinin zor olduğu kadar şerefli de olduğunu ifade eden Hareket, İslam düşmanları tarafından parça parça edilmiş İslam dünyasının ve benzer akıbete uğramış Türk dünyasının acıklı durumunun Türkiye'ye de tesir ettiğini söylemektedirler. Yıkılmak istenen devlet, yokluğa sürüklenmek istenen millet ve katledilmek istenen din her zamandan daha çok korunmaya muhtaç hale gelmiştir.¹³⁷ İşte bu yıkıma karşı verilecek olan mücadele 'yeniden milli mücadele' olarak kavramsallaştırılmıştır.

Yeniden Milli Mücadele vurgusu, Hareket'in dergisinin ilk sayılarında işlenmiştir. Neden Çıkıyoruz başlıklı ilk sayının başyazısında 1683 Viyana bozgunundan beri milletimizin devam eden mücadelesinin mağlubiyetle neticelendiğinden bahsedilmiştir. Bu tarihten itibaren Türkiye'nin on misli toprak parçasını, ata yadigarı camilerini, mescitlerini, medreselerini ve her türlü zenginliğini milyonlarca şehidini toprağa bırakarak kaybettiği ve Anadolu topraklarına sığınıldığı anlatılmıştır. Bu durumun müsebbipleri olarak Rus, Sırp, Bulgar zulümleri, sinsi İngiliz Politikası ve beynelmilel Yahudi politikasının ihanetleri gösterilmiştir. Bugün, Türk milletinin bir buhran içinde olduğu ve bu buhranın asırlardan beri yapılan mücadelenin kaybedilmesi sonucu oluştuğu belirtilerek, millete hayat veren

---

¹³⁴ Aydın, a.g.m., s. 453.

¹³⁵ Türkmen, "Mücadele Birliği, İslami Uyanışın Saptırılma Serüveni".

¹³⁶ Bekir Fuat, Mehmet Özutku ile Röportaj, "Müslümanlar Birbirinden Korkmaktan Vazgeçsin", http://mucadeleci.blogspot.com/2007_11_01_archive.html, (Erişim Tarihi 25.09.2011).

¹³⁷ Aykut Edibali, *Milli Mücadelede Kadroların Vazifeleri*, Otağ Yayınevi, Ağustos 1970, s. 6.

ideallerin alçakça darbelenmesi neticesinde siyasi, askeri, iktisadi, ahlaki ve kültürel alanda bir çöküntünün yaşandığı ifade edilmiştir.¹³⁸

Yaşanılan buhranın iktisadi veçhesi anlatılırken kapitalist sistem vasıtasıyla milli ekonominin tahrip edildiği üzerinde durulmuştur. Bu sistem nedeniyle istihlak ekonomisi haline gelen ekonomimiz faiz, lüks ve fuhuşun kamçılanması ile yıkılmaya doğru gitmektedir. Milli servet üzerinde Beynelmilel Yahudiliğin bekçileri tam manasıyla bir tröst kurmuşlardır ve faiz milletin meşru olan servetini gayr-ı meşruluğa dönüştürmektedir. Mücadeleciler milli ekonominin yeniden canlandırılması için ferdin refahının ve müteşebbisin meşru karının milletin varlığını koruma prensibi içinde değerlendirilmesi gerektiğini söylemektedirler. Bunun dışındaki bütün ekonomik sistemler gayr-ı milli özellik taşımaktadır ve milletin ekonomik bağımsızlığını engellemektedir.¹³⁹

Milli servetimiz yok edilirken tarihimiz ve ahlakımız da onunla beraber yok olmaktadır. Milletin hayat idealleri soysuzca yıpratılmakta ve seks edebiyatı yapılarak gençlik çürütülmektedir. Bu çürüme nedeniyle Mücadeleciler ahlaki olarak da bir buhran içinde olduğumuzu ifade etmektedirler. Bu ahlaki buhran, beynelmilel Yahudiliğin ve onun müttefiklerinin memleket üzerindeki emellerinin bir neticesidir ve durumun böyle olduğu görülmedikçe bir refleks geliştirmek asla mümkün olamayacaktır.¹⁴⁰

Yaşanılan buhranın kültür veçhesi anlatılırken ülkedeki okulların hedefsiz, millet ıstırapından habersiz, millet düşmanlarından gafil ve hatta onlara gizli hayranlıklar besleyen, sığ ve fakat geniş malumatlı, zihnen tembel fertlerle doldurulduğu üzerinde durulmuştur. Bunun nedeni olarak eğitim sisteminin Fransız, Alman ve İngiliz eğitim sistemlerinden kopya edilmesi ve milli bir eğitimin oluşturulamaması gösterilmektedir. Bununla birlikte basın, kültür ve haberleşme vasıtalarının üzerindeki emperyalist etkinin doğrunun ya da haklının ortaya çıkmasına engel olduğu belirtilmiştir.¹⁴¹

---

¹³⁸ Başyazı, *Yeniden Milli Mücadele*, Yıl 1, Sayı: 1, 3 Şubat 1970., s. 3.

¹³⁹ Edibali, *Milli Mücadelede Kadroların Vazifeleri*, ss. 13-18.

¹⁴⁰ Edibali, *Milli Mücadelede Kadroların Vazifeleri*, s. 19.

¹⁴¹ Başyazı, *Yeniden Milli Mücadele*, Yıl 1, Sayı: 1, 3 Şubat 1970, s. 3.

Memleketin yaşadığı buhranın sebepsiz, basit ve gayesiz olmadığını belirten Mücadeleciler, şuurlu bir kadronun rehberliğinde bütün milletin teşkilatlanması ve mücadeleye katılması yoluyla çalışılmazsa milletin ve dinin yok olacağını ileri sürmüşlerdir. Buradaki şuurlu kadro ifadesi toplumun inanç, hassasiyet ve fedakarlık itibariyle en üst zümresini ifade etmektedir. Zira idealist olabilmek kadar, bu ideallerin politikasını yapacak bilgi ve liyakatte olmakta önemlidir. Bu bağlamda şuurlu kadro aynı zamanda elit denilebilecek bir kadrodur ve hareket bu elit kadro üzerinden yürütülecektir.¹⁴² YMMM ve YMMH bu kapsam da ortaya çıkmıştır ve milletin muhteşem mazisine uygun bir hayat kurmak isteyen bütün vatanseverleri ve gerçek müminleri temsil etmektedir.¹⁴³

Milletin kurtuluşunun metotsuz, şuursuz ve rehbersiz mücadele edilerek olamayacağını ileri süren Hareket, zaferle bitecek bir mücadelenin tarihle belirlenmiş şartları olduğunu öne sürmektedir. Bu noktada ilk yapılacak hamle buhranların doğru bir şekilde tespit edilmesidir. Bugün Türk Milleti kendi ideolojik yapısı ile tezat halinde olan ideolojik sistemler ile cebrileşmektedir. Bu bağlamda Türkiye'deki bütün sıkıntıların sebebi Judeo-Grek menşeli kapitalist sistemdir. Buhranın mücadele karakteri yönünden sebebi ise, bu gayr-ı milli ve gayr-i insani sistemin maskesine saklanan Beynelmilel Yahudiliktir. Bu kapsamda verilecek mücadele ise beynelmilel Yahudilik ve onun hain artıklarıyla yapılacak kıyasıya bir savaştır. Bu savaşta izlenecek metot belirlenirken İslam Peygamberi'nin takip ettiği mücadele stratejisi esas alınacaktır. Harbin hususi kanunları, cemiyetin psikolojik bünyesine ve mücadelenin cereyan ettiği vasata göre değiştiğinden, mücadeleyi sağlam esaslara bağlamak için Türk tarihinde daha önce yapılan mücadeleler derin ve objektif bir tetkike tabi tutulacaktır.¹⁴⁴

Bu tetkikler ve Peygamberin izlediği yol esas alınarak bir doktrin geliştirilmesi gerekmektedir. Zira doktrin kainat ve hayatı izah eden bir fikirdir ve milli hayatı ıslah gayesinde olan bir Hareket'in özünü teşkil eder. Hayatı ıslah ise aile, cemiyet, devlet, medeniyet ve ilim gibi insanı kavrayan temel meseleler hakkında eksiksiz ve haklı bir anlayışa dayanabilir. Bu kapsamda doktrinsiz bir hayat

¹⁴² Edibali, *Milli Mücadelede Kadroların Vazifeleri*, ss. 6-7.

¹⁴³ Başyazı, *Yeniden Milli Mücadele*, Yıl 1, Sayı: 1, 3 Şubat 1970, s. 3.

¹⁴⁴ Başyazı, *Yeniden Milli Mücadele*, Yıl 1, Sayı: 2, 10 Şubat 1970, s. 3.

manasız olduğu gibi, doktrinsiz bir hareket de millet dŸşmanlarına yem olacak kör bir hareket olur. İnsanlığın bütün tarihi boyunca ehemmiyetini kaybetmemiş olan doktrin zarureti bugün daha büyük bir ihtiyaç haline gelmiş bulunmaktadır.¹⁴⁵

Verilecek olan mücadelenin hiçbir zümrenin, sınıfın veya şahsın mücadelesi olmadığını belirten Hareket, mücadelenin doğrudan doğruya milletin mücadelesi olduğunu ve bu sıfatla diğer vasıflarının yanında Milli Mücadele olduğunu ifade etmektedir. Bu milli mücadele sayesinde İstiklal harbini başlatan Sütçü İmamların, Erzurum ve Sivas kongrelerinin hazırlayıcısı sarıklı kahramanların, Çelik Alayların kurucusu Şükrü hocaların, Antep vaazlarının başlattığı ve bütün milletin kan, ter ve gözyaşı akıtarak devam ettirdiğı mücadelenin sosyal, siyasi, iktisadi ve dahili neticeleri elde edilecektir.¹⁴⁶

Hareket'in ismindeki mücadelenin 'yeniden' verilmesi gerektiğı söylemi bu dönemin bazı sol hareketlerinin de ortak temasıdır. Sol da anti-emperyalist muhtevalıdır ve güncel hedef emperyalizmin kovulmasıdır. İkinci Kurtuluş Savaşı olarak kavramsallaştırdıkları bu yeniden verilecek mücadele Marksizmin hayat bulması ve sınıfsız bir topluma geçilmesiyle tamamlanacaktır.¹⁴⁷ Mücadelecilerin Yeniden Milli Mücadelesi ise askeri, iktisadi, siyasi, ahlaki ve diğer unsurlarıyla tam bağımsız bir Türkiye kurulduğunda tamamlanacaktır. Hareket'in mücadelesinde sol ideolojilerden farklı olarak tarihi miras da önemli bir etkidir. Hem İslami miras açısından Peygamber ve İslam hem de milliyetçi miras açısından Osmanlı Devleti ve diğer Türk unsurlar ön plandadır.

YMMH'nin amblemi de bu tarihi mirasa ve ideolojiye uygun şekilde tasarlanmıştır. (Bkz. Ek-1) Amblemden kırmızı zemin üzerinde bir yıldız bulunmakta ve yıldızın önünde sıkılı bir sağ yumrukla kitap yer almaktadır. Aydın, amblemi anlatırken kırmızı zeminin toplumu ve onu simgeleyen kanı temsil ettiğini söylemektedir. Bununla birlikte, kitap bilgiyi, teşkilatın sıkça kullandığı deyimle millet ideolojisini veya zımnen İslam'ı temsil ederken kitabın üstündeki yumruk gücü veya ideolojinin fiili bir çabayla ikame edilebileceğini simgelemektedir. Yıldız

¹⁴⁵ Edibali, *Milli Mücadelede Kadroların Vazifeleri*, ss. 26-27.

¹⁴⁶ Başyazı, *Yeniden Milli Mücadele*, Yıl 1, Sayı: 2, 10 Şubat 1970, s. 3.

¹⁴⁷ Aydın, a.g.m., s. 453.

ise milletin, mücadele sonunda ortaya çıkacak ikbalini, açılacak talihini ifade etmektedir.¹⁴⁸

Kitabın Kur'an-ı Kerimi ve Hareket'in ilmi oluşunu temsil ettiğini söylemek de mümkündür. Bununla birlikte sıkılan yumruğun sağ ele ait olması Hareket'in sağcı bir hareket olduğunu ifade etmektedir. Kırmızı renk ve yıldızın da Türk bayrağına atfen kullanıldığı düşünülebilir. Amblemi oluşturan Mücadeleciler kitabın iman ve milli kültürü, yıldızın milli duyguları sıkılı sağ yumruğunda milli gücü temsil ettiğini öne sürmektedirler.¹⁴⁹

Bir bütün olarak bakıldığında amblemin, salt İslamcı çabadan çok toplumsallık düzeyinde milliliği daha çok vurguladığı söylenebilir. Milliyetçilik anlamına gelebilecek millet ideolojisi, yani kitap başta olmak üzere, kanı temsil eden kırmızı renk ve yıldızın oluşturduğu ana temanın vurgusu toplumdur.¹⁵⁰ Bu kapsamda Hareket'in ambleminde milliyetçi ve toplumsal vurguların İslami vurgudan daha fazla tercih edildiğini söylemek mümkündür. Hareket'in tarihi incelendiğinde de amblemdaki vurgulara benzer bir hale doğru gidiş yaşandığı izlenmektedir. Teşkilatın İslami duruşuna ve yaşayışına paradoks oluşturacak bir düzeyde hareket milliyetçi ve devletçi bir hale gelmiş ve kuruluş hedeflerinden saparak milliyetçiliğe tevessül etmiştir.

2.3. Hareket'in Teşkilat Yapısı ve Kadrolar

Teşkilat kabaca inanç, fikir, hareket ve karar birliği olarak tanımlandırılmakla birlikte siyasi, itikadi, kültürel ve askeri birlik olarak da tanımlandırılabilir.¹⁵¹ Teşkilat, mahiyeti itibariyle bir inanç ve program etrafında fertlerin toplanması, eğitilmesi ve yönlendirilmesini kapsamaktadır. YMMH'nin teşkilat tanımı ise; mücadeleçilerin aynı doktrine inanmalarından, aynı metoda bağlanmalarından, doktrinin ilk hedefini teşkil eden programa sarılmaları ve bunu aynı fikri kuvvetle

---

¹⁴⁸ Aydın, a.g.m., s. 454.

¹⁴⁹ Küçükköy, a.g.e., s. 435.

¹⁵⁰ Aydın, a.g.m., s. 454.

¹⁵¹ İnkılap İlmi, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 15, 12 Mayıs 1970, s. 15.

kabul etmelerinden ve nihayet merkezi otoritenin direktiflerinde beliren hareket şeklini tatbik etmelerinden doğan şuurlu, parçalanamaz bir inanç, fikir ve hareket birliğidir.¹⁵²

Bir toplumsal hareketin başarı kazanması, teşkilatın başarısıyla doğru orantılıdır. Her dava öncü bir kadro eliyle başlar ve yürür. Sonrasında bu kadro kitleyi teşkilatlar ve davasını topluma kabul ettirerek hareketin toplumsal bir nitelik kazanmasını sağlar.¹⁵³ YMMH'nde de benzer şekilde kurucu bir kadro kitleyi teşkilatlandırmış, ardından davasını topluma kabul ettirmiş ve Hareket toplumsal bir nitelik kazanmıştır.

YMMH'nin kitleyi teşkilatlandıran kurucu kadrosunun ilk resmi oluşumu Konya'da Mücadele Birliği Derneği adı altında kurulmuştur. Bu kuruluşu gerçekleştiren kişiler ise Aykut Edibali, Yavuz Aslan Argun, Mehmet Çetin, Mevlüt İslamoğlu, Kemal Yaman, Mevlüt Baltacı, Hasan Elmas, Necmettin Erişen ve İbrahim Akpınar'dır. İrfan Küçükköy ise daha sonra Hareket'in istihbarat teşkilatını kuracağından resmi başvuruda adı geçmemiştir. Oluşturulan üç kişilik yönetim kurulunda başkan Mevlüt İslamoğlu, sekreter Kemal Yaman ve muhasip Mevlüt Baltacı seçilmiştir.¹⁵⁴ Mustafa Aydın, resmi başvurudan farklı olarak bu kişilere Hareket'in önemli isimleri Taha Akyol ve Yılmaz Karaoğlu'nu da eklemektedir.¹⁵⁵ Hareket'in lideri Aykut Edibali ise daha önce de değinildiği gibi Haysiyet Divanı Başkanı olarak görev yapmıştır. Bununla birlikte ilk başkan Mevlüt İslamoğlu kendi isteğiyle pasif görevler alınca Necmeddin Erişen başkanlığa getirilmiş ve teşkilatın en verimli döneminde görev yapmıştır.¹⁵⁶

Konya'da kurulan hareket daha önce de değinildiği gibi İstanbul'a geçiş yapmış ve genel merkez İstanbul olmuştur. Aynı dönemde Ankara ve Adana'da da taban bulan hareket Erzurum, Diyarbakır, Afyon, Çorum, Isparta, Bursa, Gaziantep, İzmir, Adapazarı ve Afyon'da teşkilatlanmıştır. Sancak adı verilen bu teşkilatlanma süreci hızla gelişmiş, fakat tek bir teşkilat adı altında birleşmenin doğuracağı

---

¹⁵² Edibali, *Milli Mücadelede Kadroların Vazifeleri*, s. 35.

¹⁵³ Metin Köse, *Yeni Nesil Yeni Toplum*, 5.b., Mektup Yayınları, İstanbul, Mayıs 1993, s. 176.

¹⁵⁴ Küçükköy, a.g.e., s. 65.

¹⁵⁵ Aydın, a.g.m., s. 455.

¹⁵⁶ Küçükköy, a.g.e., ss. 76-77.

muhtemel sıkıntılar düşünülerek bazı illerde şubesi olmayan dernekler kurulmaya başlanmıştır. Bu derneklerin genel ismi Milliyetçi Kültür Birlikleri'dir.¹⁵⁷

YMMH'nin teşkilat kademeleri ile ilgili hiyerarşik bir sıralama yapmak gerekirse genel merkeze bağlı olan sancaklar en üst sırada konumlandırılabilir. Sancakların bir altında ilçelerde veya kazalarda kurulacak bayraklar gelmektedir. Bayrakların altında ise nahiyelerde kurulacak oymaklar ve mahalle ve köylerde kurulacak odalar gelmektedir. Hiyerarşik sıralamanın en altında olan kültür birlikleri bu mahalli başkanlıklara bağlanmıştır.¹⁵⁸

Ne var ki Hareket'in lideri Edibali'nin idealize ettiği bu teşkilat yapısı tam anlamıyla oluşmamıştır. Ya da en azından resmi olarak oluşmadığını söylemek mümkündür. Fakat yine de gayr-ı resmi de olsa Türkiye'nin her köşesine ulaşılmaya çalışılmış ve Mücadeleciler gittikleri her yerde resen aktif roller alarak davalarını anlatmışlardır. Hareket'in tüm Türkiye'de yaygınlaşıp resmi bir şekilde çalışmamasını dönemsel şartlara ve zamanın azlığına bağlamak mümkündür. Zira daha önce de değinildiği gibi Hareket'in aktif olduğu sürenin, kimi müntesiplere göre üç veya dört yıl olmakla birlikte geneli itibariyle on yıllık bir süreyi kapsadığını söylemek mümkündür.

Teşkilatın kurulduğu ilk dönem Hareket'in fikri olarak en verimli olduğu dönemdir. Muhtıraya kadar devam eden bu dönemde Hareket'in mecmuasında 'İlmi Sağ', 'İnkılap İlmi', 'Milli Mücadelemizin Stratejisi', 'Milli Kültür Lügatçesi', 'Komünist İhtilal Tekniği', 'Türkiye'de Vatan Bölme Faaliyetleri', 'Milletten Gizlenen İhanet: 31 Mart' gibi tefrikalar yayınlanmıştır. Yine bu süre zarfında mitingler düzenlenmiş, konferanslar verilmiş ve sergiler açılmıştır. Halkı 'bilinçlendirmeye' yönelik olan bu çalışmalara bazı şehirlerde yapılan düzenli mahalle toplantıları da eklenebilir. Bu çalışmalarda müntesipler çeşitli propaganda faaliyetlerinde bulunmuşlar, hem kendilerini geliştirmişler hem de toplumu 'bilinçlendirmişlerdir'.

---

¹⁵⁷ Küçükköy, a.g.e., s. 80.

¹⁵⁸ Edibali, *Milli Mücadelede Kadroların Vazifeleri*, ss. 50-51.

YMMH’de bir müntesibin mücadelecisi veya aza olabilmesi periyodik eğitim derslerine tabi tutulması ve bu derslerden geçerek mücadeleye katılmasına bağlanmıştır. Bu derslerden geçen müntesipler daha sonra ortalama beş kişiden oluşan ve komünistlerdeki hücre faaliyetine benzeyen kültür birlikleri yoluyla eğitilmişlerdir. Hareket’in lideri Edibali Kültür Birliklerinin temel görevinin halkın arasında propaganda yolu ile Hareket’in ideallerini ve doktrinini açıklayarak taraftar bulmak olduğunu belirtmiştir. Haftada en az bir kez toplanan bu birliklerde elde edilen neticeler gözden geçirilerek karşılaşılan güçlükler tespit edilmekte problemlerin çözümü hakkında fikir üretilmektedir. Bununla birlikte mücadele ile ilgili olan haberler nakledilmekte ve üstten alınan emirler açıklanmaktadır.¹⁵⁹

Bu kültür birlikleri daha önce değinilen Hareket’in kuruluşundan önce Konya veya Afyon’da yapılan faaliyetlere benzer şekilde Kur’an-ı Kerim çalışması ve diğer siyasi kitapları okuma gibi faaliyetler yapılmıştır. Ahmet Taşgetiren bu faaliyetlerde gençlerin yetiştirilmesi için çok ciddi bir şekilde itina gösterildiğini söylemektedir.¹⁶⁰

Kültür gruplarında sağ ideolojiyi öğrenen gençler sol ideolojiyi de en az bir solcu kadar öğrenmişlerdir. Mücadelecisi bir gencin Marks’ı, Lenin’i, 17 Ekim Devrimi’ni, Sosyalizmi ve solun diğer argümanlarını öğrenmesi bir zaruret olagelmiştir. Solun ideologlarından olan İdris Küçükömer bu gerçeği teyit ederek Mücadelecisi gençlerin solculuğu kendilerinden daha iyi bildiğini söylemiştir.¹⁶¹

Bunun yanında yukarıda bahsedilen tefrikalar da her hafta çalışılarak propaganda amaçlı kullanılmak üzere özümsemişlerdir. Hareket’in kendi kitaplarını neşretmesinden sonra bu kitaplar da programa dahil edilmiş ve çalışılmıştır. Bir dönem Hareket’in içinde yer alan Hamza Türkmen bunların dışında mücadelecilerin kendilerini geliştirme amaçlı başka kitap okumalarının yasak olduğunu ileri sürmektedir.¹⁶²

---

¹⁵⁹ Edibali, *Milli Mücadelede Kadroların Vazifeleri*, s. 50.

¹⁶⁰ Taşgetiren, “Mücadele Birliği”, *Yeni Şafak*, 1 Şubat 2010.

¹⁶¹ İridağ, “Sokakta Ülkücüler, Koridorda Mücadeleciler”, *Aksiyon*, Sayı: 424, 20 Ocak 2003.

¹⁶² Türkmen, “Mücadele Birliği, İslami Uyanışın Saptırılma Serüveni”.

Kültür birliklerinin oluşturulduğu evlerde veya yurtlarda mücadeleçiler komün hayatına benzeyen bir şekilde yaşamışlardır. Sabah ve Yatsı namazlarının mutlaka cemaatle kılındığı bu ortamlarda her namazdan sonra yirmi ayetin okunması gelenek haline gelmiştir. Evleri veya yurtları son derece düzenli olan bu gençler ilişkilerinde saygıya ve yaşantılarında disipline aşırı hassasiyet göstermişlerdir. Şile sahillerinde yaz kamplarına alınan bu gençler geçen yılın muhasebesini burada yapmaktadırlar. Başta sigara olmak üzere tüm kötü alışkanlıklardan uzak kalmaya çalışan gençler yaşantılarında sahabeyi örnek almışlardır.¹⁶³ Hareket'in içinde uzun yıllar görev alan Hüseyin Gülerce de bu minvalde görüş bildirmekte ve her hareketlerini Allah için yapmaya çalıştıkları üzerinde durmaktadır.¹⁶⁴

YMMH'nin teşkilat yapısında disiplin çok önemli bir yer tutmaktadır. Mücadelecinin okuyacağı kitaplar veya yapacağı işler teşkilatın tavsiyeleri doğrultusunda gerçekleşmekte ve böylece düşünce ve eylem birliği sağlanmaktadır. Disiplinsizlik konusunda uygulanan en önemli ceza ise müntesibin bir daha görüşülmemek üzere tart edilmesidir. İslam'da sınırlı olan bu ceza daha çok Marksist hareketlerde uygulanan bir cezadır¹⁶⁵ ve Lenin'in aforoz etme uygulamasına benzemektedir. Mücadeleciler ise tart cezalarını İslam tarihindeki Ebu Lübebe olayına benzetmektedirler.¹⁶⁶ O olayda geri dönüş imkanı olmasına rağmen, mücadeleçiler geri dönüşe asla izin vermemiştir. Geri dönüş imkanı verilmemesi Muhtıra'dan sonra duraklama süreci yaşayan teşkilatın kadrolarının erimesine ve dağılmanın gerçekleşmesine neden olmuştur.

YMMH propagandaya önem veren bir toplumsal harekettir. Hatta Edibali bu konuyla ilgili İnkılabın temeli propagandadır demektedir.¹⁶⁷ Psikolojik harp ve propaganda teknikleri konusunda ciddi çalışmalar ve eğitimler yapılmıştır. Yeniden Milli Mücadele dergilerinin satışında da bu teknik kullanılmıştır. Ahmet Hakan'ın Hareket'in yaklaşımının komplocu olduğunu söylemesi bu minvalde

---

¹⁶⁴ Gülerce, Zaman, 13.05.2005.

¹⁶⁵ Aydın, a.g.m., s. 457.

¹⁶⁶ Küçükköy, a.g.e., s. 29.

¹⁶⁷ Edibali, *Milli Mücadelede Kadroların Vazifeleri*, s. 68.

değerlendirilebilir.¹⁶⁸ Hareket, bir harbin kazanılması için psikolojik mücadelenin önemli olduğunu ve bu sayede silahlar patlamadan harbin kazanılabileceği üzerinde durmaktadır. Bunun başlıca yolu ise doğru propaganda tekniklerini kullanmaktır. Mücadeleciler propagandayı milletin büyük çoğunluğunun doktrinlerine, metotlarına, programlarına, teşkilatlarına, mücadelelerine ve bunları temsil eden kadrolarına, şiarlarına ve sembollerine bağlanması faaliyeti olarak tanımlamışlardır. Bu bağlamda propaganda muhatabını bir imana bağlamaya, bir fikri beğenmeye, kabule ve bir hareketi yapmaya zorlayan anlatma, öğretme ve telkin faaliyetidir.¹⁶⁹

YMMH, propagandanın esaslarını beş başlık altında toplamıştır. Bunlar propagandanın dikkat çekici olması, basit, açık, öz, kat'i bulunması ve bütünlük arzemesi, devamlı olması, belli istek, his ve fikirlere tekabül etmesi ve sirayet edici olmasıdır. Başarılı bir propaganda, kitlenin kendine tamamen taraftar olduğunu belirtici, düşmanın ise garip bir azınlık olduğunu ortaya koyucu bir faaliyettir.¹⁷⁰

YMMH'nin propagandasının şekli ve içeriği şöyle özetlenebilir: Bir güncel sorundan hareketle, yere ve duruma göre toplumsal bunalımların ekonomik, siyasal, sosyal ve ahlaki bir tablosu çizilir ve bunun müsebbibi olan gayr-ı milli sistem eleştirilir. Bu sistemin oluşmasındaki etkenlerden olan Yahudilik, masonluk, komünizm, ABD ve SSCB eleştirilir ve bunlara bağlı yerel yapılar anlatılır. Kurtuluş için mücadele etmenin gerekli olduğu, YMMH'nin bu amaçla kurulduğu ve herkesi göreve çağırdığı anlatılır. Sonucu yeterince alınmamış Milli Mücadele'nin yeniden verilecek mücadelede milli devlet inşası veya mevcut devletin millileştirilmesi ile sonuçlandırılması gerektiği üzerinde durulur. Bu tema ve kalıplar çerçevesinde ayrıntılara vakıf olmayan bir gençte bu tabloyu başarı ile çizerek Hareket'in propagandasını yapabilmektedir.¹⁷¹

YMMH'nin güçlü olduğu iller daha önce belirtilen sancaklaşmanın gerçekleştirilebildiği illerdir. Büyükşehirlerdeki üniversiteler Hareket'in buralarda

---

¹⁶⁸ Ahmet Hakan Coşkun, "Mücadeleciler Kardeşliğine Dair", Hürriyet, 2 Ocak 2009, <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/10683479.asp>, (Erişim Tarihi 20.09.2011).

¹⁶⁹ Edibali, *Milli Mücadelede Kadroların Vazifeleri*, s. 64.

¹⁷⁰ Edibali, *Milli Mücadelede Kadroların Vazifeleri*, ss. 69-80.

¹⁷¹ Aydın, a.g.m., s. 457.

yayılmasında başat rolü oynamışlardır. Bunun dışında hareket bazı illerde ferdi çabalarla gelişmiştir. Ömer Vehbi Hatipoğlu'nun Diyarbakır'ı örgütlemesi buna örnek olarak gösterilebilir.

Hareket'in Türkiye'de yayılması faaliyeti genel olarak ideolojisiyle paralellik arz etmektedir. İslami bir hareket oluşu İzmir ve Adana dışında Ege ve Akdeniz'in diğer illerinde çok fazla etkin olamayışını beraberinde getirmiştir. Trakya bölgesi de bu kapsamda değerlendirilebilir. İç Anadolu ve Marmara Bölgesi'nin doğusunda etkin olan Hareket'in Karadeniz Bölgesi'nde bu kerte de etki yapamamasını milliyetçiliği ön planda olan bölge insanının İslam algısından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte Muhtıra sonrası İslami duruşu dejenere olan ve milliliği ön plana çıkaran Hareket özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi olmak üzere, Doğu Anadolu'da da etkisini yitirmiştir. Alevilikle ilgili olumlu veya olumsuz herhangi bir yorumu olmayan Hareket, Alevilerin yoğun olarak yaşadığı illerde gelişmemiş veya erken sonlanmıştır.

YMMH, bir kadro hareketi olması ve liderinin deyişiyile mektep özelliği göstermesi nedeniyle birçok ünlü namzedi siyasetçi, akademisyen, yazar, gazeteci, bürokrat ve diğer meslek gruplarından insanların bir dönem bağlı olduğu bir teşkilat olmuştur. Daha önce değinilen kuruluştaki isimler dışında Melih Gökçek, Cemil Çiçek, Ali Müfit Gürtuna, Burhan Özfatura, Recep Kırış, Ömer Vehbi Hatipoğlu, Halil Şıvgın, Mustafa Erdoğan, Atilla Yayla, Zeki Ceyhan, Ömer Aksu, Muhammet Nur Doğan, Mustafa Aydın, Necmettin Türinay, Hüseyin Gülerce, Ahmet Taşgetiren, Mehmet Akif Ak, Mustafa Kapçı, Gaffar Yakın, Haşim Vatandaş, Mustafa Ruhi Şirin, Cevat Özkaya, Hacı Ali Bozdam, Galip Süleyman Demirel, Ömer Ziya Belviranlı, Rifat Yörük, Mehmet Taşdiken, Mehmet Çiçek, Recep Vidin, Özcan Palut ve Kadir Demir gibi ünlü simalarda bir dönem Hareket'in içinde yer almışlardır. Bu kişiler dışında başka ünlü simalarında bir dönem harekette bulunduğu vakadır. Küçükköy'ün kitabında bazı kişilerin isminin verilmemesi bu sonuca ulaşılmasındaki etkindir. Hareket'in bu özelliğinin anlatılması noktasında bu kadar ismin yeterli olduğu düşünülmektedir

2.4. Hareket'in Diğer Toplumsal Hareketlerle İlişkisi

YMMH'nin diğer toplumsal hareketlerle ilişkisi iki şekilde ele alınmalıdır. Bunlardan birincisi İslam dünyasında aynı dönemde gelişen hareketlerle kurulabilecek ideolojik/teorik ilişki, yekdiğeri de Türkiye içindeki diğer benzer hareketlerle ilişkinin anlatılacağı ilkin nazaran daha pratik gelişen ilişkidir. Siyasi partilerle olan ilişkiler de bu kısımda değerlendirilecektir.

Daha önce değinildiği gibi o dönemde İslam dünyasında gelişen fikir akımları o bölgede okuyan talebeler aracılığıyla YMMH'nin kurucu kadrosuna aktarılmıştır. Geleneksel İslam anlayışından farklı görüşleri olan kurucu kadro bu özelliği dolayısıyla bu akımlardan etkilenmiştir. Bu noktada bu hareketlerin İslam algısından bahsetmek yerinde olacaktır.

İslam dünyası Soğuk Savaş dönemi başlarında modernist-geleneksel çatışma tezlerinin birbiriyle cedeli bir tartışma içinde olduğu dönem yaşamıştır. Yine bu dönemde mukatelelerin olduğu da vakadır. Bu tezlerin bir kısmı İslam Sosyalizmi gibi kavramlarla solun argümanlarını kullanırken bir kısmı da İslam'ın sağa ait olduğu üzerinde -ya da sağın İslam'a ait oluşu üzerinde- durmaktadır. YMMH ise İslam'ın sağ kutupta yer aldığını ileri sürmüş, adeta sağ ideolojiyi İslam'a eklelemiştir. Bu dönemde bir kısım İslamcılar Kuran-ı Kerim'in tarihselliğinden ve İslam'ın revizyonundan bahsetmekte, bir kısım ise Sünni istikamette devam etmektedirler. Her ikisini reddeden akımlar da olduğu gibi, bu iki görüşün bazı tezlerini kabul edip bazısına karşı çıkanlarda olmuştur. Bu, doğuşu itibarıyla XIX. yüzyılın başlarına kadar geriye gidilebilecek metodoloji ve hermenötik eksenli, sağ ve solu da bünyesinde barındıran bir çatışmadır. Yine aynı dönemde İslam coğrafyasında birçok sosyal-siyasal harekette vuku bulmuş ve bu durum Türkiye'de de etkisini göstermiştir.

Bu hareketlerin başlıcaları İhvan-ı Müslimin, Hizbu't Tahrir, Cemaat'i İslami ve Rabitatü'l Alemin'dir. Bu hareketlerin ortaya çıkmasında halifeliğin kaldırılmasının da etkisi olmuştur. Halifeliğin kaldırılmasından sonra M. Reşid Rıza, Ali Abdurrazık ve Seyyit Bey gibi önemli şahsiyetler hilafet yerine İslam devleti ve

cumhuriyet fikrinin entellektüel ve fihki temellerini atmışlardır. Yine bu dönemde batı yanlısı bir zihni yapıya sahip olan Muhammed Cinnah ve arkadaşları ulus temelinde bir İslami devlet projesi geliştirmek için çaba sarfetmişlerdir. 1947 yılında ilk Müslüman ulus devlet olarak Pakistan'ın kurulmasında bütün bu faktörler etkili olmuştur. Pakistan'ın kuruluşunun verdiği siyasi ilham ve ideolojik motivasyonla Mısır'daki İhvanı-ı Müslimin hareketi politik bir hareket tanımına uygun bir formasyonla şekillenmiştir. Bu şekillenmede Seyyid Kutup ve Mevdudi'nin de büyük etkisi olmuştur.¹⁷² Bu süreçten sonra İslam dünyası mezkur hareketlerin doğduğu veya geliştiği bir ortama kavuşmuştur. Kuşkusuz Türkiye de bu gelişmelerden büyük çapta olmasa da etkilenmiştir ve YMMH gibi hareketlerin İslami algıları bu etkiyle şekillenmiştir.

Hareketlerin hepsinde şu veya bu derecede gerçek İslam nedir sorusuna cevap bulmaya ilişkin bir kaygı mevcuttur. Bu kaygı uzlaşmacılığa karşı devrimci, gelenekçiliğe karşı ise Kur'an-ı Kerim merkezli bir zihni yapının oluşmasına neden olmuştur. Geleneksel İslami hareketlerde ise daha ılımlı bir bakış açısı gelişmiştir ve İslam adına söylenmiş her şeyi İslami kabul etme eğilimi ağır basar.¹⁷³

Türkiye'deki geleneksel İslami algının oluşturduğu yapıya baktığımız zaman halk diliyle Nurculuk, Süleymanlık, Nakşilik gibi tarikat ve cemaatlerin İslam dünyasında gelişen bu akımlara mesafeli durdukları izlenmektedir. Benzer şekilde Fethullah Gülen'in misyonunu yüklediği cemaat de aynı görüştedir. Bu büyük cemaatlerin ortak özelliği muhafazakar olmalarıdır. Ulusalçı ya da milli karakterleri bu hareketlere kuşkuyla bakmalarında önemli etmenler olmuştur.¹⁷⁴ Benzer şekilde Necmeddin Erbakan'ın kurduğu siyasi partiler, DP, AP, MHP ve diğer sağ partiler de bu hareketlere mesafeli durmuşlardır.

YMMH ise tüm bu hareket ve partilerden farklı olarak en azından fikri düzeyde bu İslami akımlardan etkilenmiştir. Hatta Ali Bulaç, bu etkilenmenin daha yoğun yaşandığını söyleyerek YMMH'nin Hizbüt Tahrir Hareket'inin bir izdüşümü,

---

¹⁷² Bulaç, a.g.m., s. 65.

¹⁷³ Alev Erkilet, "1990'larda Türkiye'de Radikal İslamcılık", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce - İslamcılık*, Cilt VI, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 685.

¹⁷⁴ Sait Şimşek, a.g.m., s. 711.

bir kopyası gibi olduğunu söylemektedir. Fikri beslenme kaynakları ve özellikle akaide ilişkin yaklaşımlarının birbirine benzediğini belirten Bulaç, kavramsal çerçeve, hiyerarşi ve politik retorik gibi konularda da YMMH'nin Hizbüt Tahrir Hareketi'ni çağrıştırdığını belirtmektedir. Aynı zamanda iki hareketin de gizliliği esas alması ve dinamik gençleri bünyesinde barındırması da birbirine benzer niteliktedir. İhvan-ı Müslimin, Cemaat'i İslami, Selefilik ve diğer akımların Hizbüt Tahrir'e nazaran Türkiye'de geniş taraftar kitlesi bulmasını YMMH'nin gelişimine ve bu akımı model almasına bağlayan Bulaç, Hizbüt Tahrir'in bu durumdan zararlı çıktığı tespitinde bulunmaktadır.¹⁷⁵ Hareket'in bir dönem içinde yer alan Hamza Türkmen de Ali Bulaç'ı destekler mahiyette YMMH'de yer alan kültür birliklerinin Hizbüt Tahrir teşkilatının Afyon'da başlattığı halka çalışmasından mülhem olduğunu belirtmektedir.¹⁷⁶

İslam dünyasında gelişen akımlardan YMMH'nin zımnen veya zahiren etkilendiği, bu çalışmada buraya kadar anlatılanlarla ortaya konmaya çalışılmıştır. Organik bir bağ şeklinde olmasa da, bu akımların Türkiye'de taşıyıcısı YMMH olmuştur ve bu sayede akımların Türkiye'de gelişimine sekte vurulmuştur. Türkmen, YMMH'nin gelişmesinin veya geliştirilmesinin İslam dünyasındaki bu akımların Türkiye'deki potansiyel etkisini kırmak için olduğunu söylemektedir. Bu sayede Müslüman gençlerin denetimsiz gelişmesi engellenmiş,¹⁷⁷ Anadolu da yaygın olan Sünni İslam anlayışı korunmuştur.

YMMH, İslam dünyasındaki hareketlere benzer şekilde Türkiye'de de herhangi bir cemaat, vakıf veya partiyle organik bir bağ kurmamıştır. Bu durumun iki istisnasından birincisi 1977 seçimlerinden önce AP ile kurulan temastır. Bu dönemde AP'nin gençlik kollarını ele geçirmeye niyetlenen hareket, başarılı olamamıştır. İkincisi ise daha önce de değinilen 1975 yılında gerçekleşen Millet Partisi'ni ele geçirme faaliyetidir. Lider Aykut Edibali'nin bu hamlesi tabanda tepki görünce bu hamleden vazgeçilmiştir. Bunlar dışında Hareket'in dernekler veya

¹⁷⁵ Ali Bulaç, Zaman, "Hizbüt-Tahrir ve Yeniden Milli Mücadele", 12 Eylül 2005, <http://www.zaman.com.tr/yazar.do?yazino=209578>, (Erişim Tarihi 25.09.2011).

¹⁷⁶ Hamza Türkmen, "İslami Uyanış Süreci Yeniden Milli Mücadele – 1", http://www.haksozhaber.net/okul_v2/article_detail.php?id=659, (Erişim Tarihi, 26.09.2011).

¹⁷⁷ Türkmen, "Mücadele Birliği, İslami Uyanışın Sapıtılma Serüveni".

vakıflarla organik bir bağı olmamakla birlikte, Hareket'in mecmuasında dönem dönem bu hareketlerle ilgili haberlere yer verilmiştir. Haberlerin içinde yer alan 'kardeş dernek, kardeş kuruluş' gibi ifadelerden YMMH'nin bazı oluşumlara sempati beslediği sonucuna varmak mümkündür.

Bu haberlerden biri mecmuanın 23. Sayısında yer alan Komünizmle Mücadele Derneği'nin kongresinin yapıldığı haberidir. Bu haberde hareket, bu dernekle ilgili kardeş teşekkülümüz ifadesini kullanmıştır ve derneğin faaliyetleri övülmüştür.¹⁷⁸ Bir diğeri ise Necip Fazıl Kısakürek'e ait olan "Büyük Doğu" dergisiyle ilgilidir. Dergiyi senelerden beri milli şuurun gelişmesi, sahte kahramanların tasfiyesi ve imanlı bir gençlik kadrosunun hazırlanmasında büyük hizmeti geçen bir mecmua olarak tanıtan Hareket, hizmetlerinin uzun ömürlü olması dileğiyle bu diğerkardeş teşekkülünü kutlamıştır.¹⁷⁹

Bunlarla birlikte Hareket'in genel olarak milliyetçilikle ilgili çalışma yapan dernek, vakıf ve benzeri oluşumlara sıcak baktığını söylemek mümkündür. İlk dönem İslam algısında Anadolu'daki yaygın inanışla çatışmalar yaşayan Hareket, müntesiplerinin herhangi bir cemaate veya tarikata girmesini kesinlikle yasaklamıştır. Deşifre olanlarına ise tart cezası uygulanmıştır. Modernist İslam algısına sahip olan Hareket'in geleneksel yapıda olan cemaat veya tarikatlara izin vermemesi kabul edilebilir olmakla birlikte, millilik ve Anadolu insanına vurgu yapan özellikleri nedeniyle Anadolu insanının İslam algısına karşı oluşu, Hareket'in bir diğerkaradokstür. Hareket'in cemaatleri ve tarikatları kabul etmemesi ve uymayanlara sert ceza uygulaması çözölme sürecini hızlandıran etmenlerden biri olmuştur.

Hareket'in aksiyoner lideri olan Yavuz Aslan Argun Anadolu'da yaygın Sünni İslam anlayışını sahiplenen Milli Görüş Hareketi'ni ciddi olarak hiç tasvip etmediklerini beyan etmiştir. Zira Türkiye Cumhuriyeti devletinin kuruluşu ile Necmeddin Erbakan Hareketi'nin İslami modeli arasında mutlak bir çatışma olacağını, ileride devletin iktidarına sahip olsalar bile bu konuda ihtilafli bir durumun

---

¹⁷⁸ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 23, 7 Temmuz 1970, s. 16.

¹⁷⁹ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 47, 22 Aralık 1970, s. 16.

ortaya çıkacağını ve Türkiye'nin bundan zarar göreceğini düşündüklerini söylemektedir. Benzer şekilde milliyetçi olduklarını, fakat Türkçülük tarzı bir harekete o günlerde itibar etmediklerini ifade etmiştir. Ziya Gökalp'in Türklük ideolojisini Kürt, Laz, Çerkez unsurların Türkiye'de var olması nedeniyle kabul etmediklerini söylemektedir.¹⁸⁰ Muhtemelen Alparslan Türkeş'in MHP ve Ülkü Ocakları'na da benzer şekilde karşı çıkılmış ve hepsinden mülhem olan fakat hepsinden bağımsız özellikler de taşıyan özgün bir hareket oluşturulmuştur.

2.5. 1980'den Sonra Yeniden Milli Mücadele Hareketi ve Partileşme Süreci

Çalışmanın bu kısmında ilk etapta YMMH'nin 1980 darbesinden önce neden parti olamadığı cevaplanması gereken bir başka soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan öncelikle bu konu ele alınacak ardından 1980 sonrası gerçekleşen partileşme süreci ve bugüne dek devam eden yapı anlatılacaktır.

2.5.1. Hareket'in 1980 Öncesinde Partileşememe Sebepleri

YMMH'nin ilk kurulduğu dönemde kurucu kadronun geneli itibariyle 1942 doğumlu olması, dolayısıyla kanuni sınır olan 30 yaşlarını doldurmamaları Hareket'in kuruluş döneminde partileşmemesini beraberinde getirmiştir. Bir ara partinin ebeveynlere kurdurulması ve Hareket'in bu yapının gençlik teşkilatını oluşturulması düşünülmüşse de, sonrasında bundan vazgeçilerek Mücadele Birliği dernekleri kurulmuştur.¹⁸¹

Kurucu kadronun kanuni sınır olan 30 yaşını doldurdukları dönemde ise partileşmenin önüne başka engeller çıkmıştır. Bunlardan birincisi Hareket'in lideri Aykut Edibali'nin o dönemde henüz hukuk fakültesini bitirememiş olmasıdır. Edibali, 1959 yılında başlayan hukuk öğrenimini aftar yararlanarak ancak 1974

---

¹⁸⁰ İridağ, "Sokakta Ülkücüler, Koridorda Mücadeleciler", Aksiyon, Sayı: 424, 20 Ocak 2003.

¹⁸¹ Küçükköy, a.g.e., ss. 64-65.

yılında bitirebilmiştir. Mücadeleciler bu durumu dava adamı olmasıyla açıklamaktadırlar. İkinci sorun ise Hareket'in ikinci lideri olarak kabul edilen Yavuz Aslan Argun'un o dönemde hapiste olmasıdır. 1969 yılında cezaevine giren Argun 1973 yılında tahliye edilmiştir. Bir diğer sorun ise Hareket'in Muhtıra döneminden sonra anti-komünist propaganda içinde kaybolmasıdır. Tek hedefi komünizmi engellemek olan bir harekete dönüşen YMMH asli kuruluş hedeflerinden bu dönemde sapmıştır. Bununla birlikte Muhtıra sonrası Türkiye'de iki partili yapının giderek kaybolduğu ve her temayülün bir parti haline dönüştüğü ortamda YMMH'nin geç kalması bu dönemde partileşememe nedenleri arasındadır.¹⁸²

1973 seçimlerine sağ ideolojiden AP, MHP, MSP (Milli Selamet Partisi), Demokratik Parti ve Güven Partilerinin girmesi YMMH'de ne denli bir gecikme yaşandığını daha net ortaya koymaktadır. Bu dönemde partisi olmayan YMMH seçimlerden önce milliyetçi partilere birleşme çağrısı yapmıştır. Ayrıca bu dönemde YMMH tabanından birçok mücadeleci MHP ve MSP saflarına katılmıştır ve hareket bu dönemde güç kaybetmeye başlamıştır. Hatta bu dönemde Alparslan Türkeş Mücadele Birliği Derneği Genel Başkanı Necmeddin Erişen'i gençlik teşkilatlarının başına geçmesi için davet etse de, bu davet Hareket tarafından kabul edilmemiştir.¹⁸³

Her ne kadar siyasi partisi olmasa da politik arenadan uzak kalmayan YMMH bir tabela partisi niteliğinde olan Millet Partisi'ni o dönemde ele geçirir ve hızla teşkilatlanır. Çalışmada daha önce de değinilen bu ele geçirme faaliyeti, yeterli destek bulamadığından ve taban partileşmeye soğuk baktığından sonuçsuz bir girişim olarak kalmıştır. Bunun akabinde Süleyman Demirel'in AP bünyesinde politika yapma fikri gelişir. İlk etapta gençlik teşkilatları ele geçirilecek, ardından hareket parti içinde söz sahibi olacaktır. Bu durumun fiili bir yansıması olan AP'nin Bursa mitingini miting tecrübesi yüksek olan YMMH organize eder. Küçükköy, 5 Mart 1977 tarihinde yapılan mitingin pankartlar ve sloganlarla Hareket'in mitingine dönüştüğünü söylemektedir. YMMH'nin AP tecrübesi, Hareket'in lider kadrosundan olmayan kişilerin AP'den milletvekili aday olmasıyla beraber son bulur.¹⁸⁴

---

¹⁸² Küçükköy, a.g.e., ss. 165-166.

¹⁸³ Küçükköy, a.g.e., s. 177.

¹⁸⁴ Küçükköy, a.g.e., ss. 235-238.

Kendisini anti-siyonist, Süleyman Demirel'i de mason olarak tanımlayan YMMH'nin AP ile ittifak yapması, Hareket'in tarihindeki önemli paradokslardandır. AP'nin liberal veya kapitalist duruşu Hareket'in ideolojisine ters istikamettedir ve buna rağmen böyle bir ittifak gerçekleşmiştir. Bu ittifak YMMH kadrolarının dağılma sürecindeki en önemli kırılmalarından birini meydana getirmiştir. Hareket'in şiarına aykırı olan bu eylem birçok mücadelecuyu davasına küstürmüştür.

2.5.2. 1980 Sonrası Dönemde İslahatçı Demokrasi Partisi ve Millet Partisi Deneyimleri

1980 sonrasında Hareket kendi partisini kurmuştur. Fakat darbe öncesinde dağılma sürecini yaşayan Hareket'ten geriye lider Aykut Edibali dışında kurucu kadrodan kimse kalmamıştır. Önemli kesimini kaybeden Hareket'in kurduğu bu partinin YMMH'nin partisi olduğunu söylemek doğru değildir. Her ne kadar bakıye halinde devam edem bir yapı mevcut olsa da, bunun YMMH'ni temsil ettiğini söylemek iddialı davranmak olur. Fakat yine de bu çalışmaya tarihsel bütünlüğü bozmama adına 1980 sonrası eklenmiştir ve bu bağlamda partileşme süreci de anlatılacaktır.

12 Eylül 1980 darbesini gerçekleştirenler siyasi partilerin kurulmasına izin verince dağılan YMMH'nin lideri Aykut Edibali 21 Mart 1984 tarihinde İslahatçı Demokrasi Partisi'ni kurmuştur. YMMH'ndeki inkılap kavramının yerini ıslahata bırakması hem konjonktürel yapıyla hem de partinin Hareket'in devamı olmamasıyla açıklanabilir.

Yayınlanan programda partinin bilimsel düşünceye, milli dünya görüşüne ve milli ve manevi değerlere bağlı olduğu üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte parti hürriyetçi, milliyetçi, insancıl, laik, barışçı, adil, demokratik, şahsiyetçi, gelişmeci, maneviyatçı, birlikçi, ıslahatçı ve meşruiyetçi olarak tanımlandırılmıştır.¹⁸⁵ Partinin lideri Edibali amaçlarının anayasaya ve kanunlara uygun olarak, demokratik, açık propaganda, eğitim ve teşkilatlanma yoluyla milli iradenin oluşmasını sağlamak,

¹⁸⁵ İslahatçı Demokrasi Partisi Programı, 3.b., Bayrak Yayıncılık, İstanbul, 1989, s. 7.

demokratik devlet ve toplum düzeni içinde, mutlu ve güçlü; Türk inkılabının mümtaz önderi Büyük Atatürk'ün öngördüğü çağdaş medeniyet seviyesini aşmış bir Türkiye hedefini gerçekleştirmek olduğunu açıklamıştır.¹⁸⁶

Partinin amblemi, ilmi temsil eden açık kitap sembolü üzerinde doğan güneş ve kitaptan gökyüzüne yükselen beş kuvvet çizgisi ve bu sembol topluluğunu süsleyen yıldızlardan oluşur.¹⁸⁷ (Bkz. Ek-2). Semboldeki açık kitap partinin siyasal düşünce ve davranışının kaynağını teşkil eden ilmi düşünceyi ve Türk milletinin milli ve manevi değerlerini temsil etmektedir. Yükselen çizgiler ise partinin ıslahatçı ve meşruiyetçi aksiyon anlayışı ile beraber Türk milletinin yükselme azmini belirlemektedir. Doğan güneş ise Türk kültür ve medeniyetinin atının medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacağını umudunu ifade etmektedir. Amblemin çevresindeki yıldızlar ise KKTC dahil 17 Türk devletini ve en üstteki yıldız ise Türkiye'yi temsil etmektedir.¹⁸⁸

Partinin kurucu kadrosunun genel yapısına bakıldığı zaman avukat, gazeteci ve tüccar ağırlıklı bir oluşum izlenmektedir. Amblemi ve programı incelendiğinde YMMH'nin Türklük anlayışının kaldığı yerden devam ettiği göze çarpmaktadır. Hareketten farklı olduğu nokta ise Edibali'nin darbe öncesi pek tercih etmediği Atatürk vurgusudur. Bu durumun 12 Eylül darbesi sonrası oluşan ortamla açıklanması mümkündür.

IDP'nin I. olağan büyük kongresi 1 Aralık 1985 tarihinde Ankara Selim Sırrı Tarcan Spor Salonu'nda yapılmıştır. Salonun tamamının dolu olması dönemin medyasının dikkatini çekmiş ve değişik manşetlerle sütunlara yansımıştır. Kongre'nin dikkat çekecek bir çoğunlukla yapılması, YMMH'den kalma kitle yapısının kısmen de olsa devam etmesi ve Süleyman Demirel, Alparslan Türkeş, Necmeddin Erbakan gibi politikacıların siyasi yasaklı olması ile açıklanabilir. Turgut Özal'ı benimsemeyen kitleler sağcı ya da muhafazakar olması hasebiyle bir dönem Aykut Edibali'yi takip etmişlerse de, bu, çok uzun sürmemiştir. Yasakların kalkması IDP'nin küçük bir parti olarak siyasi arenada yer almasını beraberinde getirmiştir.

¹⁸⁶ Bayrak Gazetesi, Yıl 15, Sayı: 738, 24 Mart 1984, (haftalık gazete) 27 Mart - 2 Nisan.

¹⁸⁷ Islahatçı Demokrasi Partisi Tüzüğü, Madde: 3.

¹⁸⁸ Bayrak Gazetesi, Yıl 15, Sayı: 738, 24 Mart 1984, (haftalık gazete) 27 Mart - 2 Nisan.

Kongre konuşmasında Aykut Edibali Türk insanının fitri zekasından, erişilmez ruhi ve manevi gücünden, eşsiz tarih birikiminden ve devasa inanç, kültür ve moral değerlerinden bahsetmiştir. Bunun yanında enflasyon, ödemeler dengesi ve faiz gibi konularda konuşmanın kapsamında yer almıştır. Konuşmanın geneli incelendiğinde partinin aşırı milliyetçi bir ideolojik pozisyonda olduğu ve İslam'ın geri planda kaldığı izlenimi vermektedir.¹⁸⁹

Bu milliyetçi vurgu Aykut Edibali'nin Türk Milletine Mesajı isimli küçük kitapçıkta da görülmektedir. Hatta kitapçığın son sayfasında milliyetçiliğin insanlığımızın ilk şartı olduğu yazılmıştır. Tabii, köklü, insani ve yüce bir duygu olan milliyetçilik, dindarlığın kapısı ve ilerlemenin temelidir denilmektedir.¹⁹⁰ Aykut Edibali'nin bu dönemde geliştirdiği kuvvetli milliyetçilik retoriği MHP'nin tabanının kendi partisine kayması sonucunu doğurmamakla beraber, aynı zamanda mütedeyyin kesimin de ondan uzaklaşmasına neden olmuştur. Böylece Aykut Edibali kendi adına tarihi bir fırsatı tepmiş ve bu iki tabanın en azından bir kısmını partisine kazandıramamıştır. Bu yöntem yerine, toplumun daha geniş kesimini kavrayan, içinde hem İslami hem de milliyetçi retoriğin eşit oranda olduğu, basit bir tanımlamayla 'muhafazakar' bir parti portresi çizilseydi belki başarılı olunabilirdi. Böyle bir yapının Turgut Özal'ın Anavatan Partisi'nden giderek uzaklaşan kesimi bünyesine alması da muhtemeldi. Bununla birlikte partinin erken döneminde YMMH'nin içinde yer almış kadroların en azından bir kısmı tekrar bu yapıya kazandırılabilirdi. Fakat Aykut Edibali bu yöntemlerin herhangi birini denememiştir.

29 Kasım 1987 tarihinde yapılan seçimler, IDP'nin katıldığı ilk seçim olmuştur. Bu seçim öncesinde yayınlanan bildiride Anavatan Partisi'nin enflasyonist politikaları eleştirilmiş, genel affın çıkarılacağı belirtilmiş ve ekonomik ıslahatın mecburiyet olduğu üzerinde durulmuştur. Bunun dışında yazılı olanlar hemen hemen dönemin tüm partilerinin de üzerinde durduğu noktalardır ve özgünlükten uzaktır.¹⁹¹

---

¹⁸⁹ IDP Genel Başkanı Aykut Edibali'nin I. Olağan Büyük Kongre Açış Konuşması, Bayrak Yayıncılık, İstanbul, 1985.

¹⁹⁰ IDP Genel Başkanı Aykut Edibali'nin Türk Milletine Mesajı, Bayrak Yayıncılık, İstanbul, 19 Eylül 1986, s. 16.

¹⁹¹ IDP Seçim Bildirgesi, Bayram Yayıncılık, İstanbul, 15 Kasım 1987.

Aykut Edibali bu görüşü destekler nitelikte hazırlanan programın sağdan-soldan taklit edildiğini söylemektedir.¹⁹²

Seçim sonuçlarında IDP beklediği oyu alamamış ve %0,82 oyla sonuncu parti olmuştur. Bu sonucun oluşmasında Anayasanın geçici 4. Maddesinin halk oyuyla 9 Eylül 1987 tarihinde kaldırılması etkili olmuştur.¹⁹³

Sonuçlar Aykut Edibali'yi yeni arayışlara itmiş ve bu arayışlar sonucu 1991 seçimlerinden önce Refah Partisi ve Milliyetçi Çalışma Partisi ile üçlü ittifaka gidilmiştir. Bu ittifak sonucu IDP Meclise üç milletvekili sokmuş ve Aykut Edibali de Kayseri'den milletvekili seçilmiştir.

Yirmi günde oluşturulan üçlü ittifakın ilk gündeme geldiği sırada Aykut Edibali Anayasa'da ve kanunlarda bulunan anti-demokratik ve adaletsiz hususlar yüzünden Merkez Karar Yürütme Kurulu üyeleri dahil kimsenin meclise girmesini istemediğini söylese de,¹⁹⁴ sonrasında bu ittifakın oluşmasında aktif rol oynayarak meclise girmiştir. 1991 seçimlerinde Refah Partisi çatısı altında gerçekleştirilen üçlü ittifak %16,88 oy ile parlamentoda 62 milletvekili ile temsil hakkı kazanmıştır.

1991 ittifakıyla Meclise giren Aykut Edibali sağ ideolojiye sahip partileri birleştirmek için Birlik ve Barış Partisi'ni kurdurtur. Bununla birlikte yine o dönemde Bayrak Partisi kurulmuştur. IDP'nin ikinci olağan büyük kongresinde bu iki parti Millet Partisi ile beraber IDP'ye katılmıştır. Bu dörtlü birleşme sonucu yeni partinin ismi Millet Partisi olur. 23 Kasım 1992 tarihinde kurulan Millet Partisi'nin mevcudiyeti bugün de devam etmektedir.

Erken döneminde bir dönem kırmızı zemin üzerinde üstte ay-yıldız ve kitabın simgesi olduğu, (Bkz. Ek-3) bir dönem de ay-yıldız ve kitabın iç içe olduğu (Bkz. Ek-4) partinin bugünkü simgesi, çift başlı Selçuklu kartalıdır. (Bkz.Ek-5) Bu kartalın arkasında kitap ve hilal vardır ve alt kısımda millet yazmaktadır. Sloganı ise

¹⁹² Aykut Edibali, "Siyasete Sürüklenişim", Bayrak Dergisi, Yıl: 30, Sayı: 1164-1165, Mart-Nisan 1999, s. 10.

¹⁹³ Bülent Tanör, "Siyasal Tarih: 1980-1995", *Türkiye Tarihi, Çağdaş Türkiye: 1980-1995*, Sina Akşin (yay. yön.), 5.Cilt, 3.b., Cem Yayınevi, İstanbul, Nisan 2000, ss. 156-157.

¹⁹⁴ Hamdi Kalyoncu, *İttifakın Perde Arkası - Üç Gülün Hikayesi*, Burak Yayınevi, İstanbul, y.y., s. 20.

‘davalarının Türk Milleti’nin varlık ve beka davası’ olduğu şeklindedir. IDP’den farklı olarak ‘İslam Rönesansı’, ‘Kerim Devlet’, ‘Bilgi Toplumu’, ‘Akıllı ve Duyarlı Devlet’, ‘Sanayi Ötesi Toplum’ gibi retorikler kullanan partinin milliliği de terk edilmemiştir.¹⁹⁵

Aykut Edibali’nin YMMH dönemindeki dava arkadaşlarına yaptığı çağrı¹⁹⁶ sonuçsuz kalmıştır ve MP girdiği bütün seçimlerden azalan bir seviyede oy almaktadır. Son seçimler itibariyle 60000 civarı oyu olan partinin tabela partisi niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür.

---

¹⁹⁵ Millet Partisi Seçim Bildirisi, Bayrak Yayımcılık, İstanbul, 2002.

¹⁹⁶ Bayrak Dergisi, Yıl: 30, Sayı: 1164-1165, Mart-Nisan 1999, ss. 47-48.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YENİDEN MİLLİ MÜCADELE HAREKETİ VE İDEOLOJİK YAPI

3.1. Yeniden Milli Mücadele Hareketi'nin İdeolojisi

YMMH, kendisini açıkça sağcı olarak niteleyen bir Hareket'tir. Fakat Hareket'in sağ ideolojiden anladığı, klasik sağ görüşten ziyade, ilmi bir altyapısı olan sağcılıktır. Bu, sol ideolojide sıkça tekrarlanan bilimsel sosyalizm, bilimsel materyalizm kavramlarına benzemektedir. Hareket, bilimsel sosyalizmin karşısına 'İlmi Sağ' kavramını çıkarmış ve böylece ideolojisinin temelini bu kavram çerçevesinde oluşturmuştur.

'İlmi Sağ' tefrikasının yanı sıra 'İnkılap İlmi', 'Milli Mücadelemizin Stratejisi' gibi tefrikalarda ideolojik temelin oluşturulmasına fikri destek sağlamıştır. Bundan başka 'Emperyalizmin Beyni Siyonizm'dir', 'Türkiye'de Vatan Bölme Faaliyetleri', 'Komünist İhtilal Tekniği' gibi tefrikalar dolaylı yünden ideolojiye katkı sağlamıştır.

Hareket, o dönemde yayınlanan bir gazetede 'Sağ diye bir şey yoktur, bu solcuların iftirasıdır.', 'Sağ, medeni insanı manevi değerlere saygılı kılmaktır.', 'Sağcılık medeniyetçiliktir.', 'Sağcılık düzeni muhafaza etmektir.' gibi birbiriyle tezada düşen ve ilmi bir tetkike dayanmadan yazılan ve sağı anlatan görüşlerin çok yetersiz olduğunu ve bu kapsamda İlmi Sağ'ın kaleme alındığını beyan etmiştir.¹⁹⁷ Bu yazı dizisinin yukarı kısmında İlmi Sağ'ın sadece sola karşı bir protesto hareketi olmadığı, bizzat milletin ideolojik yapısının ilimleşmesi ve hareketlenmesi olduğu yazmaktadır.

İlmi sağı anlatan makalede sol ideoloji ile ilgili çeşitli tespitlerde yapılmıştır. Buna göre sol, kainat ve hayat anlayışında vehme dayanan ve düşünce metodu ise

¹⁹⁷ Başyazı, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 16, 19 Mayıs 1970, s. 3.

zandan ibaret olan bir ideolojidir. Kainat ve hayatı izahta şirke, düşünce metodunda ise zanna ve risaleti inkara varır. Bu izah temelinde bütün sol birleşmektedir. Bu kapsamda din olarak Musevilik, Hıristiyanlık, Budizm, Brahmanizm, Şintoizm ve İslam haricindeki diğer dinler, felsefi sistem olarak da materyalizm, panteizm ve diğer felsefi sistemler sola ait olmaktadır. Zira bunlar kainatı izah bahsinde ya da düşünce metodunda yanılmışlardır.¹⁹⁸

Sağ ideoloji ise kainat ve hayat anlayışında olduğu gibi düşünce metodunda da hakka dayanmaktadır. Ancak hak tektir, dolayısıyla sağ ideolojide kaynağı itibariyle tektir ve hakka bağlı bir düşünce metodundan ibarettir. Bu düşünce metodu kainatın yoktan var edicisi olan Allah'tan başka hiçbir sebep, unsur, fail, illet, mündemiç illet veya gaye tarzında ifade edilse dahi hiçbir varlığı kabul etmez. Ancak akli, sahih haber ve hissi selim ile tamamlandığı an doğru bilgi kaynağı olmaya layık bilir. Bu düşüncenin sosyal sistemi ise insan ve cemiyetin tabi olduğu kanunların endam ve ilmi ifadesi olan bir düzendir.¹⁹⁹ Hareket'in fikren etkilendiği dönemin İslami hareketleri de hakkın tek olduğu ve küfrün de tek millet olduğu üzerinde durmuşlardır. YMMH tek olan küfür milletini sol ideoloji çatısı altına almıştır. Bu kapsamda İslami olmayan her şey hem küfür, yani şirk, hem de soldurlar. Hareket kendi ideolojisinin ise İslami olduğunu belirtmiş ve bu bağlamda sağda değerlendirmiştir. Fakat İslam'ın neden sağ olduğu sorusunun cevabını netleştirememişlerdir.

Hareket, sol ve sağ ayrımını, sosyal sistemlerin farklılığına değil; insan, kainat, hayat telakkisi ve düşünce metoduna bakarak yapmak gerektiği üzerinde durmuştur. Bu sebepten komünist çevrelerin ısrarlarına rağmen ne içinde yaşadığımız kapitalist sistemin, ne de liberalizmin sağ olduğunu belirtmek gerekmektedir. Sağ ve sol ayrımının yapay olduğunu belirten Hareket, liberalizmin kapitalist ve komünist nazariyelerinin farklı olmalarına mukabil sol olduğunu iddia etmektedir. Aynı zamanda sağ-sol ayrımını Fransız İhtilali dönemine indirgemenin yanlış olduğunu ve bu ikisinin ayrımının dünya tarihi kadar eski olduğunu ifade

---

¹⁹⁸ Başyazı, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 16, 19 Mayıs 1970, s. 3.

¹⁹⁹ Başyazı, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 16, 19 Mayıs 1970, s. 3.

etmektedirler.²⁰⁰ Bu bağlamda sağ iman ve düşüncenin Hz. Adem’le başladığını, dönem dönem tahriflere uğradığını ve yine peygamberler aracılığıyla kurtarıldığını söylemektedirler.²⁰¹

Mecmuanın ilk 21 sayısında yayımlanan ‘İlmi Sağ’ tefrikanı, neden böyle bir yazına ihtiyaç duyulduğuna cevap vererek başlamaktadır. Bu minvalde İlmi Sağ’ın insan ve cemiyet buhranının kanunlarını tespiti yarayan bir inceleme olduğu üzerinde durulmaktadır. Türkiye’de yaşanan buhran siyasi, iktisadi, kültürel ve ahlaki vasıflar göstermektedir. Buhranın doğru teşhisi, doğru çözümün bulunması için zaruridir. Doğru teşhisi koyma iddiasında olan inceleme, milletin buhrandan kurtuluş mücadelesinde milli vasıf taşıyan bütün kadrolara ve bu milletin evladı olduğunu hisseden bütün vatanperverlere teorik ve pratik bir rehberlik vazifesi yapmak amacıyla yazılmıştır.²⁰²

İnsanın özelliklerini anlatarak başlayan tefrika, kainatı ve yaratılışı anlatarak devam etmiştir.²⁰³ Kainat ve yaratılışla İslam hariç diğer ideolojilerin ve dinlerin yanlış telakkiler içinde olduğunu²⁰⁴ belirten yazı dizisi insan varlığının biyolojik tetkikiyle devam eder.²⁰⁵ Akabinde insan ve cemiyetin tabii olduğu kanunları anlatan tefrika,²⁰⁶ insanın tabii varlığının bir tezahür vasıtası olan ideolojinin temel bir realite olduğunu belirterek, insanın her hareketinin bir ideolojinin yansıması olduğunu anlatarak devam etmektedir.²⁰⁷ Bu kısımdan sonra ayrıntısıyla ideolojilerin anlatıldığı yazı dizisinde buhranların insan yapısının zaruretlerine aykırı olan ideolojiler yüzünden oluştuğu belirtilmektedir.²⁰⁸ Bütün sol ideolojiler bu kapsamda değerlendirilmiş ve insanın yapısına aykırı olduğu üzerinde durulmuştur. İnsanın yapısına ve cemiyet kanunlarına uymayan sol ideolojilerin çökmeye mahkum olduğu

---

²⁰⁰ Başyazı, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 16, 19 Mayıs 1970, s. 3.

²⁰¹ İlmi Sağ, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 10, 7 Nisan 1970, s. 2.

²⁰² İlmi Sağ, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 1, 3 Şubat 1970, s. 2.

²⁰³ İlmi Sağ, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 1, 3 Şubat 1970, s. 2.

²⁰⁴ İlmi Sağ, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 2-3, 10,17 Şubat 1970, s. 2.

²⁰⁵ İlmi Sağ, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 4, 24 Şubat 1970, s. 2.

²⁰⁶ İlmi Sağ, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 5-6, 3,10 Mart 1970, s.2.

²⁰⁷ İlmi Sağ, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 7, 17 Mart 1970, s. 2.

²⁰⁸ İlmi Sağ, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 18, 2 Haziran 1970, s. 2.

belirtilerek,²⁰⁹ sağ ideolojinin cemiyetin nihai modelini oluşturacağı umudu ve inancıyla tefrika tamamlanmıştır.

İnceleme, doktriner nitelikteki bir sistemin formel şartlarını taşımaktadır. Mesela Marksizm'in altyapı, üstyapı, sınıflar, ideoloji türünden bir kavramlar örgüsüne dayanması gibi; İlmî Sağ da doktrin, ideoloji, aksiyon gibi kavramlara dayandırılmıştır. Bu kavramların felsefi mahiyetteki genel geçer anlam ve ilişkileri bakımından eleştirilebilir yönleri bulunsa bile, kendi içinde anlamlı bir bütünlük oluşturmaktadır.²¹⁰

İlmî Sağ'a göre Marksizm'in ekonomik temelli sınıf kavgasının aksine, ideolojik temelli bir çatışma vardır. Burada ideoloji, onu altyapı kurumlarını meşrulaştırmaya yarayan bir üstyapı olgusu olarak gören Marksizm'in tam tersine her beşeri oluşumu belirleyen bir altyapı olgusudur. Bu bağlamda tüm çatışmalar ideolojiktir. Çünkü ideolojiler mutlak ve inhisarcıdır. Bu yüzden ideolojiler arasında insanı ele geçirme ve insana kendini kabul ettirme uğrunda bir mücadele vardır. Bu mücadele dünyanın yaratılışından beri devam etmektedir ve de edecektir. Dünyada sağ ideolojinin hakimiyeti kabul edilesiye kadar ideolojik çatışma bitmeyecektir. Zira farklı ideolojilerin yaşadığı bir dünyada kavga zaruri olarak bitmeyecektir. Sol ideolojinin hakimiyet kazandığı bir dünya ise kavga ve buhranın sona ermeyeceği bir dünya olur. Çünkü sol ideoloji insan varlığının zaruretleri ve cemiyet kanunları ile çatışma halindedir. Bu kavga, insan varlığına tam intibak halinde bulunan sağ ideolojinin tam hakimiyeti ile zaruri olarak durur ve sulh ile sükun insanları kucaklar.²¹¹

İlmî Sağ tefrikası bireysel ve toplumsal bunalımların açıklanmasıyla devam eder. Beşeri olaylar, toplumsal ihtiyaç, insan ve değişim kavramlarına dayanan açıklama; insan talebinin de, bu taleplerin değişiminin de ideolojiye ve onun değişimine bağlı olduğu sonucuna ulaşmaktadır. Eski Mısır, Roma ve İslam medeniyetlerinin bu kapsamda birer ideolojik açılım olarak kabul edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Paradoksal bir açıklamayla ideolojilerin çöküşünü yine bir

²⁰⁹ İlmî Sağ, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 20, 16 Haziran 1970, s. 2.

²¹⁰ Aydın, a.g.m., s. 460.

²¹¹ İlmî Sağ, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 13, 21 Nisan 1970, s. 2.

ideolojik çöküntüye bağlayan yazı dizisi bu durumu çoğu kez müntesiplerin gevşek tutumuna bağlamaktadır. Bu açıklamalardaki önemli eksiklik, maddi-manevi tüm sosyal öğelerin karşılıklı olarak etkileşim içinde olduklarının göz ardı edilmesidir. İnsanların yaşamları süresince neden ideolojiden uzaklaştıklarını tek yönlü ve tek faktörle açıklamak mümkün değildir. Zira insan veya beşeri hadiseler sürekli ve karmaşık bir etkileşim halindedirler.²¹²

İlmi sağ hareketin genel ideolojik çerçevesini çizerken, ‘İnkılap İlmi’, bunun eyleme dayanan yönünü ifade eden bir tefrikadır. Derginin ilk 29 sayısında yayımlanan makalede Hareket’in eylem çerçevesi oluşturulmaya çalışılmış ve toplumun dönüştürülmesinin nasıl gerçekleşeceğine dair yol ve yöntemler anlatılmıştır. Hareket’e göre inkılap, fertlerin ve toplumun akide, düşünce, örf, adet ve düzenlerinin külli bir değişime uğramasıdır. Buna örnek olarak İslam İnkılabı, Rus İnkılabı ve Fransız İnkılabı gösterilmiştir. Model, gaye ve metot olarak inkılabı ikiye ayıran yazı dizisinde İslam İnkılabı sağ inkılabı, Fransız, Rus ve diğer İnkılaplar sol inkılabı örnek olarak gösterilmiştir.²¹³

‘İnkılap İlmi’ tefrikası insan ve cemiyetin değişmesi mümkün müdür sorusuyla başlamaktadır. Fransız İhtilali ve İslam İnkılabı örnek olarak verilerek bu değişimin mümkün olduğu belirtilmiştir. İkinci soru ise bu değişimin nasıl gerçekleşeceği ile ilgilidir. İnsanın düşünüş ve hareketlerinin müessiri inancı olduğundan, inancı değişen bir insanın kendisinin de değişeceği ifade edilmiştir. İnancı değişen insanın düşüncesi, hisleri ve hareketi de değişmektedir ve bu değişim sonucu insan başkalaşır ve insanda inkılap tamamlanmış olur. Cemiyetin değişmesi ise imanların çarpışması sonucu gerçekleşir. Burada iman ideoloji yerine kullanılmıştır ve bu bağlamda ideolojilerin çarpışması sonucu cemiyetin değişebileceği sonucuna varılmıştır. Burada kazanan daima Hakk’a dayanan ideolojidir. Kısaca İslami olmayan ideolojilerin hepsi yıkılmaya mahkumdur görüşü savunulmuştur.²¹⁴

---

²¹² Aydın, a.g.m., s. 460.

²¹³ İnkılap İlmi, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 1, 3 Şubat 1970, s. 15.

²¹⁴ İnkılap İlmi, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 1, 3 Şubat 1970, s. 15.

Sonrasında devleti ve iktidarı tanımlayan yazı dizisinde devletin kendini bir ideoloji ile tahdit etmiş teşkilatlı insan gruplarının meydana getirdiği kudret olduğu tanımı yapılmıştır. Bu bağlamda devletleri birbirinden ayıran kriterin hükümet şekilleri veya idare tarzlarından ziyade ideolojileri olduğu ifade edilmiştir. Buna örnek olarak, İslam devleti, komünist devlet ve demokrat devlet gibi tanımlar yapılmıştır.²¹⁵

İnkılabın gerçekleşmesini devletin ideolojisinin değiştirilmesine bağlayan Hareket, bu değişimin strateji, taktik gibi kendine özgü yasaları olduğu üzerinde durmuştur. Strateji ve taktik konuları açıklanırken Rus devrimini genişçe ele alan tefrikada, İslam tarihinden örnekler de verilmiştir. Bu ikili örnekleme yoluna pek çok konuda rastlanılmaktadır.²¹⁶

YMMH, gerçekleştirmeyi amaçladığı inkılapta metodunun kaynağı olarak Kur'an-ı Kerim'i ve Sünneti göstermiştir. Kur'an-ı Kerim ve Sünnetin nazari kaynaklarını oluşturduğu inkılabın ameli kaynağı ise Peygamber'in hayatı ve mücadelesidir.²¹⁷ Bu görüş aynı zamanda dönemin İslami hareketlerinin görüşüyle paralellik arz etmektedir. Zira bu hareketler de Sünni ya da geleneksel İslam'ın kabul ettiği icma ve kıyas hükümlerini reddederek kendi akidelerini oluşturmuşlardır. Bu durum, YMMH'nin fikri olarak bu hareketlerden beslendiğine kanıt olarak gösterilebilecek nitelikte bir özellik arz etmektedir.

Sonraki kısımda bir inkılapçı hareketin unsurlarının ideoloji, teşkilat ve mücadele olduğu üzerinde durulur. Tefrikanın geri kalan kısmında teşkilatlanma konusu ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Bununla birlikte inanmış insan sorunu, teşkilatlanmada şekil ve yer meselesi, kitle ile ilişki, ittifaklar, aleniyet sorunu, otokritik, otokontrol ve disiplin gibi konulara değinilmiştir. Bu yazı dizisini tamamlayan 'Milli Mücadelemizin Stratejisi' adlı tefrika ise bu uygulamalara yol göstermeyi amaçlamaktadır. Takdim yazısında milletin gayr-ı milli baskılar karşısında gösterdiği tepkilerle büyük bir iman ve enerji ile dolu olduğu, fakat bu kadro ve teşebbüslerin zaafıya malul olduğu üzerinde durulmuştur. Hareket, milletin

²¹⁵ İnkılap İlmi, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 2, 10 Şubat 1970, s. 15.

²¹⁶ Aydın, a.g.m., s. 460.

²¹⁷ İnkılap İlmi, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 4, 24 Şubat 1970, s. 15.

hayat ideallerini gerçekleştirecek doğru politikanın sağlam stratejik temeller üzerine oturtulması gerektiği üzerinde durmuş ve bu yazı dizisinin bunu gerçekleştirmek üzere kaleme alındığı belirtilmiştir.²¹⁸

İnkılap İlmi'nin devamı olan 'Milli Mücadelemizin Stratejisi' adlı yazı dizisi, bu yazıda yer alan mücadele, metot, savaş, strateji ve benzeri kavramlara değindikten sonra bir düşman tanımı yapmaktadır ve bu kapsamdaki oluşumları tanıtmaktadır. Millet düşmanları genelde beynelmilel nitelikteki emperyalist oluşumlardır ve bunların başat rolde olanı Siyonizm'dir. Siyonizm, YMMH'nin ideolojisinde emperyalizmin beyni olarak tanımlanmaktadır ve hem kapitalist kampta hem de komünist kampta etkinliği tartışılmayacak olan bir düşman olarak nitelendirilmiştir. Hareketin mecmuasında zaman zaman Yahudilik olarak tanımlandırılan bu düşman, bütün insanlığın köleleştiği bir cihan diktatörlüğü kurmak için emperyalist sistemleri kullanmaktadır. SSCB'de komünizmi kuran da, liberalizmi onun anti- tezi olarak sunan da siyonizmdir ve bu iki ideolojinin patronluğunu yapmaktadır. Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkan YMMH, bu savaşın her iki kutbunda yer alan ABD ve SSCB'yi Yahudiliğe ya da siyonizme hizmet etmekle suçlamaktadır. Bu kapsamda NATO, CENTO, Varşova Paktı gibi oluşumlarda Yahudilerin geliştirdiği unsurlardır ve genel amaçları emperyalizmi tesis etmektir.²¹⁹

YMMH'nin emperyalizm tanımı ise bir milletin diğer milletler üzerinde hakimiyetini zorla kabul ettirip beynelmilel bir siyasi yapı kurması demektir. Bu tanımın kapsamına giren en uygun devletin komünist SSCB olduğu ifade edilmiştir. İngiltere, Fransa ve Almanya'da XIX. ve XX. asırlarda böyle bir emperyalizm tesis etmeyi amaçlamışlardır. Amerika'nın ise iktisadi ve kültürel bir emperyalizm oluşturduğunu belirten Hareket, emperyalizmin sol ideolojinin zirve noktası olduğunu belirtmektedir. Sağ ideoloji ise insanın bütün varlığı üzerinde Hakk'ın hakimiyetini kuracağı için emperyalizmi doğurmayacak bir sistem olarak nitelendirilmiştir.²²⁰

---

²¹⁸ Milli Mücadelemizin Stratejisi, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 30, 25 Ağustos 1970, s. 15.

²¹⁹ Emperyalizmin Beyni Siyonizmdir, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 7, 17 Mart 1970, s. 8.

²²⁰ Emperyalizmin Beyni Siyonizmdir, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 7, 17 Mart 1970, s. 8.

Hareket'in ideolojisine göre komünizm ve kapitalizm sol ideolojilerin emperyalizme dönüşmesini ifade etmektedir. Her iki ideoloji de insanı hayvandan ayırmayan ve ayırıcı hiçbir hususiyeti kabul etmeyen özellikleriyle aynı sol ideolojinin kaynağından çıkmaktadır. İnsanı iktisadi bir hayvan olarak gören bu iki sistem insanın, eşyanın ve hayatın doğru izahına dayanmamaktadır. Biri insanın kurtuluşunu müphem bir hürriyet fikrinde görür, diğeri ise kurtuluşu istihlal vasıtaları ile bu vasıtalara sahip olma şekli arasındaki tezaadın ortadan kaldırılmasına bağlamaktadır.²²¹

Siyonizmi genel olarak Yahudiliğin sinsî-gizli, ideolojik ve örgütsel yapısı olarak niteleyen Hareket, bu ideolojinin salt Yahudilikten daha fazla bir şey olduğunu beyan etmektedir. Gerektiğinde Yahudi olmayanları da kullanan bu ideoloji, Filistin dolayındaki sadece Müslüman Arapların değil, bütün insanlığın sorunu olduğu değerlendirilmiştir. Bununla birlikte Türk milletinin ekonomik ve fikri bir esarete sürüklenmesine sebep olarak Yahudiler gösterilmektedir.²²² Tefrikanın düşman analizine Hıristiyanlık, Masonluk ve Komünizm anlatılarak devam edilmiştir. Düşman olan Hıristiyanlık, papalıkla temsil edilen, fakat uluslar arası bir nitelik taşıyan özellik arz etmektedir.²²³

YMMH ideolojisinde düşman olarak ilan edilen Hıristiyanlığın beynelmilel Yahudiliğe destek olduğu belirtilmiş ve faaliyetlerin Türkiye'deki yansıması olarak 'Elenizm' ideolojisi gösterilmiştir. Bu ideoloji kapsamında Bizans devletini yeniden kurmaya çalışan düşmanların Türkiye'yi tehdit ettiği öne sürülmüş ve Vatikan ile papalığın da bu sürece destek olduğu iddia edilmiştir.²²⁴ Bununla birlikte misyonerlik faaliyetlerinin Robert Koleji ve diğer Hıristiyan kültür yuvaları aracılığıyla Türkiye'de yayıldığı belirtilmektedir.²²⁵

Diğer düşmanlar olan masonluk ve komünizmin gaye, metot, teşkilat ve benzeri yönlerinin anlatımıyla devam eden tefrika Müslüman ülkelerin analizi ve Türkiye'nin bu düşmanlara karşı nasıl bir strateji geliştirmesi gerektiği anlatımıyla

²²¹ Emperyalizmin Beyni Siyonizmdir, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 7, 17 Mart 1970, s. 8.

²²² Başyazı, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 14, 5 Mayıs 1970, s. 3.

²²³ Aydın, a.g.m., s. 461.

²²⁴ Elenizm, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 6, 10 Mart 1970, s. 5.

²²⁵ Milli Mücadelemizin Stratejisi, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 46, 15 Aralık 1970, s. 15.

sona ermektedir. Burada dikkat çeken nokta ise İran'ın İslam dünyasından tecrit edilmesi gerektiği görüşüdür. Türkiye'nin kuruluşundan beri devam eden resmi politikanın bir tezahürü olan bu yorum hareketin milliliği ile ilişkilendirilebilir. Bu ulusçu yaklaşım hareketin İslami hareketlere bakışında da kendini göstermektedir.²²⁶ Fikri olarak bir etkileşim olsa bile Hareket, ulusçu bir anlayışla bu hareketlerle organik bir bağının olma ihtimalini dahi reddetmiştir ve dönem dönem mecmuada bu hareketlerle ilişkili menfi yorumlar yapılmıştır. Bu minvalde milletin kurtuluş hareketinde asıl kuvvetin Türk Milleti olduğu beyan edilmiş ve İslam milletleri yedek kuvvetler olarak gösterilmiştir.²²⁷

YMMH'nin eylem tarzıyla ilgili bir başka çalışma "Milli Mücadelede Kadroların Vazifeleri" adlı kitaptır. Bu kitapta içinde yaşadığımız buhranların neler olduğu ve bunun nasıl çözüleceği üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda başarılı bir teşkilatın nasıl oluşturulması gerektiği ve hangi propaganda tekniklerinin kullanılacağı üzerinde durulmuştur. Devletleşmeden hiçbir sorunun çözülemeyeceği ve kadroların bu minvalde nasıl mücadeleye sevk edilerek milli bir devletin oluşturulacağı anlatılmıştır.

Kitabın eksik olduğu noktalar ise katılımcılık, eleştirel bakış, aşağıdan yukarıya doğru gerçekleşecek bir denetleme mekanizması gibi demokratik denilebilecek ilkelerin göz ardı edilmesidir.²²⁸ Hareket'in dağılma sürecinde kitaba paralel bir şekilde bu demokratik eksiklik derinden hissedilmiş ve teşkilatın dağılması hızlanmıştır. Mehmet Özutku bu eksiklikten bahsederken hareketin dağılmaya doğru gittiği dönemde aşağıdan yukarıya doğru yapılan uyarıların dikkate alınmadığını ve liderin söylediği her nokta doğrudur düşüncesinde olanların 1980 sonrası partileşme sürecinde devam ettiğini söylemektedir.²²⁹ Buna binaen bu düşüncede olmayan büyük bir kesimin hareketten koptuğunu söylemek mümkündür.

Yukarıda anlatılan kitap dışında YMMH'inde birçok kitap ve dergi neşredilmiştir ve bunların büyük çoğunluğu milli bir devlet oluşturma gayreti ve

---

²²⁶ Aydın, a.g.m., s. 461.

²²⁷ Milli Mücadelemizin Stratejisi, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 51, 19 Ocak 1970, s. 15.

²²⁸ Aydın, a.g.m., s. 461.

²²⁹ Bekir Fuat, Mehmet Özutku ile Röportaj, "Müslümanlar Birbirinden Korkmaktan Vazgeçsin", 22 Kasım 2007, http://mucadeleci.blogspot.com/2007_11_01_archive.html, (Erişim Tarihi 25.09.2011).

düşmanların tanıtılması ile ilgilidir. İlerleyen bölümlerde konu ile ilgili bilgi verilecektir.

Bütün bu kapsamlı teşkilatçı ve ideolojik altyapıya rağmen YMMH 1971 Muhtırası'ndan sonra bir kırılma yaşamış, bir taraftan pek çok konuda ulusal bir çizgi geliştirilip tipik resmi hedeflere entegre olunurken, diğer taraftan teşkilat kontrollü bir şekilde küçültülmüştür. Bu durumu izleyen tabanın ise mevcut teşkilat tabanı içinde yapacağı herhangi bir şey kalmamış²³⁰ ve YMMH bu şekilde dağılma sürecini yaşamıştır. Dağılma sürecinin yaşanmasında Hareket'in ideolojik olarak kendini net bir forma sokamaması ve statükocu-devletçi olmaya doğru evrilmesi etkili olmuştur demek mümkündür. Bu evrilme ve başlangıç hedeflerinden hareketin sapması nedeniyle taban başta MSP ve MHP ve olmak üzere, diğer siyasi oluşumları tercih etmiştir ve YMMH dağılmıştır.

3.1.1. YMMH'nin Dayandığı İlkeler

YMMH, her fırsatta kendisini ve ideolojisini anti-siyonist, anti-komünist, anti-kapitalist, Milli değerlere bağlı ve İslam'a saygılı olarak tanımlandırmıştır.²³¹ Her konuşmanın sonuna ve her bildirisinin altına bu beş ilke mutlaka yazılmıştır. Bu kapsamda hareketin bu beş temel ilkeye dayandığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte Muhtıra dönemi sonrası girdiği fetret döneminde milli vurgunun abartıldığı ve anti-kapitalist duruşun gevşetildiği bir yapıya doğru evrilme olduğunu söylemek mümkündür. milli vurgunun yoğunlaşması faaliyeti hem teorik hem de pratik düzeyde kendini hissettirse de, kapitalist duruşun gevşetilmesi teoriden ziyade pratik bir düzeyde ortaya çıkmıştır. Bu ortaya çıkış daha önce değinilen AP içinde politika yapma talebi şeklinde gelişmiştir. Yine hareketin metinlerine dayanarak Süleyman Demirel'in ve partisinin kapitalist olduğu göz önünde tutularak bu tespit yapılmıştır.²³²

---

²³⁰ Aydın, a.g.m., s. 461.

²³¹ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 47, 22 Aralık 1970, s. 16.

²³² Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 8, 24 Mart 1970, s. 4.

Ayktut Edibali'nin 1999 yılında yapılan bir röportajda YMMH'nin ilkelerini sayarken hümanist olduklarını beyan etmesi dikkat çekicidir.²³³ Hareket ile ilgili yapılan okumalarda böyle bir bulguya rastlanılmamıştır. Bir kadro hareketi olan YMMH, insanı merkeze alma veya insanı önemseme gibi bir öğretilerden ziyade, kitlelere hitap etme, onları topyekün sürüklenme ve toplu düşmanlar üretme şeklinde ortaya çıkmıştır. Teşkilatçılığın üst düzeyde olduğu harekette insan unsuru her zaman geri planda kalmıştır. Bu bakımlardan hareketin hümanist olduğunu ifade etmek zorlayıcı bir yorum olmaktadır.

Sonradan çeşitli tavizler verilse de, yine de YMMH ideolojisini beş temel ilke şekillendirmiştir demek mümkündür. Bu ilkelerden birincisi ve en çok vurgulanmış olanı hareketin anti-siyonist oluşudur. Mecmuanın 7. Sayısının kapağında siyonizmin ABD ve SSCB'yi yani Soğuk Savaş'ın iki kutup ülkesini nasıl yönlendirdiği karikatürize edilmiştir.²³⁴ (Bkz. EK-6). Yine bu konuyla ilgili "Millet Düşmanlarının İhanet Planları" ve "Beynelmilel Yahudi" gibi kitaplar yayımlanmıştır. Bunlardan ilki hareketin mensuplarının ortak bir çalışması sonucu hazırlanmış ve Kemal Yaman adına neşredilmiştir. Diğer kitap ise Henry Ford'un kitabının tercümesidir.

YMMH'nin anti-siyonist oluşu bazı çevrelerce anti-semitizm olarak algılanmıştır. Bunun nedenlerinden birincisi bu konuyla ilgili yazılarda siyonizmin ve Yahudiliğin kavram olarak birbiri yerine kullanılmasıdır. Diğer sebep ise bu konuyla ilgili çok fazla bahis olmasıdır. YMMH milletin düşmanlarını anlatırken en büyük düşmanın Yahudiler olduğunu her fırsatta dile getirmiştir. Komünizmin ve kapitalizmin müsebbipleri olarak Siyonistlerin gösterilmesi bu durumun bir başka nedenidir. Mücadelecilere göre en büyük düşman Siyonizm ve onun uzantılarıdır. Dönemin İslami hareketlerinde de bu minvalde görüşler yaygındır. Bununla birlikte Sünni İslam algısında da Hıristiyanlığın İslam'a terakki edeceği ve Yahudilerle Müslümanlar arası kıyamete yakın bir vakitte savaş çıkacağı inancı yaygındır. Hatta Kur'an-ı Kerim'de de Yahudileri anlatan birçok ayet mevcuttur. Hareketin anti-siyonist oluşunda bütün bu İslami literatürün etkili olduğunu söylemek mümkündür.

²³³ Edibali, "Siyasete Sürüklenişim", s. 9.

²³⁴ Kapak Sayfası, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 7, 17 Mart 1970.

Necmeddin Erişen hareketin Yahudiliğe ya da siyonizme bakışının menfi oluşunda ABD'nin büyük şirketlerinin politik etkisinin olduğunu söylemektedir. Wall Street'deki Shüler, Rockefeller, Ford, Dreyfust gibi Yahudi şirketlerinin Amerika'daki seçimleri etkiledikleri gibi, dünyada birçok ihtilalin veya siyasi olayın da arkasında olduklarını düşündüklerini ifade etmiştir.²³⁵

YMMH'nin Yahudilik yazınında bu konunun bir İsrail, bir de beynelmilel boyutu olduğu üzerinde durulmuştur. Bir başka tipllemeyle bir salt Yahudi olanların, bir de masonluk gibi Yahudi olmayanların oluşturduğu örgütlerin varlığında bahsedilmiştir. 1972 yılında mecmuada yayınlanan bir yazıda bu konuyla ilgili olarak son yıllarda ortaya çıkmış olan vatansız Yahudi'ye bir vatan bulma ideolojisinin siyonizm olmadığı, savunulan ideallerin öteden beri var olan ve altyapısı kutsal metinlerde sergilenen farklı bir ideoloji olduğu üzerinde durulmuştur. Bu ideolojinin Yahudiliğin gelecekteki egemenlik ideolojisi olduğu ifade edilmiştir.²³⁶

Hareketin faal olduğu yıllarda dünya genelinde anti-siyonist tema konjonktürel olarak çok fazla gündeme gelmiştir. 1975 yılında BM, Siyonizm'i ırkçılıkla eş sayan bir tasarı kabul etmiş ve mücadele edilmesi kararını almıştır. YMMM'de bu kararla ilgili olumlu görüş bildirilmekle beraber ırkçılığa indirgenerek dejenere edildiği üzerinde durmuştur. İlgili derginin kapağında Siyonizmin teşhis edilme telaşı içinde olduğu ve alınan kararın gerçek emperyalizmin maskesini düşürdüğü öne sürülmüştür. Bununla birlikte ABD ve Avrupa'nın Siyonizmin boyunduruğuna girmiş olmaları eleştirilmiştir. Hareket'e göre Siyonizm daha genel, tarihi eskilere dayanan bir sorundur ve bunu İsrail olgusuyla özdeşleştirmek mümkün değildir. Mecmuada Tevrat'ın bazı politik direktifleri ve Siyon Önderlerinin Protokolleri diye bilinen metinler bu görüşe dayanak oluşturması açısından anlatılmıştır.²³⁷

Anti-siyonist söylemin ilgili dönemde yaygın olmasında Türk siyasal hayatındaki belli eğilimlerin önemli etkisi olmuştur. Anti-siyonist tema daha çok bir yönü askere dayanan istihbarat çevrelerinde söylene gelmiştir. 1943 yılında General

²³⁵ Türkmen, Necmeddin Erişen ile Röportaj, "Yeniden Milli Mücadele Sorgulanmalıdır! - 1".

²³⁶ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 3, Sayı: 137, 22 Eylül 1972, s. 7.

²³⁷ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 6, Sayı: 303, 18-25 Kasım 1975, ss. 8-11.

Sami Sabit Karaman ‘Yahudi Tarihi ve Siyon Önderlerinin Protokolleri’ adlı metni Türkçe’ye çevirip yayımlamıştır. 1963 yılında istihbaratçı Ziya Uygur çeşitli ilaveler yaparak metni tekrar yayımlamış ve Cevat Rifat Atilhan gibi bazı yazarlar konunun gündemde kalması için çaba sarfetmişlerdir.²³⁸ Hareketin kurucularından Yavuz Aslan Argun, Ziya Uygur’un söylemleriyle kendilerine yön verdiğini belirtmiş ve Uygur’un Hareket’in ufkunu açan çalışma ve eğitimleri olduğunu beyan etmiştir. Argun, dost-düşman ayrımını Uygur sayesinde daha iyi anladıklarını ifade etmektedir. YMMH’nin bu kertede anti-siyonist oluşunu hem konjonktürle hem de kurucu kadronun manipüle edilmesiyle açıklamak mümkündür.

Anti-siyonist olan YMMH, aynı zamanda anti-komünist ve anti-kapitalist bir harekettir. YMMH yazınında komünizm karşıtlığı Siyonizm karşıtlığı kadar işlenmiştir ve bu konuda “Komünist İhtilale Karşı Tedbirler”, “Türkiye’de Sol Hareketler” gibi kitaplar yayımlanmıştır. Bunun yanında “Millet Düşmanlarının İhanet Planları” adlı kitabın bir bölümü de bu konuya ayrılmıştır. “Türkistan” ve “Doğu Türkistan” adlı kitaplarda geniş bir şekilde bu konuyu işlemektedir ve o bölgedeki komünizm baskısı altındaki Türk kökenli insanların durumu anlatılmıştır.

Yukarıda anlatılanlar dışında Hareket’in mecmuasında komünizmle ilgili çok sayıda yazı hazırlanmıştır ve daha önce de değinildiği gibi teşkilatın komünizmi öğrenmesi faaliyeti çok önemsenmiştir. Küçükköy, komünizme evvela materyalist ve ateist bir ideoloji olduğu için karşı olduklarını belirtmektedir. Komünist gençlerin dinsizlik propagandası yapması İslami hassasiyeti olan Mücadeleci gençleri harekete geçirmiş ve bu kapsamda; ‘İslam kalmak Türk milletinin tarihi kararıdır. Değiştirilemez’ retoriğini geliştirmelerine neden olmuştur.²³⁹ Komünizmin bu özelliği, Hareket’in ona karşı olmasında başat etken olmakla birlikte, devletin bu dönemde komünizmi ortak düşman olarak görmesinin de etkisi bulunmaktadır.

1980 sonrasında çok daha iyi anlaşıldığı üzere, Türkiye’nin iki bloklu dünya sistemi içinde bir yerde konumlandırılmasında komünizm bir manivela olarak kullanılmıştı. Bu çerçevede komünizmle mücadele zamanla devlet politikası haline

---

²³⁸ Aydın, a.g.m., s. 463.

²³⁹ Küçükköy, a.g.e., s. 67.

gelmiş ve ülkeye komünizmin yayılacağı korkusu salınarak tüm örgütsel yapıların bununla mücadele etmesi istenmiştir. Bu korku sayesinde kendisini Marksist olarak tanımlayan gruplar dışında hemen herkes ciddi bir tehlikenin olduğuna inandırılmıştır ve ülkenin her yeri komünizmle mücadele eden derneklerle donatılmıştır. Bu sayede dini-millî bütün potansiyel imkanlar harekete geçiriliyor, böylece bir taraftan da bir toplumsal güç potansiyeli eritilmiş oluyordu. Hatta bu dönemde bazı milliyetçi gruplar vatan savunması adına silahlı bir mücadeleye dahi girişmişlerdir. Kuşkusuz YMMH bu konjonktürün dışında olmamıştır ve silahlı bir mücadeleye girişilmemişse de, fikri mücadele en üst noktalarda sürdürülmüştür.²⁴⁰

YMMH'deki anti-komünist vurgunun yoğunluğu, Erişen'in de belirttiği gibi hareketin kısa zamanda çok fazla taraftar bulmasına neden olmuştur. Zira salt komünizmin karşısında olmak bile bu durumun oluşmasına yetmiştir. Fakat bu kitle gerçekçi hedeflere yönlendirilememiş ve komünizmi anlatmak İslam'ı anlatmak anlamına gelmemiştir. Erişen, bu durumun sonucunda İslami bir kitle yerine, komünizm ve siyonizm karşıtı bir kitle haline geldiklerini belirtmiştir.²⁴¹

Kapitalizmi siyonizmin birinci derecede hegemonya vasıtası olarak gören YMMH'nin anti-kapitalistlik ilkesi ABD, İngiltere ve diğer sömürgeci Avrupa ülkelerinin emperyalist politikalarına karşı geliştirilmiştir. Bu görüşe göre bahsi geçen ülkeler İslam ülkeleri ve diğer üçüncü dünya ülkelerinin başta önemli madenler olmak üzere bütün zenginliğini sömürmektedirler. Ne var ki, Hareket'in bütün mecmualarında işlenen komünizm karşıtı duruş, anti-kapitalist ilkenin üzerinin örtülmesine neden olmuştur. Beş temel ilkesi gereği ABD'ye de karşı olması gereken Hareket, daha çok SSCB'ye karşı bir hale gelmiştir. Bu durum, Soğuk Savaş döneminin ABD lehine sonuçlanması ile ilişkilendirilebilir. Bununla birlikte Türk dış politikasının ABD ekseninde batıya dönük olması da nedenler arasında gösterilebilir. Müntesiplerden Mehmet Özutku anti-kapitalist duruşun zayıflamasını karşılıklı çıkar ilişkisine bağlamaktadır. Buna göre ABD'nin anti-komünist oluşu ve bununla birlikte Türkiye'nin de benzer özellik arz etmesi bu sonucun oluşmasına neden olmuştur. Zira YMMH de temelde anti-komünist bir Hareket'tir.

---

²⁴⁰ Aydın, a.g.m., s. 463.

²⁴¹ Türkmen, Necmeddin Erişen ile Röportaj, "Yeniden Millî Mücadele Sorgulanmalıdır! - 1".

YMMH'nin bir diğerk ilkesi milli değerlere bağlılıktır. Bu ilke, Hareket'in giderek daha milliyetçi bir hal almasından dolayı temel ilke konumuna gelmiştir. Zaten Hareket'in isminde de bu vurgu vardır. YMMH'nin temel hedefi başta devlet olmak üzere bütün unsurları millileştirmektir. Ekonomiden siyasete, ahlaktan eğitime her türlü sorunun ancak milli politikalarla çözülebilineceği üzerinde durulmuştur. Hatta bir sayıda milli bir basın organizasyonu kurmanın gerekliliği üzerinde dahi durulmuştur.²⁴²

Hareket'in millilik kavramına yüklediği anlam zamanla değişmekle birlikte, yine de bütün bu yüklemeleri kaldıracak nitelikten uzaktadır. Zira ilk çağrışımlıyla 'millete ait olan' gibi bir anlama sahipse de, millete ait olmanın somut hiçbir ölçęinin olmaması kavramı belirsizleştirmiştir. Çünkü millet denen sosyal olgu, modern çağlarda katı bir merkezi hükümet biçimi olan modern devletlerin kendince oluşturduğu bir siyasal birliktelik biçimidir. Bu yapay olguya nispeten her türlü politika da sonuç itibariyle bu devletin bu topluluğa nispet ederek geliştirdiği plan ve projeleri işaret etmekte, ne var ki millete dayandırılarak meşrulaştırılmaktadır. Bu kapsamda her türlü sosyal olgunun başına 'milli' kavramını getirmek böylece onu meşrulaştırmak anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında, mevcut devlet zaten milli olduğundan yeniden mücadele etmeyi gerektirecek bir durum olmaması gerekmektedir.²⁴³ Fakat bu, Hareket'in varlığını anlamsızlaştıracak bir durum teşkil edeceğinden bunun yerine kavramlar zamanla farklılaştırılarak ayakta kalmaya çalışılmıştır. Hareket'in paradokslarından birini daha ortaya çıkaran bu süreç, teşkilatın durumu fark etmesiyle dağılma sürecinin önemli nedenlerinden biri haline gelmiştir.

YMMH'nin millilik anlayışı milliyetçilikle İslam arasında kendine özgü bir yerdedir ve sonuç itibariyle devletçilik anlamına da gelmektedir. Millilik kelimesinin farklılaştırılarak, İslam'ı çağrıştıracak bir şekilde kullanılması yalnız YMMH'ye özgü bir uygulama olmamıştır. Necmeddin Erbakan'ın önderliğini yaptığı Milli Görüş Hareketi ve onun partileri konumunda olan Milli Selamet ve Milli Nizam

---

²⁴² Başyazı, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 6, Sayı: 277, 20-27 Mayıs 1975, s. 3.

²⁴³ Aydın, a.g.m., s. 464.

partilerinde de benzer kullanım yapılmıştır. Bununla birlikte MHP’de de milliyetçilik kavramı, İslami duyarlılığı anlatmak için 1980 öncesinde tercih edilmiştir.²⁴⁴ YMMH, bu iki hareketten farklı olarak millet kavramını erken döneminde ümmet yerine kullansa da, zamanla bu kullanım ortadan kalkmış ve millet derken Türk milletinin kastedildiği net olmamakla birlikte ortaya koyulmuştur.²⁴⁵ 1979 yılına gelindiğinde ise artık Atatürkçülük kavramı da kullanılmaya başlanmış ve bununla beraber Türkiye’deki Kürt kökenli vatandaşlarla ilgili yazılar yazılmaya başlanmıştır.²⁴⁶

YMMH’nin son ilkesi olan İslam’a saygılılık ise geneli itibariyle özellikle tabanda her zaman bu özelliğini korumuştur. Bununla birlikte Hareket’in İslam algısının zamanla değiştiğini söylemek mümkündür. Zira erken döneminde modernist İslami hareketlerin etkisiyle Sünni görüşten farklı bir İslami çerçeve çizen Hareket, zamanla bu görüşün etkisi altına girmiş ve geleneksel bir hale bürünmüştür. Fakat yine de tarikat ve tasavvuf konularında bu hareketlerin etkisinin daha uzun sürdüğünü söylemek mümkündür. Kurulduğu yıllarda devletin İslam algısına karşı çıkan Hareket, zamanla potada eriyerek bu özelliğini kaybetmiştir.

3.1.2. YMMH’nin Yayınları

YMMH neşriyat açısından dönemin en verimli toplumsal hareketlerindedir. Gazete, dergi, kitap v.b. yazın faaliyetleri Hareket’in her döneminde etkin olmuştur. Maddi imkanların çok geniş olmaması bazı sorunlar oluştursa da, yine de bu konuda Hareket’in etkili olduğunu söylemek mümkündür.

1970 yılı başında kurulan Otağ Yayınevi, Hareket’in kitaplarının basıldığı, aynı zamanda da teşkilat çalışmalarının yürütüldüğü bir merkezdir. Hareket’in dağılma dönemine kadar bütün kitapların basıldığı bu yayınevinde aynı zamanda gazetecilik, dergicilik v.b. diğer basın faaliyetleri de yürütülmüştür. Hareket’in

---

²⁴⁴ Aydın, a.g.m., s. 464.

²⁴⁵ Devletimizin Milliliğini Korumalıyız, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 52, 26 Ocak 1971, ss. 8-9.

²⁴⁶ Başyazı, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 10, Sayı: 481, 17-24 Nisan 1979, s. 3.

haftalık Mecmuası da bir dönem bu yayınevinde hazırlansa da sonrasında kurulan Bayrak Matbaacılık bu misyonu devralmıştır. Bayrak Yayınevi bugün de varlığını sürdüren ve partileşen Hareket'e hizmet eden bir kuruluştur.

Hareket'in bir kuruluşu olarak hizmet eden Otağ Yayınevi, 1980 yılına kadar bu yayınevini tercih eden başka kişilere de hizmet etmiştir. Fakat bu yayınevinden Hareket'in ideolojisine aykırı olan herhangi bir yayın neşredilmemiştir. Bayrak Yayınevi de benzer bir şekilde bu misyonu devam ettirmektedir ve hala Edibali'nin partisine bağlı olan bir grup yazarın kitabı burada basılmaktadır. Basılan kitapların yayıncılık açısından kalitesi ise imkanlar ölçüsündedir.

1968 yılında YMMH'nin yayınladığı ilk kitap olan "Gerçek Emperyalizm" Necmeddin Erişen adına neşredilmiştir. Bu kitapta geneli itibarıyla Yalta Konferansı'ndan sonra emperyalist güçlerin dünyayı nasıl paylaştıkları ve istihbarat örgütlerinin bu duruma nasıl hizmet ettiği anlatılmıştır.²⁴⁷

Hareket'in kuruluşu olan Otağ Yayınevi'nin neşrettiği ilk kitap ise "Milli Mücadele'de Kadroların Vazifeleri" isimli eserdir. Teşkilatçının el kitabı olarak nitelendirilebilecek olan çalışma, YMMH müntesipleri tarafından özümseme uygulanmıştır. 1970 yılında Aykut Edibali adına neşredilen kitabın Hareket'in temel metinlerinden biri olduğunu söylemek mümkündür.

Hareket'in üçüncü kitabı ise "İslam İnancının Temelleri - Akaid" isimli eserdir. Daha sonraları şerh bölümleri zenginleştirilerek çok defa baskısı yapılan bu eserin müellifi Maturidi akaidi üzerine otorite olan Ömer Nese'fi'dir. Hareket'in kurulmasında fikri desteği olan tarihçi Seyit Ahsen tarafından metni tercüme edilen kitabın şerhleri Hareket'in kadroları tarafından yapılmıştır. 1971 yılında basılan kitabın ilk baskısının takdim bölümünde kitabın milli kültüre hizmet etmek için basıldığı üzerinde durulmuş ve milli kültürün milletlerin hayat özü olduğu

---

²⁴⁷ Küçükköy, a.g.e., s. 107.

belirtilmiştir.²⁴⁸ Kitap, Hareket'in millet mefhumunu ümmet olarak kullandığı bir dönemde neşredilmiştir.

Yine 1971 yılında yayınlanan bir diğer kitap ise “Millet Düşmanlarının İhanet Planları Belgeler” isimli çalışmadır ve Kemal Yaman adına neşredilmiştir. Tevrat'a göre Yahudiliğin cihan hakimiyetini sağlama yolunda izleyeceği strateji ve ekonomi politikasının anlatıldığı çalışmada Sion Önderlerinin Protokolleri de anlatılmıştır. Kitap komünizmin ve Hıristiyanlığın ihanet planlarını anlatarak bitirilmiştir.²⁴⁹ Hareket'in düşmanlarını tanıma ve tanıtmada kullandığı temel bir metindir.

Hareket'in bir diğer temel kitabı ise Aykut Edibali adına neşredilen “Komünist İhtilale Karşı Tedbirler” isimli çalışmadır. Türkiye'deki komünist faaliyetlerin ve gerçekleşmesi muhtemel komünist kökenli ihtilalin anlatıldığı kitapta, komünizme karşı nasıl tedbirler alınması gerektiği konusu ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. 12 Mart döneminde basılan bu kitabın bir özelliği ise çok sayıda askeri kurum ve kamu kurumu tarafından satın alınmasıdır. Eserin ikinci baskısında Aykut Edibali kitabını Türk Silahlı Kuvvetleri'ne, ordunun mümtaz komutanlarına ve şehit Mehmetçiğe ithaf ettiğini yazmıştır.²⁵⁰

Mezkur kitaplar dışında YMMH müntesiplerince çok çalışılan kitaplardan biri de Kıbrıs Barış Harekatı döneminde yayınlanan “Türkiye'nin Kıbrıs Politikası Ne Olmalıdır?” isimli eserdir. Kıbrıs şehitlerine ithaf edilen kitabın yazarı Aykut Edibali'dir ve çalışma 1974 yılında yayınlanmıştır. Hareket'in düşman olarak nitelendirdiği ‘Elenizm’ ideolojisini tanıtarak başlayan kitap, Kıbrıs meselesinin Türkiye için ne anlam ifade ettiğini anlatarak devam etmiş ve milli bir dış politika geliştirmenin faydaları üzerinde durmuştur. Hareket'in bir yayın politikası olarak, çeşitli belgelerin son kısmına alındığı kitap bir süreklilik ve bütünlük içinde Kıbrıs sorununun nasıl çözüleceğine dair çözüm önerileri getirme iddiasında olmuştur.²⁵¹

---

²⁴⁸ Ömer Nesefi, *İslam İnancının Temelleri Akaid*, (çev. Seyit Ahsen), 8.b., Otağ Yayınevi, İstanbul, 1986, ss. 7-8.

²⁴⁹ Kemal Yaman, *Millet Düşmanlarının İhanet Planları Belgeler*, 3.b., Otağ Yayınevi, İstanbul 1978.

²⁵⁰ Edibali, *Komünist İhtilale Karşı Tedbirler*, (ithaf bölümü).

²⁵¹ Aykut Edibali, *Türkiye'nin Kıbrıs Politikası Ne Olmalıdır?*, Otağ Yayınevi, İstanbul, 1974.

Hareket'in ideolojik altyapısının oluşmasına katkısı olan diğer kitapların başlıcaları “Türkiye’de Sol Hareketler”, “Rusya ile Çin Arasında Türkistan”, “Doğu Türkistan İnsanlıktan Yardım İstiyor”, “Yeni Sol”, “Doğu Türkistan Davası” ve bir çeviri kitabı olan “Beynelmilel Yahudi” ’dir.

Özellikle milli vurgunun ideolojisinin temeli olmaya başlaması Hareket'in Türk dünyasına eğilmesine neden olmuş ve mezkur kitaplardan Türkistan bölgesi ile ilgili olanlar bu kapsamda neşredilmiştir. İslam dünyasına olan duyarlılığın zamanla yitirilmesi sonucu oluşan bu durum Hareket'in diğer kitaplarında da kendisini göstermiştir.

“Doğu Türkistan İnsanlıktan Yardım İstiyor” ve “Doğu Türkistan Davası” isimli çalışmalar Doğu Türkistan Sabık Genel Sekreteri İsa Yusuf Alptekin tarafından yazılmış olup, Hareket kanalıyla yayımlanmıştır. YMMH, Türkiye’de de çeşitli konferanslar vermiş olan Alptekin’e özel ilgi göstermiş ve çalışmalarına destek olmuştur.²⁵² Özellikle Türklük vurgusunun Hareket bünyesinde kendini hissettirmesi bu çalışmaların yapılmasında etkilidir. Mecmuanın 24. Sayısında Yüz Milyon Türk Esir başlığıyla daha net ortaya çıkmış²⁵³ (Bkz. Ek-7) ve sonrasında Doğu Türkistan ve esir Türkler konusu mecmuada zaman zaman yer alan konulardan olmuştur. Baymirza Hayit’in müellifi olduğu “Rusya ile Çin Arasında Türkistan” isimli kitapta benzer şekilde yayımlanmış ve Hareket bünyesinde etkili olmuştur.

Bu etkinin bir sonucu olarak YMMH, milli romanlar, milli hikayeler, milli şiirler ve milli piyesler başlıkları altında topladığı birçok kitap neşretmiştir. “Kanlıdere”, “Düğüm”, “Han Buyruğu”, “Tabut”, “Gün Akşam Oldu”, “Sebilhane Bardakları”, “Bir Sevdadır Çobanlık” ve “Eyfel’de Karnaval” isimli kitaplar Hareket'in Milli Hikayeler Demeti adı altında sunduğu kitaplardır. Bu başlık altında yayımlanan kitapların önsözünde bu çalışmaların milli bir sanat anlayışı geliştirmek adına yapıldığı üzerinde durulmuştur.

---

²⁵² Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 22, 30 Haziran 1970, s. 13.

²⁵³ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 24, 14 Temmuz 1970, s. 14.

“Pervaneler”, “Parmaklıklar”, “Çorak Toprak Yeşerdi”, “Yeni Çağın Yürüyüşü”, “Akından Akına”, “Yüzyılların Şarkısı”, “Çatalı Köy”, “Beş Çayı”, “İtri”, ve “Han Buyruğu” gibi kitaplar da Hareket’in roman, piyes ve şiirlerinden oluşan muhtevalara sahiptir. Bu eserlerin bazıları tek bir müntesibin çalışması olmakla birlikte, geneli kolektiftir. Hareket’in içinde gelişen kadroların imece usulüyle yazdıkları kitaplar hem kendi gelişimlerini sağlamakta, hem de Türk yazınına hizmet etmeyi amaçlamaktadır. Bu hizmetin bir neticesi olarak Hareket’in halk kültürü yerine de kullandığı milli kültür kavramının gelişmesi gerçekleşecek ve milli edebiyatımız oluşacaktır. Milli edebiyatımızın oluşması milli kültüre bağlı olan yazıların gelişmesine bağlanmıştır. Bu minvalde Hareket, Nazım Hikmet’in yazdığı şiirlerin Türkçe yazılması veya bir kısım kitleye hitap etmesinden mütevellit milli olarak nitelendirilemeyeceğini belirtmektedir.²⁵⁴

Yukarıda anlatılan kitaplar dışında yine aynı dönemde Abdullah Yaman adına basılan “Ermeni Meselesi”, Abdüllatif Metin adına, Aykut Edibali’nin de katkısıyla neşredilen “Darwinizm” gibi çeviri kitaplar da yayımlanmıştır. YMMH’nin yayıncılık felsefesinde teşkilat ön plana çıkarılmıştır. Bazı kitaplar teşkilat tarafından hazırlanmış ve Hareket’in ileri gelenlerinden biri adına neşredilmiştir. Bazıları ise doğrudan doğruya şahıs kitaplarıdır. Hareket’in veya davanın ön plana çıkarılması bağlamında bu nokta önemlidir.

Hareket’in partileşme sürecinden günümüze kadar gelen kısmında da kitap neşri faaliyetleri devam etmekte olup, çalışmalar bakiye kadronun eliyle yürütülmektedir. Aykut Edibali’nin yazdığı “Kur’an’ın Aksiyon Öğretisi”, “Birlik Davamız”, “Sosyal Sistemlerin Temelleri”, “Milli Birlik ve Doğu Meselemizin Çözüm Esasları” gibi kitaplarla beraber, farklı yazarların kitapları da yayımlanmaktadır.

YMMH, yayınladığı kitaplar dışında dergicilik ve gazetecilik faaliyetlerinde de bulunmuş bir teşkilattır. Hareket’in en etkin ve düzenli yayıncılık faaliyetinin haftalık olarak yayınlanan YMMM olduğunu söylemek mümkündür. Bu haftalık mecmua, 3 Şubat 1970 tarihinden 18 Mart 1980 tarihine kadar 528 sayı boyunca

²⁵⁴ Aykut Edibali, *Beş Çayı*, Otağ Yayınları, İstanbul, 1975, s. 7.

yayımlanmıştır. Bu sürecin 1978 yılına kadar düzenli gittiğini, sonrasında ise zaman zaman aksamlar olduğunu belirtmekte fayda vardır.

11 yıl boyunca yayında kalan YMMM'nin logosunda Millet'in iman, ahlak, kültür, tarih ve menfaatine bağlı haftalık siyasi milli dava mecmuası olduğu belirtilmiştir. A 3 boyutunda 16 sayfadan oluşan mecmuanın kapak sayfaları renkli olarak basılmıştır. Başyazıları genelde Aykut Edibali tarafından yazılan mecmuanın diğer kısımları milli kitap serilerine benzer şekilde imece usulü hazırlanmıştır. Erişen, iç sayfaların yazımında Ahmet Taşgetiren ve Hüseyin Gülerce'nin etkin olduğunu belirtmektedir.²⁵⁵ Mecmuada bir dönem devamlı yazı kadrosunun Aykut Edibali, Yılmaz Karaoğlu, Necmeddin Türinay ve Sabahaddin Eriş'ten oluştuğu belirtilse de, daha sonra bu uygulamadan vazgeçilmiştir. Halkı bilinçlendirme ve teşkilatın eğitilmesi hedeflenerek hazırlanan mecmuanın özellikle başyazıları Hareket'in müntesiplerince sürekli takip edilerek özümsemiştir. İç sayfalarında dış ve iç politikayla ilgili haber ve yorumların olduğu dergide, daha önce de değinildiği gibi Hareket'in ideolojisinin oluşmasında önemli yer tutan tefrikalar da yazılmıştır. Hareket'in ideolojik olarak fetret dönemine girdiği yıllarda "Köy Odalarında" başlığıyla yayımlanan hikaye tefrikasının dışında başka tefrikalara yer verilmemekle birlikte, zaman zaman İslami konularda çeşitli yazı dizileri hazırlanmıştır. Mecmuanın en arka sayfası ise ilk sayısından son sayısına kadar bir önceki hafta meydana gelen ideolojik kavgaları anlatmak için ayrılmıştır. Bu mecmuanın 12 Eylül darbesine kısa bir zaman kala kapatılması çeşitli tartışmaları beraberinde getirmekle birlikte, bu konu, çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Haftalık YMMM dışında Hareket aylık olarak 'Pınar' isminde bir dergi çıkartmıştır. Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'nda aynı adla yayınlanan derginin devamı niteliğinde olan dergi, kültür ve sanat dergisi niteliğinde olup, 1978 yılına kadar yayımlanmıştır. Her ayın ilk haftası çıkan bu dergide geneli itibarıyla müntesiplerin edebi nitelikteki çalışmaları yer almakla birlikte, büyük edebiyatçıların çeşitli çalışmalarına da yer verilmiştir.

---

²⁵⁵ Türkmen, Necmeddin Erişen ile Röportaj, "Yeniden Milli Mücadele Sorgulanmalıdır! - 2".

Daha önce değinildiği gibi Hareket'in yazın felsefesinde kolektif çalışma yapılma ve bir kişi adına neşretme stratejisi uygulanmıştır. Uygulanan bu strateji sonucu, Pınar Dergisi, adına tescil ettirilen kişi ve beraberindeki ekip tarafından Hareket'in tabiriyle gasp edilmiştir. Bu gasp sonucu yayımda kullanılan bütün araç-gereçlerle birlikte kütüphane de boşaltılmıştır. 31 Mayıs 1978 tarihinde gerçekleşen bu eylem sonucu Hareket, 'İlim Kültür ve Sanatta Gerçek' isminde yeni bir dergi yayımlamaya başlar ve Pınar'ın artık Hareket'i temsil etmediği duyurulur.²⁵⁶

Aylık olarak yayımlanan ve Pınar'ın Hareket bünyesinde devamı niteliğinde olan bu dergi, Pınar'dan farklı olarak ilmi konularında yer aldığı bir dergi olmuştur ve yayın hayatı 20 sayı sürmüştür. Bu sayıda derginin yayımlanmasına ekonomik nedenlerden dolayı ara verildiği duyurularak yayından kaldırılmıştır.²⁵⁷

İlim Kültür ve Sanatta Gerçek isminin gaspa uğrayan Pınar Dergisi'ne verilme nedeni ise daha önce aynı adla Hareket'in yayınladığı bir başka dergidir. 3 ayda bir yayımlanan bu dergi, devamı olan Pınar Dergisi'ne nispetle daha ilmi olup, Hareket'in ideolojik altyapısının oluşturulmasına veya geliştirilmesine hizmet etmek amacıyla çıkartılmıştır. Felsefi ve ilmi konulara eğilen bu derginin yayın hayatı 10 sayı sürmüştür ve 100 sayfa civarı olmasıyla hacim olarak Hareket'in en çaplı dergisi olduğunu söylemek mümkündür. İlk sayıda amacın gerçeğin bilgisine ulaşmak olduğu üzerinde durulmuş²⁵⁸ ve bununla birlikte bütün sayılarda akademik çalışmalara yer verilmiştir. Bu amacın, dönemin İslami hareketlerinin retoriğinde de sıkça yer alan 'Hak tektir.', 'Doğru tektir.' gibi görüşlere atfen belirlendiği düşünülmektedir.

YMMH teşkilatının ana kademesinde çıkartılmayan tek dergi ise 1 Ekim 1978 tarihinde ilk ve tek sayısı çıkan İlim, Kültür ve Politikada Gerçeğe Doğru isimli dergidir. Bütün özellikleri bakımından İlim Kültür ve Sanatta Gerçek Dergisi'ne benzeyen bu dergi, Çorum'da Hareket'in müntesipleri tarafından yayımlanmıştır.

---

²⁵⁶ İlim, Kültür ve Sanatta Gerçek, Cilt: 1, Sayı: 1, Temmuz 1978, s. 3.

²⁵⁷ İlim, Kültür ve Sanatta Gerçek, Cilt: 2, Sayı: 20, Şubat 1980, s. 1.

²⁵⁸ İlim, Kültür ve Sanatta Gerçek, Cilt: 1, Sayı: 1, Ocak 1973, s. 3.

Dergi ve kitap konusunda etkin yayın faaliyeti sürdüren YMMH, ‘Bayrak’ ve ‘Bizim Anadolu’ isminde iki gazete de neşretmiştir. Bu gazetelerden Bayrak, Hareket’in dağılma sürecinden sonra haftalık ve nihayet aylık olarak çıkartılarak dergi niteliği kazanmıştır. Bayrak Dergisi günümüzde imkanlar nispetinde periyodik olmasa da yayın hayatına devam etmektedir.

Dağılma sürecinden sonra yayımlanan bir başka dergi ise, ‘Bilim, Kültür ve Sanatta Gerçek’ isminde çıkartılan üç aylık dergidir. Daha önce yayımlanan ‘İlim Kültür ve Sanatta Gerçek’ dergisinin devamı niteliğinde çıkan²⁵⁹ derginin yayın hayatı iki sayıdan ibaret olmuştur. Dergi, muhteva itibariyle selefine benzemektedir.

YMMH’nin bakiye kadrosu mezkur çalışmalardan başka ‘İnsanlığa Çağrı’ ve ‘İlim, Kültür ve Sanatta Çınar’ isimlerinde iki dergi daha yayımlamıştır. 1990 yılında yayın hayatına başlayan İnsanlığa Çağrı Dergisi 5 sayı kadar yayımlandıktan sonra kapatılmıştır. Beşinci sayısında dergiye abone bulunuz - abone olunuz çağrısının yeterince rağbet görmemesi bu kapatılma sürecinin yaşanmasına neden olmuştur.²⁶⁰ Bilimde, kültürde ve sanatta milli kültürümüzü oluşturmak ve öz medeniyetimize dönüşü gerçekleştirmek amacıyla yayınlanan²⁶¹ derginin muhteva olarak halefi Çınar Dergisi ile İlim, Kültür ve Sanatta Gerçek Dergisi arasında bir yerlerde olduğunu söylemek mümkündür. Kapağında aylık olduğu yazılan dergi farklılaşan periyotlarla çıkartılmıştır. Buna neden olarak ise ekonomik faktörler gösterilmiştir. İnsanlığa Çağrı dergisinin bu tarihi süreci, Çınar Dergisi’nde benzer şekilde ortaya çıkmamıştır. 1 Eylül 1993 yılına yayın hayatına başlayan Dergi, son dönemlerinde çeşitli nedenlerden dolayı farklı bir durum oluşsa da, geneli itibariyle ayda bir yayınlanan bir dergi olagelmıştır. Gençlik Dergisi niteliğinde olan bu dergi için, edebi yönü ağırlıklı olan bir dergi demek mümkündür.

Yukarıda belirtilen dergiler dışında bakiye kadronun son dönemde ‘Anadolu Çınar’ isminde bir dergisi daha yayımlanmıştır. Bu dergi, Aykut Edibali’nin çevresinden son dönemde kopan kişiler tarafından yayımlanmış olup, edebi nitelikte denilebilecek bir dergi olmakla beraber, güncel konulara da yer verilmiştir. Bununla

²⁵⁹ Bilim, Kültür ve Sanatta Gerçek, Cilt: 1, Sayı: 1, Ekim 1985, s. 3.

²⁶⁰ İnsanlığa Çağrı, Yıl: 1, Sayı: 5, 1 Ekim 1991, s. 2.

²⁶¹ İnsanlığa Çağrı, Yıl: 1, Sayı: 1, 1 Mayıs 1990, s. 2.

birlikte ‘Umran’, ‘Stratejik Düşünce’ gibi dergilerde Hareket’in kadrosundan kopan grupların çıkarttıkları dergilerdendir.

Görüldüğü üzere, YMMH’nin yayıncılık faaliyeti erken döneminden Hareket’in dağıldığı döneme kadar ve sonrasında yapılan çalışmalarla birlikte, bir yayıncılık geleneğinin oluşmasını sağlamıştır. Bu geleneksel yapı bugün de devam etmekte olup, bu süreçte bir kadro hareketinin dağılmış olsa bile neler yapabileceğini topluma göstermektedir. Yapılan çalışmaları nitelikleri ise kuşkusuz tartışmaya açıktır.

3.1.3. Etkilendikleri İsimler

YMMH’nin oluşumunda ve gelişmesinde etkili olan isimleri teorik olarak etkilenilen isimler ve pratik olarak etkilenilen isimler şeklinde iki başlık altında toplamak mümkündür. Bu ayrımın yapılma nedeni ise Hareket’in kurucu kadrosunun bu kişilerle görüşmüş olması veya olmamasıdır. Hareket’in ikili ilişki kurduğu, başka bir deyişle pratik etkileşimin olduğu süreçlerde, aynı zamanda teorik etkinin oluştuğunu da belirtmekte fayda vardır.

YMMH’nin teoride, yani ideolojisini oluşturma süreçlerinde etkilendiği kişiler geneli itibarıyla Mevdudi, Seyyid Kutup, Said Halim Paşa, Hüseyin Nihal Atsız, Necip Fazıl Kısakürek, A.P. Sorokin, Ziya Gökalp, Samiha Ayverdi, Zekai Konraba, Nurettin Topçu, Peyami Safa, Osman Zeki Yüksel ve Erol Güngör’dür.

Daha önce de değinildiği gibi Mevdudi ve Seyyid Kutup modernist İslam anlayışının öncüsü olan isimlerdir. İslam’a yeni yorumlar getirmiş ve bu özellikleriyle geleneksel İslam anlayışından ayrılmışlardır. Hareket’in İslam algısının benzer şekilde oluşu bu kanının oluşmasında etkili olmuştur. Hamza Türkmen’de bu görüşü destekler nitelikte bu kişilerin Hareket’i etkilediği görüşündedir.²⁶² Benzer şekilde Said Halim Paşa’dan da bir etkilenme söz konusu olmuştur. Said Halim Paşa’nın İslam dünyasının geri kalma sebepleri, batı taklitçiliği, İslamlaşmanın

²⁶² Türkmen, “Mücadele Birliği, İslami Uyanışın Saptırılma Serüveni”.

anlamı, İslam devletinin siyasal yapısı gibi konularda çeşitli çalışmalarının olması,²⁶³ Hareket'i teorik olarak etkilemesinin başlıca nedenleridir. Bununla birlikte daha önce de değinilen Samiha Ayverdi'nin romanlarının kurucu kadronun bir kısmı tarafından okunması faaliyeti ve görüşlerinin geleneksel İslam anlayışından farklı olması, Hareket üzerinde teorik etkisinin oluşmasında etkili olmuştur. Bunun yanı sıra Hareket'in bir dönem müntesibi olan Hamza Türkmen, Zekai Konrpa'nın Peygamberimiz adlı siyer kitabını temel alan dini çalışmaların kültür birliklerinde yapıldığını söyleyerek, Konrpa'nın Hareket üzerindeki teorik etkisinin ne düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır.²⁶⁴

Yukarı kısımda değinilen isimler Hareket'in ideolojisinin salt İslami yönünün oluşumunda etkisi olan kişilerdir. Bu kısma Hareket'in Türk-İslam sentezi şeklinde ortaya çıkmasında etkili olan isimleri eklemek yerinde olacaktır. Necip Fazıl Kısakürek, Nurettin Topçu, Peyami Safa, Osman Zeki Yüksel ve Erol Güngör bu etkinin oluşmasında önemli katkıları olan isimlerdir. Bu kişilerin Türk-İslam sentezinin oluşumunda önemli isimler olduğu herkesçe maruftur. Hareket'in liderlerinden Argun, Aykut Edibali ile birlikte bütün öğretim hayatları boyunca Necip Fazıl Kısakürek, Nurettin Topçu, Peyami Safa ve Nihal Atsız'ın kitaplarını hatmettiklerini belirtmektedir.²⁶⁵ Benzer şekilde Küçükköy'ün Erol Güngör'ün kitaplarını çalıştıkları konusuna daha önce değinilmiştir.

YMMH'nin milliyetçilik anlayışının seyri konusuna çalışmanın önceki kısımlarında değinilmiştir. Zamanla Türklük vurgusu gelişen Hareket'in bu hale gelmesinde Hüseyin Nihal Atsız ve Ziya Gökalp'in etkisi olmuştur. Mustafa Aydın sosyolojik sistemine bütünüyle katılmasa bile Gökalp'ten etkilenildiğini belirtmektedir.²⁶⁶ Bu kişiler Hareket'in ideolojisinin salt Türklük yönünün oluşumunda etkisi olan isimlerdir.

YMMH'nin ideolojisini teorik olarak etkileyen yukarıda değinilen kişiler dışında, pratik olarak etkileyen isimlerde olmuştur. Kurucu kadronun dönem dönem

---

²⁶³ Rasim Özdenören, "Necip Fazıl Kısakürek", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce - İslamcılık*, Cilt VI, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 137.

²⁶⁴ Türkmen, "İslami Uyanış Süreci Yeniden Milli Mücadele - 1".

²⁶⁵ İridağ, "Sokakta Ülkücüler, Koridorda Mücadeleciler", Aksiyon, Sayı: 424, 20 Ocak 2003.

²⁶⁶ Aydın, a.g.m., s. 455.

ikili veya çoklu ilişki içinde olduğu bu kişiler, Hareket'in milliyetçi, anti-siyonist, anti-komünist bir ideoloji geliştirmesi noktasında etkileri olmuştur. Ziya Uygur, Cevat Rifat Atilhan,²⁶⁷ Mehmet Emin Alpkın, İrfan Atagün, Ömer Öztürkmen ve Tahsin Demiray²⁶⁸ Hareket'in ideolojisinin oluşmasına direkt olarak etki eden kişilerdir. Daha önce de değinildiği gibi Argun, Ziya Uygur'un kendilerine istikamet verdiğini ve siyasi ufuklarını açtığını belirtmektedir.²⁶⁹

Bu kişilerin ortak yönlerine değinmek gerekirse devlete bağlılıklarının güçlü olması, istihbaratçılık, askerlik v.b. meslek gruplarından gelmeleri söylenebilir. Hareket'in devletin manipülasyonu ile ortaya çıktığı ve geliştiği tartışmaları daha çok bu kişiler üzerinden yapılmaktadır. Bu tartışmalar çalışmanın kapsamı dışında tutulmakla birlikte, YMMH ile ilgili yorum yapan kişiler tarafından sürekli olarak dile getirildiğini belirtmek gerekmektedir. Gazeteci Şamil Tayyar kitabında bu konuya değinmiştir.²⁷⁰

3.2. Yeniden Milli Mücadele Hareketi'nin Bazı Toplumsal Meselelere İlişkin Görüşleri

YMMH toplumsal bir hareket olduğundan, Hareket'in toplumsal meselelere bakışı ideolojisinin anlaşılması noktasında konumuz açısından önemlidir. Bu bağlamda, çalışmanın bundan sonraki kısmında YMMH'nin bazı toplumsal meselelere ilişkin görüşlerine değinilecektir.

3.2.1. İslam ve Milliyetçilik Hakkındaki Görüşü

YMMH'nin İslam ve milliyetçilik hakkındaki görüşleri bir çeşit sentez şeklinde karşımıza çıkmaktadır. İslam dünyasında gelişen, Mevdudi'nin ihya olarak nitelendirdiği sürecin etkisini erken döneminde hisseden Hareket, Muhtıra sonrası

---

²⁶⁷ Aydın, a.g.m., s. 455.

²⁶⁸ Türkmen, "İslami Uyanış Süreci Yeniden Milli Mücadele - 1".

²⁶⁹ İridağ, "Sokakta Ülkücüler, Koridorda Mücadeleciler", Aksiyon, Sayı: 424, 20 Ocak 2003.

²⁷⁰ Şamil Tayyar, *Çelik Çekirdek*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010, ss. 181-183.

devletçi bir hal alması ve daha milliyetçi olması neticesinde bu görüşlerinden sapmalar yaşamıştır. Fakat buna rağmen tam anlamıyla bir gelenekçi yapının oluştuğunu söylemek mümkün değildir. ‘Tasavvuf’ ve ‘Tarikat’ gibi olguları kesinlikle reddetmesi bakımından bu ihya süreciyle benzeşen Hareket,²⁷¹ devleti ve milleti ön plana çıkartması ve Türklük vurgusunu çok kullanması bakımından sürecin önde gelen dinamiklerinden ayrılmaktadır. Aydın, bu ihya sürecinin etkin hareketlerinden Hizbü’t Tahrir ile direkt temasları olmasa da, Rasim Hancıoğlu ve Haluk Nurbaki gibi bu hareketi yakından tanıyan kişilerin görüşlerinden etkilendiklerini belirtmiştir.²⁷² Bu görüşü destekler nitelikte Haluk Nurbaki’nin YMMM’de yazılarının neşredildiğini belirtmek gerekir.

Hareket’in erken döneminin radikalliği, devletin izin verdiği İslami yaşayışı benimseme şekline doğru evrilmiş ve teşkilatlandıktan sonra Hareket, ideolojisi neticesinde sisteme eklemlenmiştir. Anadolu insanının bu radikal olarak nitelendirilen hareketlerden habersiz oluşu ve Türkiye’de tek partili sürecin çeşitli politik yansımalarının devam etmesi, Hareket’in kendi anladığı İslam’ı kendi teşkilatına anlatamaması durumunu ortaya çıkarmıştır. Bu durumun oluşmasında, kitleleşmenin de etkisi olduğu söylenebilir. Kuşkusuz kitlelerin din algısını değiştirmek nispeten küçük bir organizasyonda bunu yapmaktan daha zordur. YMMH, bilerek veya bilmeyerek bu yola tevessül etmemiş ve kitleleri kontrolü altında tutmak için İslam yerine milliyetçiliği ve düşmanlığı ön plana çıkartmıştır.

Taha Akyol, bilimsel zihniyetin gelişmediği toplumlarda politik ideolojilerin büyük ölçüde komplo teorilerine dayanması ve politik motivasyonun ‘düşman’ kavramına dayandırılmasının tesadüfi olmadığını söylemektedir. Bilimsel olarak kavranılamayan süreçler bu toplumlarda komplo zannedilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerdeki radikal ideolojilerin kitleleri coşturmak için büyük ölçüde komplo teorilerine başvurduklarını ifade etmektedir.²⁷³ Kendisi de eski bir Mücadeleci olan Akyol’un bu tespiti, YMMH’nin tabanına anlatamadığı kendi İslam algısı yerine, milliyetçi ve düşman üreten bir anlayışa doğru gitmesinin nedenini ortaya koymaktadır.

²⁷¹ Başyazı, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 44, 1 Aralık 1970, s. 3.

²⁷² Aydın, a.g.m., s. 455.

²⁷³ Taha Akyol, *Bilim ve Yanılgı*, 3.b., Milliyet Yayınları, İstanbul, 1998, ss. 66-67.

İslam anlayışı başkalaşım geçiren YMMH'nin milliyetçilik ideolojisi de benzer şekilde değişikliklere uğramıştır. Milli Görüş ekolü ile MHP ekolü arasında bir yerlerde olan ve Hareket'in İslam'a bakışı gibi, bir sentez olarak ortaya çıkan milliyetçilik, erken döneminde İslami bir jargon kullanılarak ortaya çıktıysa da, sonrasında faşist eğilimleri de olan bir anlayışa doğru gitmiştir.

Çağlar Keyder, Türkiye'de gelişen faşist eğilimli hareketlerin izlediği yolu anlatırken, zamanla ırka dayanan tarih görüşlerini değiştirdiklerini ve Batı'yı haçlı zihniyetiyle bir tutan İslamcı görüşü ideolojilerine eklemleyerek bir çeşit Türk-İslam sentezi ortaya çıkardıklarını belirtmektedir.²⁷⁴ YMMH, Keyder'in anlattığı bu sürecin tersi bir yol izleyerek, Türklerin kendi öz tarihlerine dönerek milliyetçilik ülküsünün rasyonel kaynaklarını bulacakları üzerinde durmuştur. Tarih, aksiyonların birikimi olduğundan, bu rasyonel kaynakları bulan ve özümseyen fert, kendi toplumunun var olmasına ve yücelmesine gerçek hizmeti yapacaktır.²⁷⁵

Bu görüşü desteklemesi için zamanla eski Türk topluluklarının İslam'a çok büyük hizmetler yaptıkları²⁷⁶ ve Türklerin Peygamber'in işaret ettiği bir millet oldukları üzerinde durulmuştur. Bu görüş, Peygamber'in 'Türk Hükümü' gibi bir tabir kullandığına kadar ileri götürülmüştür.²⁷⁷

Zamanla milliyetçilik görüşünü bir forma sokmaya çalışan YMMH, Türk milliyetçiliğinin kaynaklarını; Türk milletinin düşünce ve prensipleri, yani Türk düşüncesi, Türk aksiyon tipi, Türk milletinin taşıdığı hayat sistemleri ve Türk milletinin kurduğu ve yaşattığı müesseseler şeklinde sıralamıştır. Bununla birlikte kendisini Türk milliyetçisi olarak tanımlayan kişilerin nasıl olması gerektiğine dair şartlar da belirlenmiştir: Bu şartlardan birincisi Türk milliyetçilerinin Batı, Rus ve diğer yabancı toplumların insanı soysuzlaştıran kültürel değerlerinden uzak olmaları gerektiğidir. İkincisi Türk milliyetçilerinin memleketin bu yabancı toplumların ekonomik sistemlerine entegre olmasına karşı olması gerektiğidir. Üçüncü olarak

²⁷⁴ Çağlar Keyder, *Türkiye'de Devlet ve Sınıflar*, 14.b., İletişim Yayınları, İstanbul, 2009, s. 256.

²⁷⁵ Başyazı, *Yeniden Milli Mücadele*, Yıl 5, Sayı: 256, 22 Aralık 1974, s. 2.

²⁷⁶ *Yeniden Milli Mücadele*, Yıl 5, Sayı: 258, 7-14 Ocak 1975, s. 3.

²⁷⁷ Emel Esin, "Türkistan Kültür Tarihine Umumi Bir Bakış", *İlim, Kültür ve Sanatta Gerçek*, Cilt: 1, Sayı: 3, Temmuz 1973, s. 47.

Türk milliyetçilerinin gayr-ı milli sistemi demokratik yolla değiştirme ve Türk hayat sistemini Türk milletinin var olma şartı olarak görmeleri gerektiğidir. Son olarak Türk milliyetçilerinin kapitalist ve komünist toplum sisteminden apayrı olan milli kültür ve milli ekonomi sisteminin, Türkiye'nin iç dinamiğini sabote eden yabancılaşmayı ve çözülmeyi durdurmanın tek yolu olduğuna inanmaları gerektiğidir.²⁷⁸ Önceki bölümlerde ve bu kısımda da değinildiği gibi YMMH'nin İslam anlayışı ve milliyetçilik ideolojisi kendine özgü bir yerdedir ve dönemin diğer toplumsal hareketlerinden farklı bir seyir izlemiştir.

3.2.2. Devlet ve Demokrasi Hakkındaki Görüşü

YMMH'nin devlet kavramına bakışı ideolojisiyle paraleldir. Hareket, devleti, muayyen bir ÷lke üzerinde ve hükümetle temsil olunan, üstün ve merkezi bir otoritenin hükmü ve gözcülüğü altında, belirli bir hukuki ve otonom bir nizama bağlı olarak yaşayan insanlardan mürekkep geniş bir siyasi cemiyet olarak tanımlamaktadır.²⁷⁹ Bununla birlikte devletin salt sosyal bir vakıa olmadığı, aynı zamanda tarihi bir durum da arz ettiği belirtilmektedir.²⁸⁰ Bu iki tanımda da karşımıza Hareket'in ideolojisinden kesitler çıkmaktadır. Birinci tanımdaki üstün ve merkezi otorite ifadeleri Hareket'in giderek devletçi ve orducu bir hal almasının işaretidir. Bununla birlikte daha önce de değinilen ideolojik farklılaşma sürecinde Hareket'in eski Türk topluluklarına yaptığı atıfların işaretlerini görmek mümkündür.

Tek parti döneminde Osmanlı Devleti'nin mirasının reddedilmesiyle, YMMH'deki sonradan ortaya çıkan eski Türk toplulukları vurgusu birbiriyle paraleldir. Erken döneminde Atam İzindeyiz retoriğine karşılık Fatih Sultan Mehmet'e atfen 'Fatih İzindeyiz' gibi sloganlar üreten Hareket,²⁸¹ zamanla zımnen de olsa tek parti dönemindeki gibi bir redd-i miras felsefesi şiar edinmiştir. 12 Eylül darbesinden sonra Atatürkçülük kavramını kullanmaya başlayan Hareket'in lideri

²⁷⁸ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 5, Sayı: 258, 7-14 Ocak 1975, s. 14.

²⁷⁹ Başyazı, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 3, Sayı: 144, 31 Ekim - 7 Kasım 1972, s. 3.

²⁸⁰ Kemal Yaman, "Tarihi ve Sosyal Bir Gerçek Olarak Devlet", İlim, Kültür ve Sanatta Gerçek, Cilt: 3, Sayı: 9, Nisan 1975, s. 30.

²⁸¹ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 18, 2 Haziran 1970, s. 6.

Edibali'nin eski Türk hakanlarına yaptığı vurgunun sonradan ortaya çıkışı,²⁸² bu görüşü desteklemektedir.

Hareket'in etkin olduğu dönemde, yüzünü batıya çeviren Türkiye'de komünizmi bir şekilde ülkeye sokmamak için çeşitli politikalar üretildiği malumdur. Bu politikaların manipülasyon sonucu oluşup oluşmadığı tartışma konusu olmakla birlikte, Hareket'in bu politikaya katkısı katidir. Daha önce de vurgulandığı gibi anti-komünist ilkesi gereğince YMMH her fırsatta komünizm karşıtı görüşler beyan etmiş ve YMMM'de bu konuyu sürekli dile getirmiştir. Edibali'nin Türkiye'de komünizmi her ne olursa olsun ezmeyi taahhüt etmeyen bir iktidara yaşama şansı verilmeyeceğine dair görüşü, Hareket'in hem anti-komünistliğini, hem de devletçiliğini ortaya koymaktadır.²⁸³

Yukarıda anlatılanların dışında, YMMH, salt komünizmin Türkiye'de yok olması adına, M1 piyade tüfekleriyle komünist işgalci ordulara karşı koyulamayacağından NATO'da kalmamız gerektiği görüşünü savunmuştur.²⁸⁴ Yine kendi ilkeleri gereği, kapitalizmi ve NATO'yu düşman ilan eden Hareket'in bu görüşü savunması, devletin politikasıyla paralel bir gidiş olduğunu ve gerektiğinde ilkelerin devlet politikasına feda edildiğini²⁸⁵ ortaya koymaktadır. Benzer bir örnek olarak Hareket'in DGM'lerin (Devlet Güvenlik Mahkemesi) kurulması için sürekli olarak mitingler düzenlemesi gösterilebilir. Bu mahkemelerin kurulması talebinin nedeni olarak, komünist faaliyetlere girişenleri cezalandırılması gösterilmiştir.²⁸⁶ Yine bu dönemde Hareket, devletin kanalı olan TRT'nin (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu) millileştirilmesi adına imzalar toplamış ve mecmuada konudan bahsedilmiştir.²⁸⁷

Devletle dönem dönem ortak politikalar izleyen ve devletçi olduğunu saklamayan YMMH'nin demokrasi kavramından anladığı da yine dönemin konjonktürüyle açıklanabilir. Malum olduğu üzere üç darbe arasında Türk siyasal

---

²⁸² IDP Genel Başkanı Aykut Edibali'nin I. Olağan Büyük Kongre Açış Konuşması.

²⁸³ Başyazı, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 14, 5 Mayıs 1970, s. 3.

²⁸⁴ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 3, Sayı: 113, 28 Mart - 3 Nisan 1972, ss. 8-9.

²⁸⁵ Başyazı, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 3, Sayı: 108, 22 - 28 Şubat 1972, s. 3.

²⁸⁶ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 3, Sayı: 120, 16 - 22 Mayıs 1972, s. 8.

²⁸⁷ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 6, Sayı: 265, 25 Şubat - 4 Mart 1975, ss. 8-9.

hayatında demokrasi kavramının içi doldurulmamış ve demokrasi iktidarların önceli olamamıştır. Bu durumun oluşmasında anarşi ortamının etkisinin olduğunu da belirtmek gerekmektedir. YMMH de böyle bir ortamda bir dönem ‘Milli Demokrasi’ gibi bir kavram ortaya atsa da, sonrasında bunun peşinden gidilmemiştir.

Sosyal yaşayışın tanzim hürriyeti olarak tanımlanan milli demokrasi kavramının Türkiye’nin problemlerinin çözümünde elzem olduğu görüşü savunulmuştur. Türkiye’de mevcut olan demokrasinin kozmopolit bir yapısının olduğu ve bu konuda kurumları bizden farklı olan batının taklidi yapıldığı fikrinden hareketle, milli bir demokrasi oluşturmanın zaruri olduğu ifade edilmiştir. Fakat milli demokrasinin oluşturulması için hangi stratejinin izleneceği veya tam olarak milli demokrasinin ne olduğu konusu netleştirilememiştir.²⁸⁸

3.2.3. Ordu ve Darbeler Hakkındaki Görüşü

Devletçi bir yapı arz eden YMMH, bu yapısının bir özelliği olarak ordu yanlısı ve aynı zamanda darbe destekçisi bir Hareket özelliği göstermiştir. Türk ordusunu Yahudi, komünist, emperyalist ve diğer düşmanlara karşı milletin savunma mekanizması olarak gören Hareket,²⁸⁹ YMMM de ordunun vakıflarına sürekli destek çağrısı yapmıştır. Millet-Ordu el ele retoriğiyle 27 Mayıs yanlısı solculara benzer bir tutum izleyen YMMH,²⁹⁰ ordunun milletin birliğini korumak ve kuvvetlendirmek görevinin kutsal olduğu üzerinde durmuştur.²⁹¹ Orduya biçilen bu kutsal görev, daha çok komünizmin bu ülkeden kovulması ve ordunun bunu yapabilecek bir güç olması ile ilişkilendirilmiştir.²⁹² Temel görüş ise, komünizmle mücadele etmenin devletin ve bu bağlamda ordunun görevi olduğudur.²⁹³ Bu görüşün altyapısı oluşturulurken komünizmin hedefinin de Türk ordusunu yıpratmak, çürütmek ve tasfiye etmek olduğu görüşü savunulmuştur.²⁹⁴ Bu görüşü destekler nitelikte mecmuada

²⁸⁸ Başyazı, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 3, Sayı: 156, 23-30 Ocak 1973, s. 3.

²⁸⁹ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 4, 24 Şubat 1970, s. 8.

²⁹⁰ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 3, Sayı: 115, 11-17 Nisan 1972, s. 11.

²⁹¹ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 52, 26 Ocak 1971, s. 14.

²⁹² Yeniden Milli Mücadele, Yıl 6, Sayı: 273, 22-29 Nisan 1975, ss. 8-9.

²⁹³ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 6, Sayı: 275, 6-13 Mayıs 1975, s. 12.

²⁹⁴ Edibali, *Komünist İhtilale Karşı Tedbirler*, s. 26.

komünizmi silahıyla vurmak üzere olan bir asker karikatürize edilerek üzerinde ‘Yaşasın Ordumuz’ yazan bir kapak sayfası hazırlanmıştır.²⁹⁵ (Bkz. Ek-8)

1960 darbesi ile ilgili net bir görüşü tespit edilemeyen Hareket’in erken döneminde genel olarak darbe yanlısı olmadığı ve olası bir darbenin milletin sert tepkisiyle karşılaşacağı fikrinde olduğu izlenmiştir.²⁹⁶ Daha önce de değinildiği gibi İslam anlayışında ve milliyetçi görüşünde zamanla değişimler olan Hareket, yine fikir değiştirerek 12 Mart Muhtıra’sının yanında olmuştur. Hatta Edibali kitabında bunun müstesna bir hareket olduğunu ifade etmiştir²⁹⁷ ve kitap ordunun bütün kademelerine ithaf edilmiş ve aynı zamanda gönderilmiştir. Hareket’in Muhtıra döneminde orducu bir tavır alması, 1971 Muhtırası’nın sola karşı olduğu görüşüyle ilişkilendirilebilir.

YMMH, 1980 darbesine de Muhtıra’ya benzer bir şekilde yaklaşmıştır. 1980 öncesi ortamında sürekli olarak sıkıyönetimin devam etmesi ve ordunun üzerinde düşen görevi yapması gibi yazılar yayımlanmış, bir bakıma darbe çığırkanlığı yapılmıştır.²⁹⁸ Bunun nedeni olarak çalışmanın daha önceki kısımlarında ifade edildiği üzere, Hareket’in giderek sisteme entegre olması ve devletçi bir yapı almasıyla ilişkilendirilebilir.

12 Eylül darbesinden kısa bir zaman önce, 18 Mart 1980 tarihinde YMMM’nin yayın hayatına son verilerek Hareket’in haftalık Bayrak Dergisi ile yayın hayatına devam etmesi manidardır. Yine, 1971 Muhtırası döneminde, Hareket’in mecmuasının Durum dergisi ile birlikte kapatılmayan iki dergiden biri olması²⁹⁹ çeşitli tartışmaları beraberinde getirmiştir.

---

²⁹⁵ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 22, 30 Haziran 1970, (Kapak Sayfası).

²⁹⁶ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 18, 2 Haziran 1970, s. 11.

²⁹⁷ Edibali, *Komünist İhtilale Karşı Tedbirler*, s. 30.

²⁹⁸ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 10, Sayı: 501, 4-11 Eylül 1979, s. 4.

²⁹⁹ Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye: 1945-1980*, s. 361.

3.2.4. Dış Politika Hakkındaki Görüşü

YMMH'nin dış politika anlayışı diğer özellikleri gibi çeşitli dönemlerde farklılaşan bir seyir izlemiştir. Ama genel olarak Hareket'in milli bir dış politika oluşturma talebinde olduğu görülmektedir. Hareket'in dış politika anlayışında üç bölgeye çok defa vurgu yapılmıştır. Bunlar Kıbrıs, Kudüs ve Türkistan'dır.

Erken döneminde İslamcılığında vermiş olduğu bir ideolojik anlayışla batının bütün kurumlarına karşı olan Hareket, zamanla bu görüşünü değiştirmiş ve NATO içinde kalma konusu ile ABD ittifakı konularında devletin uygulamalarına paralel bir anlayış geliştirmiştir. Zamanla Batı'ya yaklaşan Hareket, bunun bir neticesi olarak bir diğer düşmanı olan SSCB ve komünizm üzerine bir dış politika gündemi oluşturmuş ve bu konuya mecmuasında fazlasıyla yer vermiştir. Ortak Pazar ve diğer benzeri oluşumların Yahudi manipülasyonu ile faaliyet gösterdiğini düşünen Hareket'in zamanla bu görüşünde de yumuşama olmuştur. Bu konuların dışında Elenizm (Helenizm), Batı Trakya Türkleri ve diğer esaret altında yaşayan Azerbaycan, Kırım, Kafkasya ve diğer Türk toplulukları için mecmuada çeşitli yazılar yazılmıştır.

Kıbrıs'ın Lozan Antlaşması ile İngiltere'ye bırakılması ve buradaki Türk topluluğunun göç dahil çeşitli zorlayıcı uygulamalara tabi tutulması Hareket'in bu konuya çok fazla yer vermesine neden olmuştur.³⁰⁰ 1974 Kıbrıs Barış Harekatı'na kadar çok fazla gündemde tutulan 'Kıbrıs' konusu, bu yıldan sonra da mecmuada yer almıştır. Kıbrıs'ta olması gerekenin Bağımsız Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilan edilmesi olduğu görüşünde olan Hareket,³⁰¹ Kıbrıs konusunu 'milli tez' olarak ilan etmiştir.³⁰² Bu konuyla ilgili bir kitapta yazan Hareket'in lideri Edibali, Kıbrıs konusunu çözenin tek yolunun esir insanların kurtuluşu tarzında bir politika geliştirilmesinden ve davanın emperyalizme karşı savaşılan ülkelerin davaları ile birleştirilmesinden geçtiğini belirtmektedir.³⁰³

³⁰⁰ Süleyman Kocabaş, *Tarihte ve Günümüzde Türk-Yunan Mücadelesi*, Bayrak Yayınları, İstanbul, 1984, s. 165.

³⁰¹ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 6, Sayı: 263, 11-18 Şubat 1975, s. 7.

³⁰² Başyazı, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 6, Sayı: 305, 2-9 Aralık 1975, s. 3.

³⁰³ Edibali, *Türkiye'nin Kıbrıs Politikası Ne Olmalıdır?*, s. 42.

YMMM’nda Kıbrıs konusu kadar yer bulmasa da, çok fazla değinilen konulardan biri de ‘Türkistan’ konusudur. Çalışmanın önceki kısımlarında değinilen bu konu üzerinde Hareket çok fazla durmuştur ve konuyla ilgili çeşitli kitaplar yayımlamıştır. Hareket’in Muhtıra döneminden sonra daha devletçi, daha orducu ve daha milli oluşu bu konuya çok fazla yer verilmesinin nedenleri arasında gösterilebilir. Bununla birlikte eski Türk devletlerine yapılan vurgu ve Büyük Türk Kültür Sistemi gibi hedefler bu konunun bahsinin fazla geçmesinin başka nedenleridir.

‘Kudüs’ konusu ise hareket’in erken döneminde zaman zaman mecmuada yer bulsa da, sonraları bu politika terk edilmiştir. Bu terkin oluşumu, Hareket’in izlediği ideolojik seyir ve El-Fetih gerillalarının komünist olarak nitelendirilişleri ile açıklamak mümkündür. Bununla birlikte İslami hareketlerin başat mücadele konularından olan Kudüs konusuna devletin çok fazla ilgi göstermemesi, devletle paralel bir ideolojik seyir izleyen Hareket’in benzer şekilde konuyu gündeme almamasıyla sonuçlanmıştır. Zaman zaman mecmuada Kudüs için bağımsızlık çağrısı yapılırsa da, El-Fetih gerillalarına yönelik menfi yazıların yazılması bu konunun muallakta kalması ile neticelenmesini beraberinde getirmiştir.

3.2.5. Ekonomi Hakkındaki Görüşü

YMMH’nin ekonomi hakkındaki görüşünün temelinde diğer konulardaki görüşlerle paralellik olduğu göze çarpmaktadır. Burada da asıl olan milliliktir. Hareket milli bir ekonomi oluşturmanın gerekliliğinden bahsetmekte ve mecmuasında zaman zaman bu konuya yer vermektedir. Milli Tarım Politikası, Milli Sanayi v.b. ekonominin çeşitli unsurlarının millileşmesi savını ortaya koyan Hareket’in ‘Milli Ekonomi Politikası’ yetersiz ve temelsiz bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Ekonomi ile ilgili sistemli bir görüş ortaya koyulamamasının müsebbibi olarak Hareket’in içinde bulunduğu dönem düşünülebilir. Zira üç darbe arasında vuku bulan Hareket için ekonomi, çalışma da zikredilen elzem konuların yanında

görece marjinal kalmaktadır. Aynı zamanda devletle inorganik bir bağ kurduğu düşünülen Hareket için ekonominin öncelikli olmaması doğal karşılanmalıdır. Çünkü öncelikli tehlike komünizm ve Siyonizm'dir. Diğer ideolojik argümanları da sistemli ve temelli olmayan Hareket'ten sistemli bir ekonomik görüş beklemek iyimser bir düşünce olarak karşımıza çıkmaktadır.

Daha önce de değinildiği gibi Hareket Türk ekonomisinin istihlak ekonomisi haline geldiğini savunmakta ve faiz, lüks v.b. olgular yüzünden sistemin işlemez durumda olduğunu iddia etmektedir. Bunun müsebbibi olarak beynelmilel Yahudi sermaye gösterilmiştir.³⁰⁴ Mücadeleciler milli ekonominin yeniden canlandırılması için ferdin refahının ve müteşebbisin meşru karının milletin varlığını koruma prensibi içinde değerlendirilmesi gerektiğini söylemektedirler.³⁰⁵ Bunun hangi yöntemlerle yapılacağı konusu ise muğlak kalmıştır.

3.2.6. Diğer Çeşitli Toplumsal Meselelere İlişkin Görüşleri

YMMM'nin 78. Sayısında milleti bir kültürden, kültürü de milletten çıkararak anlayışın yanlış olduğu ve salt milli bir kültür sisteminin oluşturulması gerektiği üzerinde durulmuştur.³⁰⁶ Milli kültürün oluşturulması için okullarda okutulan tarih, sosyoloji, psikoloji gibi derslerin muhtevasının millileşmesinden başlanması gerektiği belirtilmiştir. Bunun yanında yabancı okulları faaliyetleri yakından takip edilmeli ve diğer bütün ilimlerin emperyalist tesirlerinin uzaklaştırılması gerekmektedir.³⁰⁷ Milli kültür konusu, Hareket'in netleştiremediği konulardan birisidir ve milliyetçilik ideolojisinden mülhem olduğunu söylemek mümkündür.

Batılılaşma konusu da Hareket'in ilgilendiği konulardan biri olmakla birlikte, diğer konuların görece önemli olmasından dolayı gündeme alınmamıştır. Mecmuada Batılılaşmanın bir talihsizlik ve emperyalistlerin milli varlığımızı yok etmek için uyguladıkları bir tuzak olduğu üzerinde durulmuştur. Batı kurumlarının yeterince

³⁰⁴ Başyazı, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 1, 3 Şubat 1970, s. 3.

³⁰⁵ Edibali, *Milli Mücadelede Kadroların Vazifeleri*, ss. 13-18.

³⁰⁶ Başyazı, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 2, Sayı: 78, 28 Temmuz 1971, s. 3.

³⁰⁷ Başyazı, Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 52, 26 Ocak 1971, s. 3.

etüdü yapılmadan ülke içine sokulması memleket için yapılacak en kötü işlerdendir denilmektedir. İttihat-Terakki zihniyetinin devamı niteliğinde olan Batılılaşma, ekonomik-teknik bakımdan Türkiye'nin sömürgeleştirilmesi ve milli sanayinin yıkılmasını hızlandıran etken olarak görülmektedir.³⁰⁸

Milli kültür ve batılılaşma konularında ideolojisinin temel noktaları üzerinden bir düşünce biçimi oluşturan Hareket, Kürt kökenli vatandaşlar veya Alevi nüfus üzerinde de benzer bir çerçeve oluşturmuştur. Erken dönem ideolojisinde İslam'ın başat aktör oluşu, Kürt kökenli nüfusun Hareket içinde aktif rol almasını beraberinde getirir de, zamanla Türklük vurgusunun ağır basması sonucu aktif olan yapı pasifleşmeye ve yok olmaya başlamıştır. Hareket'in etnik temelli bir yapıya doğru gitmesi ve bu süreçte Kürt kökenli müntesipleri teşkilat içinde tutacak bir strateji geliştirilememesi sonucu, YMMH etnik taban olarak tamamıyla Türklerden oluşan bir teşkilat haline gelmiştir.

YMMH bir dönem bünyesinde Kürt kökenli nüfusu barındırsa da, Alevi nüfus hiçbir zaman yer almamıştır. Bu durumun temel sebebi Hareket'in İslam algısının Anadolu'da gelişen bütün İslami yapıdan farklı olması, başka bir deyişle İslam dünyasından ithal olmasıdır. Anadolu'daki İslami yapıyı bile kabul etmeyen Hareket'in Alevi toplumuna açık olmaması doğal olsa gerektir. Alevilik ile ilgili Hareket'in neşriyatında herhangi bir bilgi ve bulguya rastlanılmamaktadır. Partileşme sürecinden sonra ise müntesiplerden birinin bir toplantıda Alevilik ile ilgili sorusunu Aykut Edibali geçiştirerek adeta zımnî bir ret yapmıştır.

Özetlemek gerekirse; milliyetçi vurgunun Kürt kökenli vatandaşlara, İslami vurgunun da Alevi toplumuna karşı gelişmesi Hareket'in bu iki unsuru hiç kazanamamasına veya kaybetmesine neden olmuştur.

---

³⁰⁸ Yeniden Milli Mücadele, Yıl 10, Sayı: 470, 30 Ocak-6 Şubat 1979, ss. 8-9.

SONUÇ

Bu çalışmada kitleleşmenin bir kör döğüş ortamına bağılı olduğu Türk siyasal hayatının kaotik bir evresinde fikri mücadele vermeye çalışan toplumsal bir hareket anlatılmıştır. Çalışma, daha önce konuyla ilgili bu kerte de bir araştırma yapılmadığından, bir başlangıç metni olma ve bundan sonraki çalışmalara bir perspektif oluşturma amacı taşımaktadır.

Birinci bölümde her olayın bir dönüşümün altyapısının hazırlanmasında etkisi olması, her ideolojik sürecin halef ve selef ideolojileri zımnen veya direkt etkilemesi sosyolojik durumundan hareketle, YMMH'nin oluşumunda etkisi olan siyasal arka plan anlatılmıştır. Bu arka plan anlatılırken, salt Hareket'in kendi iç dinamikleri değil, bununla birlikte dışarıdan Hareket'i şekillendiren veya şekillendirilmesine etki eden faktörlerin etkisi de tartışılmıştır. Bu kapsamda YMMH'nin Kemalist modernleşme süreci ve bu sürecin yukarıdan toplum dizaynına reaktif bir hareket olarak oluşturulduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuca ulaşılırken, aynı zamanda Hareket'in İslami kaygısı/niteliği olması dolayısıyla, İslam dünyasındaki bazı gelişmelerin de Hareket'in oluşum sürecinde etkili olduğu saptanmıştır.

İkinci bölümde Hareket'in tarihsel gelişimi ve kurumsal özellikleri anlatılmış, dağılıma döneminden sonraki partileşme sürecinden de bahsedilerek bütüncül bir anlatım yöntemi tercih edilmiştir. Üçüncü bölüm ise Hareket'in ideolojisi ve bazı toplumsal meselelere bakışına ayrılmıştır. İkinci ve üçüncü bölüm Hareket'i akademik dünyaya tanıtmaya amacı taşımaktadır. Zira YMMH akademik olarak marjinal bir Hareket'tir ve tanıtılması Türkiye'de üç darbe arası dönemin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Çalışma sonucunda varılabilecek noktalardan biri, bundan sonraki çalışmalarda Hareket'in derinlemesine ideolojik analizinin yapılmasının bir gereklilik olarak karşımıza çıktığıdır. Bu çalışmanın bu noktada yeterli olmadığı izlenmektedir. Bununla birlikte, Hareket'in hala çoğunluğu hayatta olan müntesipleriyle mülakatlar yapılarak, daha zengin bir anlatım yoluna da gidilebilir. Zira bir dönem toplumun önemli sayılabilecek bir kesimine hitap eden ve

müntesiplerinin bir bölümünün günümüz toplum hayatında da nitelikli statülerde olduğu bu Hareket ile ilgili hem etkin olduğu dönemde hem de günümüzde konuşulmamaktadır. Küçükköy'ün kitabından sonra bazı yorumlar ortaya çıktıysa da, sonrasında yine eski hale dönmüştür. Hareket'in toplumda fazla konuşulmama durumunu masonik yapılara benzeyen bir örgütlenme olmasıyla ilişkilendiren görüşler olsa da, bunun aşırı bir yorum olduğu düşünülmektedir. Fakat yine de bu konunun akademik dünyada tartışılması ve neden konuşulmadığı sorusu cevaplanmaya çalışılmalıdır.

Bu çalışmada bu konuya derinlemesine girilmediyse de, yine de müntesiplerin manipüle edildikleri duygusuyla sessiz kalmış olabilecekleri düşünülmektedir. Bu 'manipülasyon' iddiası ise, kuşkusuz bağlılarının samimiyetsiz olmaları ya da inandıkları değerlerle ilgili mücadele etmemiş olmaları ile ilintili değildir. Fakat yine de bu durum, bu sorunun cevaplanması gerektiği gerçeğini ortadan kaldırmamaktadır. YMMH ile ilgili 'manipülasyon' olduğu konusu, başka bir çalışmada ele alınabilecek önemli bir durum arz etmektedir. Bu çalışma başlangıç metni olma iddiasında olduğundan bu tartışmaya ayrıntısıyla girilmemiştir.

YMMH ile ilgili yukarıda zikredilen konuyu tartışma amacıyla olacakların, Hareket'in içinde olduğu dönemin şartlarını göz ardı etmemesi gerekmektedir. Zira üç darbe arası dönem, birçok toplumsal hareketin dünyadaki gelişmelerle paralel bir şekilde ortaya çıktığı, Türk siyasal hayatının en girift dönemidir. Bu hareketlerden bir kısmı müesses nizama giderek eklenmiş, bir kısmı başka şekillerde yok olmuştur. Çarpıcı olan nokta ise ilgili dönemde sol ideolojinin argümanları ile sağ ideolojinin argümanlarının paralel bir seyir izlediği ve 'bir düdükle' birçok amaç, çalışma ve hayatın sonlandığıdır.

Çalışmanın temelini oluşturan YMMH ile aynı dönemdeki sol ideolojinin argümanlarının paralelliği özellikle dikkat çekmektedir. Radikal sol siyasetin yükselişine reaktif bir şekilde gelişen YMMH'nin sol ideolojiyle olan kavram paralelliği dikkat çekicidir. Sözelimi YMMH'nin 'Yeniden Milli Mücadele' şeklinde kavramsallaştırdıkları amaçlarını benzer şekilde bazı sol klikler 'İkinci Kurtuluş Savaşı' diye tanımlamaktadırlar. Yine Hareket'in 'Milli İnkılap' dediği

kavram, sol hareketlerde ‘Milli Demokratik Devrim’ şeklinde tanımlanmıştır. Sol görüşlü grupların ‘Sibirya Sürgünleri’ diye özel ilgi gösterdikleri olaylar, sağ ideolojide ‘Endonezya Katliamı’ şeklinde nitelendirilmektedir. Sağ ideolojinin, özellikle YMMH’nin idol haline getirdiği ve her bildiri, toplantı ve mitingden sonra iltifat ettiği tarihi kişilik ‘Sütçü İmam’ın’ yerini sol ideolojide ‘Mustafa Suphi’ almıştır. Yine sol ideolojinin ‘bilimsel sosyalizm’, ya da ‘bilimsel materyalizm’ dediği solun ideolojik altyapısını bilimsel olarak ortaya koyma çabası, YMMH’de ‘ilmi sağ’ şeklinde ortaya çıkmıştır. YMMH ve sol ideolojinin bu fikri paralelliği orduya bakışta da ortaya çıkmaktadır. Her iki ideoloji de orduyu önemsemektedir ve sol görüşlü gruplara göre ordu Türkiye’de şeriatı bitirecek olan kurumdur. Benzer şekilde YMMH’de orduya masonluğu ve komünizmi bitirecek güç olarak bakmaktadır. Sol ideolojiye ve solculara ‘solun insani olmadığı’ penceresinden bakan YMMH’nin sol ideoloji ile bu kerte paralellik arz etmesi, bu dönemin nedenli girift olduğunu ortaya koymaktadır.

1960 darbesi sonrası Türkiye’de Batı’nın da etkisiyle oluşturulan milli güvenlik konsepti içinde komünizmin bir tehdit veya düşman olarak belirlenmesi birçok toplumsal hareketin devletin belirlediği bu yapıda bir köşeyi tutmasıyla sonuçlanmıştır. Bazı hareketler müesses nizamın oluşturduğu konsepti reddedip radikal bir duruş sergilerken, bazı hareketler tıpkı YMMH örneğinde olduğu gibi sisteme entegre olmuştur. Fakat YMMH’nin bu entegrasyon süreci Hareket’in kuruluş felsefesine ve bağlılarının yaşam şekillerine paradoks oluşturacak bir şekilde gelişmiştir. Zira Hareket’in kuruluş felsefesinde erken cumhuriyet dönemi uygulamalarına tepki vardır ve muhtıraya kadar bu durum böyle devam etmiştir. Fakat muhtıra sonrası Hareket artık devletin istediğini çalışan, devletin istediğini yazan bir hale bürünmüştür. Devletle kurulan bu inorganik bağ, Hareket’in dağılmasının önemli sebeplerindedir.

YMMH bir toplumsal hareket olması bakımından beşeri bir hadisedir. Fakat erken dönemi haricinde beşeri merkeze almamış ve davayı ya da teşkilatı ön planda tutmuştur. Bu zihni yapı beşeri sermayenin kısa zamanda tükenmesine yol açmış ve paradoksal bir şekilde buna önlem alınmamıştır. Fikir olarak kurucularının zihninde oluşmaya başladığı andan kurulduğu ana kadar insanın başat aktör olduğu Hareket,

daha sonra bu özelliğini kaybetmiştir. Hareket'in liderinin buna neden önlem almadığı sorusu cevaplanması gereken sorulardandır. Bunun yerine dağılma sürecinin ilk başladığı dönemde teşkilat serbest dalgalanmaya bırakılmış ve böylece dağılmanın önlemi alınmamıştır. YMMH çalışmasında izlenen, önemli amaçlarla kurulan Hareket'in çok kolay dağıldığı ya da dağıtıldığıdır. Bunu salt dönemin konjonktürel yapısıyla açıklamak, bu yapının iyi anlaşılması anlamına gelir. Daha iyi anlaşılması için Hareket'in dağılma süreci değerlendirilirken kendi iç dinamikleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Teşkilatın iyi yönetilememesi YMMH'nin dağılmasının en önemli nedenidir. Dolayısıyla bu sorumluluk Hareket'in liderine yüklenilebilecek niteliktedir. Her ne kadar liderleri Hareket'in bir mektep niteliğinde olduğunu ve kendi ifadesiyle yirmi tane adamın Türkiye'yi salladığını ifade etse de, var olan potansiyeli kullanamamanın gerçek gücü ortaya koyamayacağından hareketle yine de başarısız bir deneyim yaşandığını söylemek yerinde olacaktır.

Bu başarısız deneyim Hareket'in partileşme sürecine girdiği yıllarda daha net ortaya çıkmıştır. Siyasi yasakların devam ettiği bir dönemde, her ne kadar Hareket dağılmış olsa da, mevcut bakiyenin üstüne dağılan kadrodan kimse eklenememiş ve partileşmenin olası toparlayıcılığı değerlendirilememiştir. Bundan sonra da zaten tabela partisi olma niteliği ortaya çıkmıştır ve süreç yok oluşa doğru gitmektedir. Muhtemel liderin vefatında bu tabela partisinin de kapanacağı düşünülmektedir.

Bugün gelinen noktada Aykut Edibali'nin yaklaşık elli yıl öncesine giderek tekrar Afyon'da 'Millet Derneği' adı altında bir oluşum başlatması veya tarikat ve cemaatlere iktidara gelince görev vereceğiz söylemi için çok geç kalınmıştır. Bu söylem, birkaç binlik bir gruba hitap eden bir niteliktedir ve bir özür olarak algılanmalıdır.

YMMH, milliyetçi, anti-komünist söylemin sokağa çıktığı 70'li yıllarda fikri bir duruş sergilemiş ve olaylardan şiddetle kaçınmıştır. Bunun nedeni olarak sağda ülkücü hareketin sokaklara hakim olması ve YMMH'nin onunla rekabet etmek istememesi gösterilebilir. Fakat yine de kuruluş aşamasında dahi bir fikir hareketi

olması amaçlandığı unutulmamalıdır. Mücadeleciler 70’li yıllarda ‘koridorların’ hakimi olmuşlar ve bu sayede kitleselleşmenin bir kör döğüş ortamına bağılı olduğu kaotik ortamı en az hasarla atlatan teşkilat olma özelliğı kazanmışlardır. Fakat kuruluş aşamasında kendisine koyduğu hedefler ve Türkiye için talep ettikleriyle kuruluş dönemindeki amaçlarına ulaşamadıkları ve bu bağlamda başarısız bir hareket olarak değeriendirilmeleri gerektiğı tarihsel bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Ağaoğulları, Mehmet Ali, “Aşırı Milliyetçi Sağ”, İrvin C. Schick, E. Ahmet Tonak (der.), *Geçiş Sürecinde Türkiye*, 5.b., Belge Yayınları, İstanbul, 2006.

Ahmad, Feroz, *Demokrasi Sürecinde Türkiye:1945-1980*, (çev. Ahmet Fethi), 3.b., Hil Yayınları, İstanbul, 2007.

..... *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, (çev. Sedat Cem Karadeli), 3.b., İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008.

Aktay, Yasin, “Halife Sonrası Şartlarda, İslamcılığın Öz Diyar Algısı”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce - İslamcılık*, Cilt VI, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

Akyol, Taha, *Bilim ve Yanılgı*, 3.b., Milliyet Yayınları, İstanbul, 1998.

Anadol, Cemal, *Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti*, Yeni Kuvayı Milliye Yayınları, İstanbul, 2004.

Aydın, Mustafa, “Bir Milli İslamcılık Serüveni: Mücadelecilik”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce - İslamcılık*, Cilt VI, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

Bayrak Gazetesi, Yıl 15, Sayı: 738, 24 Mart 1984.

Belge, Murat, “Sol”, İrvin C. Schick, E. Ahmet Tonak (der.), *Geçiş Sürecinde Türkiye*, 5.b., Belge Yayınları, İstanbul, 2006.

..... “Türkiye’de Sosyalizm Tarihinin Ana Çizgileri”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce - Sol*, Cilt 8, 2.b., İletişim Yayınları, İstanbul, 2008.

Bilim, Kültür ve Sanatta Gerçek, Cilt: 1, Sayı: 1, Ekim 1985.

Bostan, Ünsal Fatma, “Mehmet Akif Ersoy”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce - İslamcılık*, Cilt VI, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

Bozdemir, Mevlüt, “Le Rôle Politique de l’armée en Turquie”, (Basılmamış Doktora Tezi, Université De Paris I), 1978.

Bulaç, Ali, *Modern Ulus Devlet*, 2.b., İz Yayıncılık, İstanbul, 1998.

..... “İslam’ın Üç Siyaset Tarzı veya İslamcıların Üç Nesli”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce - İslamcılık*, Cilt VI, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

Can, Mehmet, *Ortadoğu’da Amerikan Politikası*, Bayrak Yayınları, İstanbul, 1993.

Celkan, Hikmet Y., “Sosyolojinin Tarihçesi”, *21. Yüzyılda Sosyoloji ve Eğitim*, 2.b., Hegem Yayınları, İstanbul, 2005.

Çimen, Ali, *Tarihi Değiştiren Konuşmalar*, 3.b., Timaş Yayınları, 2007.

Dilipak, Abdurrahman, *Bir Başka Açıdan Kemalizm*, 3.b., Beyan Yayınları, İstanbul, 1988.

Duverger, Maurice, *Siyasal Rejimler*, (çev. Teoman Tunçdoğan), Sosyal Yayınlar, İstanbul, Mart 1986.

Edibali, Aykut, *Milli Mücadelede Kadroların Vazifeleri*, Otağ Yayınevi, 1970.

..... *Komünist İhtilale Karşı Tedbirler*, 2.b., Otağ Yayınevi, İstanbul, 1972.

..... *Türkiye’nin Kıbrıs Politikası Ne Olmalıdır?*, Otağ Yayınevi, İstanbul, 1974.

..... *Beş Çay*, Otağ Yayınları, İstanbul, 1975.

..... “Siyasete Sürüklenişim”, Bayrak Dergisi, Yıl: 30, Sayı: 1164-1165,
Mart-Nisan 1999.

Erkilet, Alev, “1990’larda Türkiye’de Radikal İslamcılık”, *Modern Türkiye’de Siyasi
Düşünce - İslamcılık*, Cilt VI, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

Eroğul, Cem, “Çok Partili Düzenin Kuruluşu: 1945-71”, *Geçiş Sürecinde Türkiye*,
Irvin C. Schick, Ahmet Tonak (der), 5.b., Belge Yayıncılık, İstanbul, 2006.

Esin, Emel, “Türkistan Kültür Tarihine Umumi Bir Bakış”, İlim, Kültür ve Sanatta
Gerçek, Cilt: 1, Sayı: 3, Temmuz 1973.

Finkel, Caroline, *Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı*, (çev. Zülal Kılıç), Timaş
Yayınları, İstanbul, 2007.

Giddens, Anthony, *Sosyoloji*, (çev. Işıl Bayar), Ayraç Yayınevi, Ankara, Nisan 2000.

Heper, Metin, *İsmet İnönü - Yeni Bir Yorum Denemesi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları,
İstanbul, 1999.

IDP Genel Başkanı Aykut Edibali’nin I. Olağan Büyük Kongre Açış Konuşması,
Bayrak Yayıncılık, İstanbul, 1985.

IDP Genel Başkanı Aykut Edibali’nin Türk Milletine Mesajı, Bayrak Yayıncılık,
İstanbul, 1986.

IDP Seçim Bildirgesi, Bayram Yayıncılık, İstanbul, 1987.

İslahatçı Demokrasi Partisi Programı, 3.b., Bayrak Yayıncılık, İstanbul, 1989.

İslahatçı Demokrasi Partisi Tüzüğü.

Islahatçı Demokrasi Partisi'nin İkinci Olağan Büyük Kongresi, 23 Kasım 1992.

İlim, Kültür ve Sanatta Gerçek, Cilt: 1, Sayı: 1, Ocak 1973.

İlim, Kültür ve Sanatta Gerçek, Cilt: 1, Sayı: 1, Temmuz 1978.

İlim, Kültür ve Sanatta Gerçek, Cilt: 2, Sayı: 20, Şubat 1980.

İnsanlığa Çağrı, Yıl: 1, Sayı: 1, 1 Mayıs 1990.

İnsanlığa Çağrı, Yıl: 1, Sayı: 5, 1 Ekim 1991.

Kahraman, Hasan Bülent, *Türk Siyasetinin Yapısal Analizi –I: Kavramlar, Kuramlar, Kurumlar*, Agora Kitaplığı, İstanbul, 2008.

Kalyoncu, Hamdi, *İttifakın Perde Arkası - Üç Gülün Hikayesi*, Burak Yayınevi, İstanbul, y.y.

Kapani, Münci, *Politika Bilimine Giriş*, 15.b., Bilgi Yayınevi, Ankara, Eylül 2003.

Keyder, Çağlar, *Türkiye'de Devlet ve Sınıflar*, 14.b., İletişim Yayınları, İstanbul, 2009.

Kışlalı, Ahmet Taner, *Siyaset Bilimi*, 10.b., İmge Kitabevi, Ankara, 2003.

Kocabaş, Süleyman, *Tarihte ve Günümüzde Türk-Yunan Mücadelesi*, Bayrak Yayınları, İstanbul, 1984.

Kongar, Emre, *21. Yüzyılda Türkiye: 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, 27.b., Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000.

Köse, Metin, *Yeni Nesil Yeni Toplum*, 5.b., Mektup Yayınları, İstanbul, Mayıs 1993.

Küçükköy, İrfan, *Bir Uyanışın Anatomisi Mücadele Birliği*, Alagöz Matbaa, Konya, Nisan 2005.

Mardin, Şerif, *Din ve İdeoloji*, 19.b., İletişim Yayınları, İstanbul, 2010.

..... *Türkiye’de Din ve Siyaset*, 15.b., İletişim Yayınları, İstanbul, 2010.

Millet Partisi Seçim Bildirisi, Bayrak Yayıncılık, İstanbul, 2002.

Mollaer, Fırat, *Muhafazakarlığın İki Yüzü*, Dergah Yayınları, İstanbul, 2009.

Nesefi, Ömer, *İslam İnancının Temelleri Akaid*, (çev. Seyit Ahsen), 8.b., Otağ Yayınevi, İstanbul, 1986.

Ortaylı, İlber, *Osmanlı Barışı*, 3.b., Timaş Yayınları, İstanbul, 2007.

..... *Tarihin İzinde*, 6.b., Profil Yayıncılık, İstanbul, 2008.

..... *Osmanlı İmparatorluğunda Alman Nüfuzu*, 11.b., Timaş Yayınları, İstanbul, 2010.

..... *Türkiye’nin Yakın Tarihi*, 8.b., Timaş Yayınları, İstanbul, 2011.

Özbudun, Ergun, *Türk Siyasal Hayatı*, 7.b., Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2010.

Özdemir, Hikmet, “Siyasal Tarih: 1960-1980” , *Türkiye Tarihi, Çağdaş Türkiye: 1908-1980*, Sina Akşin (yay. yön.), 4.Cilt, 6.b., Cem Yayınevi, İstanbul, 2000.

Özdenören, Rasim, “Necip Fazıl Kısakürek”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce - İslamcılık*, Cilt VI, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

Özkırımlı, Umut, *Milliyetçilik Kuramları: Eleştirel Bir Bakış*, 3.b., Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2009.

Safa, Peyami, *Türk İnkılabına Bakışlar*, 2.b., Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1993.

..... *Sosyalizm, Marksizm, Komünizm*, 2.b., Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1976.

Safi, İsmail, *Türkiye’de Muhafazakar Siyaset ve Yeni Arayışlar*, 2.b., Lotus Yayınevi, Ankara, 2007.

Sarıbay, Ali Yaşar, *99 Soruda Siyasal Partiler*, (y.y.).

Sartori, Giovanni, “The Typology of Party Systems - Proposals for Improvement” in Rokkan S. and Allardt E. (Eds.) *Mass Politics: Studies in Political Sociology*, New York Free Press, 1970.

Sayılgan, Aclan, *Ansiklopedik Marksist Sözlük*, 3.b., Otağ Yayınları, İstanbul, 1976.

..... *Türkiye’de Sol Hareketler*, 3.b., Otağ Yayınları, İstanbul, 1976.

Sezal, İhsan, *Sosyal Bilimlerde Temel Kavramlar*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1991.

Şen, Erdal, *Bir Yiğit Vardı*, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul, 2010.

Şimşek, Sait, “İslamcılık ve Kur’an”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce - İslamcılık*, Cilt VI, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

Tanör, Bülent, “Siyasal Tarih: 1980-1995”, *Türkiye Tarihi, Çağdaş Türkiye: 1980-1995*, Sina Akşin (yay. yön.), 5.Cilt, 3.b., Cem Yayınevi, İstanbul, Nisan 2000.

Tayyar, Şamil, *Çelik Çekirdek*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010.

Temel Kavramlar I, Kim Yayınları, Ankara, [y.y].

Timur, Taner, “Osmanlı Mirası”, Irvin C. Schick, E. Ahmet Tonak (der), *Geçiş Sürecinde Türkiye*, Belge Yayınları, İstanbul, 2006.

Toker, Metin, *Solda ve Sağda Vuruşanlar*, Akis Yayınları, Ankara, 1971.

Topçu, Nurettin, *Ahlak Nizamı*, 5.b., Dergah Yayınları, İstanbul, 2008.

Turgut, Hulusi, *12 Eylül Partileri*, Temel Yayınları, İstanbul, 1986.

Türkdoğan, Orhan, “21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Sosyolojisinin Dinamikleri”, *21. Yüzyılın Eşiğinde Sosyoloji Konuşmaları*, 3.b., Timaş Yayınları, İstanbul, 2004.

Ünsaldı, Levent, *Türkiye’de Asker ve Siyaset*, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2008.

Ünüvar, Kerem, “İttihatçılıktan Kemalizme”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce - Tanzimat ve Meşrutiyet’in Birikimi*, Cilt I, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002.

Yaman, Kemal, “Tarihi ve Sosyal Bir Gerçek Olarak Devlet”, *İlim, Kültür ve Sanatta Gerçek*, Cilt: 3, Sayı: 9, Nisan 1975.

..... *Millet Düşmanlarının İhanet Planları Belgeler*, 3.b., Otağ Yayınevi, İstanbul, 1978.

Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 1, 3 Şubat 1970.

Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 2, 10 Şubat 1970.

Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 3, 17 Şubat 1970.

Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 4, 24 Şubat 1970.

Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 5, 3 Mart 1970.

Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 6, 10 Mart 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 7, 17 Mart 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 8, 24 Mart 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 10, 7 Nisan 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 11, 14 Nisan 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 12, 21 Nisan 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 13, 28 Nisan 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 14, 5 Mayıs 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 15, 12 Mayıs 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 16, 19 Mayıs 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 17, 26 Mayıs 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 18, 2 Haziran 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 20, 16 Haziran 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 22, 30 Haziran 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 23, 7 Temmuz 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 24, 14 Temmuz 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 30, 25 Ağustos 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 44, 1 Aralık 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 46, 15 Aralık 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 47, 22 Aralık 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 51, 19 Ocak 1970.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 1, Sayı: 52, 26 Ocak 1971.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 2, Sayı: 78, 28 Temmuz 1971.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 3, Sayı: 108, 22 - 28 Şubat 1972.
Yeniden Milli Mücadele, Yıl 3, Sayı: 113, 28 Mart - 3 Nisan 1972.

- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 3, Sayı: 115, 11-17 Nisan 1972.
- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 3, Sayı: 120, 16 - 22 Mayıs 1972.
- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 3, Sayı: 137, 22 Eylül 1972.
- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 3, Sayı: 144, 31 Ekim - 7 Kasım 1972.
- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 3, Sayı: 156, 23-30 Ocak 1973.
- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 5, Sayı: 256, 22 Aralık 1974.
- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 5, Sayı: 258, 7-14 Ocak 1975.
- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 6, Sayı: 263, 11-18 Şubat 1975.
- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 6, Sayı: 265, 25 Şubat - 4 Mart 1975.
- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 6, Sayı: 273, 22-29 Nisan 1975.
- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 6, Sayı: 275, 6-13 Mayıs 1975.
- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 6, Sayı: 277, 20-27 Mayıs 1975.
- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 6, Sayı: 303, 18-25 Kasım 1975.
- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 6, Sayı: 305, 2-9 Aralık 1975.
- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 10, Sayı: 470, 30 Ocak-6 Şubat 1979.
- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 10, Sayı: 481, 17-24 Nisan 1979.
- Yeniden Milli Mücadele, Yıl 10, Sayı: 501, 4-11 Eylül 1979.
- 9 Temmuz 1961 Pazar Günü Halkoyuna Sunulacak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*, Seka Matbaası, 1961.

İNTERNET

- Bulaç, Ali, “Hizbü’t-Tahrir ve Yeniden Milli Mücadele”, Zaman, 12.09.2005, <http://www.zaman.com.tr/yazar.do?yazino=209578> , Erişim Tarihi, 25 Eylül 2011.

- Coşkun, Ahmet Hakan, “Mücadeleciler Kardeşliğine Dair”, Hürriyet, 02.01.2009, <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/10683479.asp> , Erişim Tarihi, 20 Eylül 2011.
- Fuat, Bekir, Mehmet Özutku ile Röportaj, “Müslümanlar Birbirinden Korkmaktan Vazgeçsin” , 22.11.2007, http://mucadeleci.blogspot.com/2007_11_01_archive.html , Erişim Tarihi, 25 Eylül 2011.
- Gülerce, Hüseyin, “Mücadele Birliği; Yaşandı ve Geçti...” , Zaman, 13.05.2005, <http://www.zaman.com.tr/yazar.do?yazino=172691> , Erişim Tarihi, 11 Eylül 2011.
- İridağ, Osman, “Sokakta Ülkücüler, Koridorda Mücadeleciler”, Aksiyon, Sayı: 424, 20.01.2003, <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9akhLpsbMioJ:www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-9245-26-sokakta-ulkuculer-koridorda-mucadeleciler.html+sokakta+%C3%BCık%C3%BCc%C3%BCler,+koridorda+m%C3%BCcadeleciler&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr> , Erişim Tarihi, 15 Eylül 2011.
- Karaalioğlu, Mustafa, Yeni Şafak, Renkler, Cemil Çiçek’le Röportaj, 16.06.2002, <http://yenisafak.com.tr/arsiv/2002/haziran/16/roportaj.html> , Erişim Tarihi, 10 Eylül 2011.
- Özipek, Bekir Berat, www.muhafazakar.com , Erişim Tarihi, 15 Ekim 2011.
- Taşgetiren, Ahmet, “Mücadele Birliği”, Yeni Şafak, 01.02.2010, <http://yenisafak.com.tr/arsiv/2005/mayis/10/atasgetiren.html> , Erişim Tarihi, 17 Eylül 2011.
- Türkmen, Hamza, “İslami Uyanış Süreci Yeniden Milli Mücadele – 1” , Haksöz, Sayı 39, Haziran 1994,

http://www.haksozhaber.net/okul_v2/article_detail.php?id=659 , Erişim Tarihi, 26 Eylöl 2011.

- Türkmen, Hamza, “Mücadele Birliği, İslami Uyanışın Saptırılma Serüveni”, <http://www.tarihbilinci.com/forum/tarih-makaleleri-arastirmalari-yazilari-70/yeniden-milli-mucadele-hareketi-16574/> , Erişim Tarihi, 14 Eylöl 2011.
- Türkmen, Hamza, Necmeddin Erişen ile Röportaj, “Yeniden Milli Mücadele Sorgulanmalıdır! - 1”, Haksöz, Sayı 39, Haziran 1994, http://www.haksozhaber.net/okul_v2/article_detail.php?id=660 , Erişim Tarihi, 12 Eylöl 2011.
- Türkmen, Hamza, Necmeddin Erişen ile Röportaj, “Yeniden Milli Mücadele Sorgulanmalıdır! - 2”, Haksöz, Sayı 40, Temmuz 1994, http://www.haksozhaber.net/okul_v2/article_detail.php?id=680 , Erişim Tarihi, 19 Eylöl 2011.

EKLER

Ek - 1 Yeniden Milli Mücadele Hareketi'nin Amblemi

Ek - 2 Islahatçı Demokrasi Partisi'nin Amblemi

Ek - 3 Millet Partisi'nin Erken Dönem Amblemi - 1

Ek - 4 Millet Partisi'nin Erken Dönem Amblemi - 2

Ek - 5 Millet Partisi'nin Güncel Amblemi

ÖZGEÇMİŞ

Eyüp Ensar DEMİR, 1985 yılında Kocaeli / Gölcük'te doğdu. Piri Reis İlkokulu, Kartal Anadolu İmam-Hatip Lisesi ve İhsaniye Lisesi'ni bitirdi. Ardından Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi bölümünden 2008 yılında mezun oldu. 2009 yılında bu çalışmanın nihayete ermesiyle tamamlanacak olan Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset ve Sosyal Bilimler Yüksek Lisans Programı'na başladı.